

Załącznik nr 2
do uchwały nr XVII/87/08
Rady Gminy Bielsk Podlaski
z dnia 16 kwietnia 2008r.

ZARZĄD GMINY BIELSK PODLASKI

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY BIELSK PODLASKI

STUDIUM ZOSTAŁO ZATWIERDZONE
UCHWAŁĄ NR XXV/139/97
RADY GMINY W BIELSKU PODLASKIM
Z DNIA 15 LISTOPADA 1997r.

Bielsk Podlaski 1997 r

Zespół autorski studium

1. mgr inż.arch. Zdzisław Plichta	- gł. projektant oraz zagadnienia przestrzenne
2. mgr Tadeusz Januszewski	- zagadnienia programowe infrastruktura społeczna i produkcyjna
3. mgr Jerzy Chodorowski	- zagadnienia programowe - demografia i mieszkalnictwo
4. mgr Bożena Gajewska	- zagadnienia ochrony środowiska
5. mgr inż. Czesława Kruszewska	- zagadnienia wodno-kanalizacyjne i utylizacji nieczystości
6. inż. Elżbieta Kępska	- zagadnienia elektroenergetyki, ciepłownictwa, gazownictwa i telekomunikacji
7. mgr inż. Jan Kraszewski	- zagadnienia komunikacji
8. mgr inż.arch. Tadeusz Leszczyński	- zagadnienia przestrzenne i prawne
9. tech.plast. Blanka Krygier	- opracowanie techniczne
9. techn. Anna Jemielity	- prace techniczne

Autor zmian zatwierdzonych
uchwałą Nr XVII/87/08
Rady Gminy Bielsk Podlaski z dnia 16 kwietnia 2008r.

1. mgr inż. arch Agnieszka Rzosińska

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO GMINY BIELSK PODLASKI.**

Spis treści

I - CZĘŚĆ - WSTĘP

1. Informacje ogólne	.....1...
1.1. Podstawy prawne opracowania studium	.....1...
1.2. Przedmiot studium	.....1...
1.3. Zadanie studium	.....1...
1.4. Części składowe studium	.....1...
1.5. Opinie do studium	.....1...
1.6. Uchwała zatwierdzająca	.....2...

**II - CZĘŚĆ - UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO**

2. Środowisko przyrodnicze	.....2...
2.1. Położenie fizyczno - geograficzne	.....2...
2.2. Budowa geologiczna	.....2...
2.3. Surowce mineralne	.....3...
2.4. Rzeźba terenu	.....3...
2.5. Warunki klimatyczne	.....4...
2.6. Wody powierzchniowe i podziemne	.....6...
2.7. Ekosystemy lądowe	.....9...
2.8. Obszary przyrodnicze i obiekty prawnie chronione	.....12..
2.9. Zagrożenia środowisk	.....13..
2.10. Struktura użytkowania terenów gminy	.....15..
3. Środowisko kulturowe	.....16..
3.1. Obiekty zabytkowe i o wartościach kulturowych	.....16..
3.2. Wykaz stanowisk archeologicznych	.....21..
4. Potencjał ludnościowy i jego rozmieszczenie	.....24..
5. Warunki życia ludności	.....35..
5.1. Zasoby i warunki mieszkaniowe	.....35..
5.2. Usługi	.....44..
6. Rolnictwo	.....49..
7. Rzemiosło, przemysł, tereny pod urządzenia gospodarcze	.....53..

8. Infrastruktura techniczna	....54..
8.1. Gospodarka wodna, ściekowa i odpadami	....54..
8.2. System elektroenergetyczny	....70.. 71
8.3. Ciepłownictwo	....73.. 74
8.4. Gazownictwo	....74.. 75
8.5. Telekomunikacja	....76.. 77

9. Komunikacja	....77.. 78
9.1. Układ drogowy	....77.. 78
9.1.1. Struktura funkcjonalno - techniczna	....77.. 78
9.1.2. Charakterystyka stanów techn. dróg	....80.. 81
9.1.3. Charakterystyka ogólna układu drogowego	....91.. 92
9.2. Kolej	....93.. 94
9.3. Komunikacja autobusowa P.P.K.S.	....93.. 94

III - CZĘŚĆ - CELE I KONCEPCJA PRZESTRZEŃ SPOŁECZNO-GOSPODARCZYCH I ZAGOSPODAROWANIA ORAZ JEGO STRUKTURA.

10. Szanse i bariery rozwoju społ. - gospod. i zagospodarowania.	....95.. 96
11. Misja strategiczna rozwoju gminy Bielsk Podlaski	....96.. 97
12. Cele operacyjne rozwoju społ. - gospod. i zagospodarowania	....96.. 97
13. Koncepcja długofalowych przekształceń społ.-gospod. i zagospodarowania przestrzennego - scenariusz	....98.. 99
13.1. Tendencje demograficzne	....98.. 99
13.2. Funkcje gminy	....98.. 99
13.3. Środowisko przyrodnicze i kulturowe	....98.. 99
13.4. Infrastruktura społeczno - usługi, mieszkalnictwo	....99.. 100
13.5. Strefa gospodarcza	...100.. 101
13.6. System komunikacji drogowej	...101.. 102
13.7. Komunikacja kolejowa	...103.. 104
13.8. Komunikacja zbiorowa	...104.. 105
13.9. Systemy infrastruktury technicznej	...104.. 105
14. Struktura zagospodarowania przestrzennego gminy	...106.. 107
14.1. Elementy zagospodarowania o charakterze ponadlokalnym	...106.. 107
14.2. Element zagospodarowania o charakterze lokalnym	...108.. 109

IV - CZĘŚĆ - KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO I ZADANIA

15. Kierunki z.p. i zadania na rzecz ochrony, kształtowania i wykorzystywania środowiska	...109.. 110
16. Kierunki zagospodarowania przestrzennego i zadania na rzecz ochrony, wzbogacania i racjonalnego wykorzystania środowiska kulturowego	...112.. 113
17. Kierunki zagospodarowania przestrzennego i zadania na rzecz tworzenia warunków rozwoju gospodarczego gminy	...114.. 115
18. Kierunki zagospodarowania przestrzennego i zadania na rzecz poprawy warunków życia ludności i rozwoju rekreacji	...116.. 117

19. Kierunki zagospodarowania i zadania w zakresie rozwoju systemu komunikacji	...120.. 121
20. Kierunki i zadania w zakresie rozwoju scentralizowanego systemu zaopatrzenia w wodę	...124.. 125
21. Kierunki i zadania w zakresie rozwoju systemu odprowadzania i utylizacji ścieków sanitarnych	...125.. 126
22. Kierunki działania i zadania w zakresie rozwoju systemu usuwania i unieszkodliwiania odpadów stałych	...127.. 128
23. Kierunki i zadania w zakresie rozwoju systemu elektroenergetycznego	...128.. 130
24. Kierunki i zadania w zakresie rozwoju systemu gazowniczego	...129.. 131
25. Kierunki działania i zadania w zakresie rozwoju ciepłownictwa	...130.. 132
26. Kierunki działania i zadania w zakresie rozwoju systemu telekomunikacji	...131.. 133
27. Elastyczność rozwiązań systemów infrastruktury w "Studium"	...132.. 133
28. Współpraca między gminą a miastem Bielsk Podlaski	...132.. 134
29. Współpraca gminy Bielsk Podlaski i pozostałymi gminami	...133.. 134
30. Kierunki działania i warunki w zakresie obrony cywilnej.	...133.. 135

I - CZĘŚĆ - INFORMACJE OGÓLNE

1.1. Podstawy opracowania studium

- a) Art.6 ust.1 ustawy z dnia 7 lipca 1994r. o zagospodarowaniu przestrzennym, (Dz.U.nr.89,p.415)
- b) Uchwała Nr.XIV/73/95 Rady Gminy w Bielsku Podlaskim z 1995.12.28 o przystąpieniu do sporządzenia studium
- c) Umowa o dzieło na wykonanie studium z 02.02.1996r zawarta między Zarządem Gminy Bielsk Podlaski a zespołem projektowym kierowanym przez głównego projektanta mgr inż.arch.Zdzisława Plichtę.

1.2. Przedmiot studium stanowią:

- a) uwarunkowania rozwoju gminy w zakresie: środowiska przyrodniczego i kulturowego, potencjału ludnościowego, warunków życia ludności, rolnictwa, rzemiosła i przemysłu, infrastruktury technicznej i komunikacji,
- b) cele i koncepcja przekształceń społeczno-gospodarczych i zagospodarowania przestrzennego gminy w tym: szanse i bariery rozwoju, misja strategiczna, cele operacyjne, koncepcja długofalowych przekształceń społeczno-gospodarczych i zagospodarowania przestrzennego gminy,
- c) warunki zagospodarowania przestrzennego i zadania w zakresie: ochrony, kształtowania i wykorzystywania środowiska przyrodniczego i kulturowego, tworzenia warunków rozwoju gospodarczego, poprawy warunków życia ludności i rekreacji, rozwoju systemu komunikacji, rozwoju systemów infrastruktury technicznej, współpracy między gminą Bielsk Podlaski a miastem i gminami sąsiadującymi oraz obrony cywilnej.

1.3. Zadanie studium to stworzenie bazy informacyjnej do : decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenów, sporządzania planów miejscowych, gospodarki nieruchomościami, negocjacji wprowadzania zadań rządowych oraz podejmowania przedsięwzięć publicznych w tym międzygminnych.

1.4. Części składowe studium stanowią:

- a) rysunek uwarunkowań rozwoju 1:25 000
- b) rysunek kierunków zagospodarowania 1:25 000
- c) tekst studium.

1.5. Opinie do studium zgodnie z art.6 ust.3 ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym wyrazili: Wojewoda Białostocki, Wojewódzki Konserwator Zabytków, Wojewódzki Inspektorat Obrony Cywilnej, Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna, Dyrekcja Okręgowa Dróg Publicznych, Wojewódzka Komenda Policji, Wojewódzka Komenda Straży Pożarnych, Wojewódzki Sztab Wojskowy, Zakład Energetyczny, Zarządy gmin sąsiadujących.

1.5. Studium zostało uchwalone uchwałą nr 25/139/97 Rady Gminy w Bielsku Podlaskim z dnia 15 listopada 1997r.

Studium nie jest przepisem gminnym i nie stanowi podstawy do wydawania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. Zmiany w studium wymagają przeprowadzenia ich w trybie, w jakim studium zostało sporządzone.

II - UWARUNKOWANIA ROZWOJU GMINY

2. Środowisko przyrodnicze - stan, tendencje, funkcjonowanie, ograniczenia i szanse dla zagospodarowania.

2.1. Położenie fizyczno - geograficzne.

Gmina Bielsk Podlaski położona jest w środkowej części województwa białostockiego głównie na Równinie Bielskiej, a cz. w Dolinie Górnej Narwi w zlewniach rz. Narwi i rz. Bug. Gmina graniczy zewnętrznie z następującymi gminnymi jednostkami administracyjnymi: Juchnowcem (N), Zabłudowem (N), Narwią (N,O), Czyżami (O), Orlą (S,O), Boćkami (S), Brańskiem (WS) i Wyszkami (NW).

Siedzibą gminy jest miasto Bielsk Podlaski, stanowiące również wyodrębnioną administracyjnie gminę miejską. Gmina Bielsk Podlaski ma powierzchnię ok.41.748 ha.

2.2. Budowa geologiczna

Obszar gminy pod względem tektonicznym znajduje się w większości w obrębie obniżenia Podlaskiego. Północny skraj gminy położony jest w granicach wyniesienia Mazursko-Suwalskiego. Obie jednostki wchodzi w skład platformy wschodnioeuropejskiej.

- . Podłoże osadów czwartorzędowych stanowią gł. osady miocenu a w półn. cz. gminy także oligocenu. Miąższość pokrywy czwartorzędowej wynosi ok.70 - 100 m.
- . Czwartorzęd reprezentowany jest przez osady zlodowceń począwszy od podlaskiego do środkowo-polskiego, które są przedzielone osadami interglacialnymi.
- . Zlodowacenie podlaskie reprezentują gliny zwałowe szare, bardzo sprasowane, przykryte ca 10 m grubością warstwą piasków i żwirów rzecznych.

Największy udział w budowie geologicznej gminy mają utwory zlodowacenia środkowo-polskiego.

- . Zastoiskowe osady ilasto-mułkowo-piaszczyste osiągające miąższość ok.15 m są najstarszymi osadami czwartorzędowymi, odsłaniającymi się na pow. terenu - w zboczach dolin rzecznych. Zajmują one dość duże obszary na północ od Bielska Podlaskiego w ok. Zubowa i Pasynek.

- . Gliny zwałowe zajmują znaczne powierzchnie w środkowej i południowej części gminy.
Glinę zwałową pokrywają osady powstałe podczas postępu lodowca. Są to piaski, żwiry i głazy budujące wzgórza moren czołowych w ok. Chraboł, Pasynek, Augustowa, Proniewicz, Dubiażyna i Knoryd. Są one dość często eksploatowane dla potrzeb budownictwa drogowego i indywidualnego.
- . Piaski i żwiry wodnolodowcowe (sandrowe) zajmują dość duże obszary w zachodniej części gminy między Strykami a Grabowcem, we wschodniej w okolicy Pasynek i Łoknicy, a na południu w okolicy Dubiażyna.
- . W północnej części gminy, na południe od doliny Narwi występują żwiry i piaski sandrowe stadiału północno-mazowieckiego.
- . Utwory holoceńskie w postaci torów występują w zagłębieniach bezodpływowych oraz dolinach Narwi, Orlanki, Białej, Łoknicy i Strabelki.

3. Surowce mineralne

W gminie Bielsk Podlaski zostały udokumentowane następujące złoża:

- kruszywa naturalnego drobnego (piasku) - „Deniski I” o zasobach zarejestrowanych - 62,86 tys.ton - eksploatowane,
- kruszywa naturalnego grubego - „Dubiażyn” o zasobach zarejestrowanych 479 tys.ton, niezagospodarowane.

Z analizy materiałów geologicznych wynika, że w gminie Bielsk Podlaski brak jest złóż kruszywa naturalnego, surowców ilastych o znaczeniu przemysłowym.

Na podstawie danych geologicznych wydzielono obszary perspektywiczne surowców mineralnych dla potrzeb lokalnych:

kruszywo naturalne grube i drobne:

Stupniki - zasoby szacunkowe	100 tys.m ³
Rzepniewo - - - - -	200 tys.m ³
Chraboły I - - - - -	200 tys.m ³
Chraboły II - - - - -	200 tys.m ³
Ploski - - - - -	200-300 tys.m ³

4. Rzeźba terenu

Gmina Bielsk Podlaski położona jest w obrębie dwu mezoregionów: Doliny Górnej Narwi na północy i Równiny Bielskiej w środkowej i południowej części gminy.

- 4.1. Dolina górnej Narwi** stanowi dość szerokie obniżenie – zabagnioną i zatorfioną pradolinę ze stadiału Wkry zlodowacenia środkowo-polskiego, o szerokości ok.250 m do ok.2 km, na wysokości 126-122 m npm.
- 4.2. Równina Bielska** stanowi obszar lekko falisty, znacznie obniżony w stosunku do otaczających ją mezoregionów. Wznosi się ona od 125 do 170 m npm. i jest powcinana płytkimi dolinkami lewych dopływów Narwi, Białej, Organki i Łoknicy. Równina Bielska w obrębie gminy składa się z dwu części różniących się morfologią terenu i budową geologiczną:

Równina Bielska w obrębie gminy składa się z dwu części różniących się morfologią terenu i budową geologiczną:

a) część na północ od miasta Bielsk Podlaski ma budowę dość zróżnicowaną i wznosi się na wysokości 125 - 145 m npm.

Na południe od doliny Narwi występują równiny sandrowe, przeważnie zalesione położone na wysokości 125 - 130 m npm. Sięgają one do linii Husaki - Knorzy.

b) część na południe od miasta Bielsk Podlaski, to lekko falista powierzchnia moreny dennej, położona na wysokości 150 - 170 m npm.

W południowej części gminy w ok. Dubiażyna występują pojedyncze, ostańcowe wzgórza morenowe, osiągające wysokość 165 - 171 m npm.

Na wschód od nich rozciągają się niewielki płat równiny sandrowej.

2.4.3. Dolina rzeki Narew i jej południowe obrzeża to tereny mające predyspozycje do rozwoju turystyki i wypoczynku, natomiast pozostała część gminy posiada bardzo dobre warunki do rozwoju rolnictwa i osadnictwa.

2.5. Warunki klimatyczne

Położenie woj. białostockiego w północno-wschodniej części kraju powoduje, że jego obszar podlega wpływom klimatu kontynentalnego. Odznacza się on większymi amplitudami temperatur i skróconym okresem wegetacyjnym.

Zima rozpoczyna się wcześniej i trwa dłużej niż w zachodniej i środkowej części Polski, a wiosna przychodzi części z dużym opóźnieniem. Średnia roczna temperatura stycznia wynosi $-4.6\text{ }^{\circ}\text{C}$, a lipca $+18\text{ }^{\circ}\text{C}$. Średnioroczne opady -556 mm. Okres zalegania pokrywy śnieżnej wynosi od 70 do 110 dni.

2.5.1. Temperatura

ROZKŁAD ROCZNY TEMPERATURY W $^{\circ}\text{C}$ ŚREDNIE, ABSOLUTNE MAKSYMA I MINIMA. OKRES 1948 - 1967 STACJA BIELSK PODLASKI

Tabela nr 1

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Średnia roczna
śr.	-4,4	-4,2	-0,6	7,2	12,8	16,5	17,8	16,8	12,8	7,7	2,4	-1,4	6,9
Max.	7,7	10,3	16,5	29,4	30,9	31,7	35	34,5	30,7	26,3	18,3	14	
Min.	-38	-31,4	-24,1	-9,9	-5,5	0,7	5,4	0,8	-3,1	-9	-19	-23,5	

Średnia roczna temperatura na obszarze gminy $6,9\text{ }^{\circ}\text{C}$ jest zbliżona do $6,9 - 6,6\text{ }^{\circ}\text{C}$ na Wysoczyźnie Białostockiej. Średnie roczne temperatury stycznia ($4,4\text{ }^{\circ}\text{C}$) i lipca ($17,8\text{ }^{\circ}\text{C}$) są nieco niższe od średnich wojewódzkich.

2.5.2. Opady

**ŚREDNI ROCZNY ROZKŁAD OPADÓW ATMOSFERYCZNYCH, SUMY MAKSYMALNE,
MINIMALNE, ŚREDNIE OKRESU WEGETACYJNEGO I WSKAŹNIK OPADOWY
OKRESU WEGETACYJNEGO. OKRES 1948-1967
STACJA BIELSK PODLASKI**

Tabela nr 2

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Śr. roczna	Śr.okr. wegeta- cyjny
śr.	33	38	30	39	52	75	70	80	46	41	45	42	591	364
Max.	43	58	93	66	121	122	188	163	124	125	78	97	725	
Min.	12	11	5	9	12	32	14	18	5	3	21	10	402	

Średnia data początku okresu wegetacyjnego przypada na 10.IV. przy temperaturze średniej 5,8 °, a kończy się 25.X. przy średniej temperaturze 6,0 °.

Średnia roczna suma opadów na Równinie Bielskiej (591 mm) jest większa od średniej województwa (556 mm).

2.5.3. Zachmurzenie

Średnie roczne zachmurzenie na Równinie Bielskiej wynosi 6,9. Ilość dni pochmurnych 150,0, ilość dni pogodnych 26,3. (Wielkości te są b. zbliżone do śr. wojewódzkiej).

**ŚREDNIE ROCZNE ZACHMURZENIE, LICZBA DNI POGODNYCH I DNI
POCHMURNYCH. OKRES 1953 - 1967.**

STACJA BIELSK PODLASKI

Tabela nr 3

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Średnia roczna
śr.	8,1	7,9	6,6	6,6	6,3	5,9	6,3	6,1	5,7	6,7	8,5	8,4	6,9
Max.	1,2	1,7	2,3	2,3	1,3	2,3	1,7	1,7	6,1	2,3	1,1	1,7	26,3
Min.	18,5	15,4	11,0	11,0	9,5	8,0	7,7	7,1	6,7	11,9	20,8	20,5	150,0

2.5.4 Pokrywa śnieżna

Pokrywa śnieżna utrzymuje się do 78,5 dni w ciągu roku na Równinie Bielskiej, tj. o kilkanaście dni krócej niż na Wysoczyźnie Białostockiej.

POKRYWA ŚNIEŻNA W ROZKŁADZIE ROCZNYM, OKRES 1953 - 1967 STACJA BIELSK PODLASKI

Tabela nr 4

STACJA	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	ŚREDNI ROCZNY
B.PODL.	25,5	22,4	13,5	0,6	-	-	-	-	-	-	2,3	14,3	78,5

2.5.5 Wiatry

ROZKŁAD ŚREDNIEJ CZĘSTOTLIWOŚCI WIATRÓW I PRĘDKOŚCI w m/sec NA POSZCZEGÓLNE KIERUNKI, CZĘSTOTLIWOŚĆ CISZ. OKRES WEGETACJI 1953 - 1967 STACJA BIELSK PODLASKI

Tabela nr 5

Vm/sec %	KIERUNEK								CISZA %
	N	NE	E	SE	S	SW	W	NW	
%	6,5	6,7	5,7	10,9	13,6	23,5	20,8	12,3	
V	2,2	3	3,3	3,3	3,2	4,1	4	2,6	15,7

2.5.6. Ogólne warunki klimatyczne

Warunki klimatyczne Równiny Bielskiej tylko w niewielkim stopniu odbiegają od średnich wojewódzkich.

Mniejsze spadki temperatury na wiosnę i w jesieni wpływają na przedłużenie okresu bezprzymrozkowego i okresu wegetacyjnego o kilka dni. Na Równinie Bielskiej wzrasta ilość dni pogodnych i maleje ilość dni pochmurnych.

Dobre warunki klimatyczne gminy Bielsk Podlaski są korzystne do rozwoju rolnictwa i rekreacji.

2.6. Wody powierzchniowe i podziemne

2.6.1. Wody powierzchniowe

Głównym ciekim powierzchniowym gminy jest rzeka Narew, z dopływami Orlanką, Łoknicą i Strabelką.

Rzeka Narew ze swoją doliną zajmuje północną część gminy. Część środkową zajmuje dość szeroka dolina rzeki Orlanki i jej dopływ rzeka Biała, część wschodnią dolina rz.Łoknicy, a część zachodnią dolina rzek : Strabelki i Wałęgi.

Przez południowo-zachodnią część gminy przechodzi dział wodny III rzędu, oddzielający zlewnię rzeki Narwi i Bugu. Tę część gminy odwadniają niewielkie cieki stanowiące dopływy rzeki Nurzec.

W okolicach wsi Stryki występują źródła rzek Wałęgi i Lubki, należących do zlewni Narwi oraz rz. Bronki, należącej do zlewni Bugu. Tereny te z uwagi na ochronę wód powierzchniowych winny pozostać w dotychczasowym użytkowaniu.

Warunki naturalne dolin rzek Łoknicy w okolicy wsi Łoknica w Orłanki w okolicy wsi Ogrodniki stwarzają możliwości utworzenia zbiorników wodnych małej retencji, które oprócz funkcji rolniczej mogą pełnić również funkcję rekreacyjną.

2.6.1.1. PRZEPIŁY WY CHARAKTERYSTYCZNE W PODSTAWOWYCH PRZEKROJACH GŁÓWNYCH RZEK GM.BIELSK PODLASKI.

Tabela nr 6

Rzeka Przekrój	Pow. w km ²	Przebiegi charakterystyczne w m ³ /sek.			Przebiegi nienaruszalny (biologiczny) w m ³ /sek.
		NNQ	SNQ	SQ	
Narew uj. Orłanki	1978,0	0,95	1,89	7,93	1,25
Orłanka uj. Białej uj. do Narwi	262,5	0,11	0,22	1,25	0,42
	520,5	0,21	0,44	2,19	
Biała uj. do Orłanki	202,0	-	0,137	0,454	-
Łoknica uj. do Narwi	183,0	0,082	0,144	0,682	-

Większość rzek woj. białostockiego ma przebiegi SNQ - 0,5m³/ sek.

W tym przedziale mieszczą się rzeki Narew i Orłanka, natomiast rzeki Biała i Łoknica mają przebiegi SNQ dużo mniejsze. Przy wykorzystaniu gospodarczym rzek należy brać bezwzględnie pod kontrolę uwagę nienaruszalności przebiegu biologicznego, który gwarantuje żywotność rzeki.

2.6.1.2. STAN CZYSTOŚCI GŁÓWNYCH RZEK GMINY BIELSK PODLASKI

Tabela nr 7

Proj. kl. czystości	Nazwa rzeki	Dł. kontrol. rz. w km	Klasa czystości w km i %								Rok badań
			I	%	II	%	III	%	n.on.	%	
I	Narew	181,1	-	-	68,9	38,0	35,3	19,5	76,9	42,5	1981
					145,0	80,1	3,3	1,8	32,8	18,1	1993
					70,7	39,0	110,4	61,0	-	-	1994
II III	Biała	31,2	-	-	-	-	-	-	31,2	100	1979
			-	-	-	-	21,0	67,3	10,2	32,7	1983
II III	Orłanka	50,3	-	-	19,1	38,0	8,5	16,9	22,7	45,1	1979
			-	-	10,4	20,7	27,6	54,9	12,3	24,4	1983
			-	-	50,3	100	-	-	-	-	1992

Z przeprowadzonych badań czystości rzek gminy Bielsk Podlaski wynika, że następuje stała poprawa czystości wód powierzchniowych i tak:

- rzeka Narew, która w 1981 r. prowadziła na 42,5% swej długości wody pozaklasowe, w 1994r. nie prowadziła ich w ogóle na całej długości,
- rzeka Biała, która w 1979r. na całej swej długości miała wody pozaklasowe, w 1983r. prowadziła ich już tylko 32,7%,
- rzeka Orlanka, która w 1979r. wody pozaklasowe miała na 45,1% swojej długości, w 1992r. w całości znalazła się już w II (projektowanej) klasie czystości.

Polepszenie stanu czystości wód powierzchniowych gminy Bielsk Podlaski (szczególnie rz. Białej i Orlanki) spowodowane jest gł. uruchomieniem oczyszczalni ścieków w mieście Bielsk Podlaski.

6.2. Wody podziemne

W dolinach rzek i strumieni gminy występują punkty o zmiennej przepuszczalności z tendencją do stałego zawodnienia.

- . Pierwszy ciągły poziom wodonośny na terenie gminy związany jest z utworami piaszczystymi i żwirowymi zalegającymi od pow. terenu. Zwierciadło wody gruntowej tego poziomu występuje na różnych głębokościach zależnie od wysokości względnej.
  - . Najpłycej - mniej niż 2 m. wody tego poziomu występują w obrębie dolin rzecznych (Narwi, Orlanki, Białej, Łoknicy) i dolinek denudacyjnych. Wahania zwierciadła wody tego poziomu zależne są od intensywności opadów i wiosennych roztopów i wynoszą około 1,5 m.
  - . Głównym poziomem użytkowym zaopatrującym w wodę mieszkańców gminy jest czwartorzędowe piętro wodonośne. Osady czwartorzędowe wykształcone są w postaci naprzemianległych glin oraz serii piaszczysto-żwirowych. Rytm przewarstwień poszczególnych osadów obserwowany w wierceniach hydrogeologicznych jest bardzo zróżnicowany. Warstwę wodonośną stanowią występujące na znacznych głębokościach piaski i żwiry.
  - . Studnie ujmujące wodę z gł. 61 - 81 m mają dużą wydajność 60 - 115 m³/h.
  - . Studnie ujmujące następny poziom wodonośny z gł. 120 - 122 m mają już bardzo małą wydajność 12 - 20 m³/h (wieś Kotły, Rajsk).
- W południowo-zachodniej części gminy - w okolicach wsi Knorydy stwierdzono deficyt wód podziemnych.

Wody w ujęć czwartorzędowych stanowią główne źródło zaopatrzenia w wodę ludność gminy Bielsk Podlaski.

Zasoby wód podziemnych gminy Bielsk Podlaski nie ograniczają jej rozwoju gospodarczego.

6.3. Tereny zagrożone podwoziami

W gminie Bielsk Podlaski do miejscowości zagrożonych falą powodziową należą: wieś Chraboty leżąca nad rzeką Orlanką (rzędna fali powodziowej 127,61 m npm) oraz tereny przyległe do rzeki Narwi w okolicy wsi Ploski (rzędna fali powodziowej 125,72 m npm).

2.7 Ekosystemy lądowe

2.7.1. Lasy

. Lasy ogółem w gminie Bielsk Podlaski zajmują tylko 19,85 % ogólnej powierzchni, co przy średniej wojewódzkiej 31,62% kwalifikuje ją do gmin o małej lesistości.

Na obszarze gminy jest 5 leśnictw (Ploski, Rajsk, Hołody, Piliki, Grabowiec), które wchodzi w skład nadleśnictwa Bielsk Podlaski. W administracji Lasów Państwowych w gminie zatrudnionych jest 31 osób, tj. 9 w leśnictwach i 23 w nadleśnictwie.

Tabela nr 8

Rok	Pow. gminy w ha	Lasy państwowe w ha	Lasy prywatne w ha	Ogółem w ha	%
1992	41 748	4 796	3 492	8 288	19,85
1994		4 521	3 767	8 288	

Z powyższych danych wynika, że od 1992r. nie zmieniła się pow. lasów gminy Bielsk Podlaski.

W gminie brak jest dużych i zwartych kompleksów leśnych, jedynie w części południowo-zachodniej w okolicy wsi Stryki, Mokre występują większe powierzchnie leśne. Lasy gminy są wielogatunkowe i różnowiekowe.

W drzewostanie dominuje sosna w przedziale wieku 45 - 65 lat i brzoza 45 - 65 lat. Tworzą one wraz z podsyciem siedliska odporne (B.M.św., Lśw., LM).

Lasy te występują w okolicach wsi: Knorydy, Skrzyпки Małe, Hołody, Stryki, Grabowiec, Piliki, Proniewiczze i Rzepiewo.

. Funkcją gospodarczą lasów państwowych w gminie Bielsk Podlaski jest produkcja wysokiej klasy surowca drzewnego na potrzeby gospodarki.

W roku 1995 Nadleśnictwo Bielsk Podlaski sprzedało 35 tys. m³ drewna.

Głównymi odbiorcami surowca były: Przedsiębiorstwo „Furnel” w Hajnówce, tartak w Nurcu, Zakłady Płyt Wiórowych w Grajewie, Zakłady Papiernicze w Kwidzynie oraz osoby fizyczne.

. Podstawę gospodarki w lasach państwowych stanowią plany urządzeniowe gospodarstwa leśnego. Plan taki Nadleśnictwa Bielsk Podlaski zatwierdzony przez Naczelnego Dyrektora Lasów Państwowych obejmuje okres 1.I.1989 - 30.XII.1998r.

. Główna funkcja lasów prywatnych to również produkcja surowca drzewnego, przede wszystkim na potrzeby własne. Pełnią one jednocześnie funkcję wodo i glebochronną, krajobrazową oraz ostoję dla dzikiego ptactwa i dzikiej zwierzyny.

. Zalesianie gruntów marginalnych reguluje uchwała Rady Gminy w Bielsku Podlaskim Nr.111/17/94 z dnia 16 sierpnia 1994r. ustalająca w planie zagospodarowania przestrzennego gminy granice gruntów polno-leśnych. Łączna powierzchnia gruntów przeznaczonych do zalesienia wynosi 2167,80 ha. Najwięcej gruntów do zalesienia przeznaczono we wsiach Dubiażyn - 151,76 ha, Plutycze -

151,03 ha, najmniej we wsiach: Dobromil - 0,7 ha, Kozły - 0,26 ha lub wcale we wsiach: Bańki, Biała, Saki, Truski, Woronie.

. Lasy masowego wypoczynku występują w obrębie Piliki w oddziałach nr.: 182, 183, 184, 185 i obrębie Hołody w oddziałach nr.: 168, 169, 170, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181 o łącznej pow. 273,31 ha. Za lasy masowego wypoczynku mieszkańców miasta i gminy Bielsk Podlaski uznane zostały - decyzją Naczelnego Dyrektora Lasów Państwowych z dnia 13.IX.1991r.

2.7.2. Przeźren produkcji rolniczej

a) Ekosystemy łakowo-pastwiskowe

Koncentracja użytków zielonych na terenie gminy Bielsk Podlaski występuje w dolinie rzeki Narwi i jej dopływów (rz. Biała, Orlanka, Łoknica), a w szczególności w okolicach wsi Stupniki, Koźyno, Treszczotki, Chraoły, Rzepniewo, Sobótka, Lewki i na południe od wsi Ploski.

Tabela nr 9

Rok	Pow. ogólna gminy w ha	Łąki		Pastwiska		Razem ha	%
		ha	%	ha	%		
1992	41 748	5 257	12,59	5 044	12,08	10 301	24,67
1994	41 748	4 952	11,86	5 407	12,95	10 359	24,81

Z powyższych danych wynika niewielki wzrost pow. użytków zielonych. Następuje natomiast zmniejszenie pow. łąk na rzecz pastwisk. Fakt ten można tłumaczyć obniżeniem zw. wody gruntowej i osuszaniem łąk, a następnie przekwalifikowaniem ich na pastwiska.

KLASY BONITACYJNE UŻYTKÓW ZIELONYCH

Tabela nr 10

III		IV		V		VI		VIz	
ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
948	8,7	5 264	48,4	3 564	32,7	1,023	9,4	88	0,8

Duży udział wysokich kl. Użytków zielonych w ogólnym areale użytków, stwarza dobre warunki do rozwoju hodowli bydła.

Na ogólną pow. 10.301 ha użytków zielonych, zmeliorowanych jest 5.289,2 ha, co stanowi 51,34%. Melioracjami objęte zostały użytki zielone położone przede wszystkim w dolinach rzek. Obecnie prace melioracyjne ograniczone są tylko do konserwacji istniejących już instalacji.

b) Tereny upraw polowych

Gmina Bielsk Podlaski wchodzi w skład Bielsko-Drohickiego regionu glebowo-rolniczego. W strukturze użytkowania gruntów wyraźnie dominują grunty orne - ok. 46,51%. Sady zajmują jedynie 0,14%.

Tabela nr 10

Rok	Pow. ogólna gminy	Grunty orne		Sady		Razem	
		ha	%	ha	%	ha	%
1992	41 748	19 477	46,65	64	0,15	19 541	46,80
1994	41 748	19 421	46,51	62	0,14	19 483	46,67

Gleby tego regionu wykazują niewielkie zróżnicowanie przestrzenne. Ponad 60% gleb zostało wykształconych z glin. W okolicach Bielska Podlaskiego występują w dużych kompleksach gleby pyłowe najczęściej podścielone gliną.

Pod względem typologicznym dominują tu gleby opadowo-glejowe z dużym udziałem brunatnych i czarnych ziem. Grunty kl.IIIA, IIIB, IVA, IVB zajmują ca 66,4% ogólnej pow. gruntów ornych.

BONITACJA GLEB

Tabela nr 11

Pow. gminy ogół.	III A		III B		IV A		IV B		V		VI		VI Z	
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
41 748	192	1,0	2 614	12,9	5 458	27,1	5 134	25,4	4 965	24,6	1 685	8,3	148	0,7

Zwarte kompleksy najlepszych gleb występują w okolicy wsi: Widowo, Parcewo, Augustowo, Skrzypki Duże, Rajsk, Pasyunki i Zubowo.

W północnej, nadnarwiańskiej czesii gminy w okolicach wsi Plutycze, Chraboły, Ploski występują nieco gorsze, bardziej zróżnicowane warunki glebowe.

Rejon gminy Bielsk Podlaski należy do jednych z najlepszych w województwie pod względem jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej (r.p.p.). Ogólny wskaźnik jakości r.p.p. wynosi 61,6 pkt.(średnia woj. 56,5 pkt.).

Z uwagi na bardzo dobre warunki glebowe, gmina ma duże możliwości produkcyjne. Podstawowym zabiegiem poprawiającym czynności biologiczne gleb winna być pełna regulacja stosunków wodnych. Obecnie na 19.421 ha gruntów ornych, uregulowane stosunki wodne ma 8.794,2 ha (45,28%).

W 1992r. na terenie gminy było 139,8 ha gruntów wymagających rekultywacji, w większości lokalnych wyrobisk kruszywa.

2.7.3. Przyroda obszarów zurbanizowanych

W gminie Bielsk Podlaski do przyrodniczych obszarów zurbanizowanych zgodnie z opracowaniem Ośrodka dokumentacji zabytków - Warszawa 1992r. pt. Zabytki architektury i budownictwa w Polsce - woj. białostockie należą:

- pozostałości parku XIX w. we wsi Łubin Kościelny - pozostałości zespołu plebanii, ogrodu przy kościele w formie szczątkowej. Do dzisiaj zachowały się drzewa w otoczeniu kościoła i przy stawach.
- pozostałości parku podworskiego we wsi Dobromil - aleja drzew (jesiony, kasztanowce, dęby, lipy, graby).
- wczesnośredniowieczne grodzisko w Haćkach.

Na terenie gminy istnieje cały szereg cmentarzy (czynnych i zamkniętych - oznaczonych na mapie), które z racji swojej funkcji i położenia można zaliczyć do przyrodniczych obszarów zurbanizowanych.

2.8. Obszary przyrodnicze i obiekty prawnie chronione

a) Obszarem prawnie chronionym w gminie Bielsk Podlaski jest dolina rzeki Narwi.

Jest to obszar krajobrazu chronionego powołany Uchwałą Nr.XII/84/86 W.R.N. w Białymstoku z dnia 29 kwietnia 1986r. Załącznik do w/w uchwały określa zasady zagospodarowania obszarów krajobrazu chronionego.

W obszarze chronionego krajobrazu wg. w/w załącznika m.in. zakazuje się:

- lokalizacji nowych i rozbudowy istniejących zakładów przemysłowych oraz innych inwestycji, które powodują ponadnormatywne zanieczyszczenia powietrza, wody i gleby lub znaczną degradację walorów środowiska przyrodniczego,
- zanieczyszczenia wód ponad obowiązujące normatywy ściekami przemysłowymi,
- lokalizowanie budownictwa przemysłowego, mieszkaniowego, turystyczno-wypoczynkowego i innego na gruntach leśnych zalesionych,
- realizacji wszelkich obiektów na terenach parków wiejskich bez zgody

Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody.

W obszarze chronionego krajobrazu m.in. nakazuje się:

- nadawanie nowowznoszonemu budownictwu (mieszkaniowemu, turystycznemu, usługowemu i innemu oraz wszelkim urządzeniom turystycznym i komunalnym – cech estetycznego wyglądu i zharmonizowania z otaczającym krajobrazem,
- organizowanie budownictwa wypoczynkowego i turystycznego, w sposób umożliwiający wyposażenie ich w odpowiednie, zbiorcze urządzenia zabezpieczające środowisko przede degradacją,
- wprowadzenie w szerszym stopniu zadrzewień kompleksowych mając na uwadze ich znaczenie biologiczne, klimatyczne i krajobrazowe w szczególności na powierzchniach zmeliorowanych.

b) Pomniki przyrody w gminie przedstawia tabela.

Tabela nr 13

L.p.	Nazwa wsi	Nazwa obiektu	Wiek	Nr ewiden.	Rok uznania
1	2	3	4	5	6
1	Augustowo	Topola biała	ok. 100 lat	264	1979
2	Plutycze	Wiąz szypułkowy	ok. 200 lat	266	1979

1	2	3	4	5	6
3	Łubin Kościelny	Jesion wyniosły 2 szt.	ok. 140 lat	270	1979
4	Łubin Rudołty	Lipa drobnolistna 2 szt.	ok. 160 lat	271	1979
5	Grabowiec	Topola czarna	brak danych	273	1979
6	Piliki	Wiąz szypułkowy	ok. 120 lat	274	1979
7	Piliki	Wiąz szypułkowy	ok. 140 lat	275	1979
8	Piliki	Wiąz szypułkowy	ok. 100 lat	276	1979
9	Sobótka	Klon zwyczajny	ok. 170 lat	317	1981
10	Sobótka	Lipa drobnolistna	ok. 200 lat	318	1981
11	Sobótka	Lipa drobnolistna	ok. 200 lat	319	1981
12	Dobromil	Aleja drzew	60 - 200	321	1981
13	Podbiele	Klon zwyczajny	ok. 180 lat	323	1981
14	Podbiele	Jesion wyniosły	ok. 160 lat	324	1981
15	Knorydy	Dąb szypułkowy	ok. 250 lat	495	1984
16	Knorydy	Dąb szypułkowy	ok. 300 lat	496	1984
17	Knorydy	Dąb szypułkowy	ok. 200 lat	497	1984
18	Knorydy	Dąb szypułkowy	ok. 200 lat	498	1984
19	Hryniewicze Duże	Wiąz szypułkowy	ok. 250 lat	625	1990
20	Nadleśnictwo B. Podl. oddział 184a	Sosna zwyczajna	ok. 170 lat	1105	1990
21	Haćki	Wzgórze Kemowe		1051	1996

Pomniki przyrody w gminie to przede wszystkim drzewa, w jednym przypadku jest to wzgórze kemowe.

- c) Do obszarów prawnie chronionych na terenie gminy należą również lasy obrębu Piliki i Hołody uznane decyzją Naczelnego Dyrektora Lasów Państwowych jako lasy masowego wypoczynku.
- d) Z analizy warunków przyrodniczych gminy Bielsk Podlaski należy wnioskować o objęcie ochroną prawną lasów w okolicy wsi Stryki, jako obszaru źródłiskowego rzek, a lasów w okolicy wsi Chraboły i Zajazdu „Zagłoba” jako lasu masowego wypoczynku ludności.

2.9. Zagrożenia środowiska

2.9.1. Zagrożenie wód powierzchniowych.

Głównym zagrożeniem wód powierzchniowych jest bezpośrednie odprowadzenie do nich ścieków nieczyszczonych.

Obecnie na terenie gminy nie ma zagrożenia bezpośredniego, natomiast istnieje pośrednie zagrożenie zanieczyszczenia, zarówno wód podziemnych jak i powierzchniowych.

Zwodociągowanie znacznej ilości wsi w gminie przy jednoczesnym braku w tych wsiach kanalizacji i małych oczyszczalni może spowodować zanieczyszczenie wód podziemnych, a następnie wód powierzchniowych.

Zagrożeniem dla wód powierzchniowych może być również lokalnie nadmierne nawożenie użytków rolnych nawozami sztucznymi, które razem z wodami opadowymi mogą spływać do cieków i rzek zanieczyszczając je.

2.9.2. Zagrożenia komunikacyjne.

Przebiegająca przez teren gminy droga krajowa Nr.19 stwarza uciążliwości komunikacyjne (nadmierny hałas, spaliny) przede wszystkim we wsiach Chraboły, Haćki, Proniewiczze, Piliki, Dobromil, Knorydy.

Droga ta przebiega również przez obszar chronionego krajobrazu doliny rzeki Narwi i stwarza uciążliwości dla środowiska przyrodniczego.

Pozostałe drogi zarówno kołowe jak i kolejowe nie stwarzają zagrożenia dla środowiska.

W celu ograniczenia szkodliwego oddziaływania hałasu komunikacyjnego należy dążyć m.in. do: budowy obwodnic, poprawy nawierzchni dróg oraz usprawnień w organizacji ruchu.

2.9.3. Zagrożenia energetyczne.

Na terenie gminy Bielsk Podlaski nie obserwuje się nadmiernej emisji zanieczyszczeń technologicznych i energetycznych do atmosfery. Mieszkańcy gminy zaopatrują się w energię ciepłą z indywidualnych palenisk domowych a większe obiekty kubaturowe z kotłowni lokalnych gł. węglowych. Szansę zmniejszenia emisji energetycznych stworzy planowana gazyfikacja gminy.

2.9.4. Zagrożenia elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym.

Przez gm. Bielsk Podlaski przechodzą dwie napowietrzne linie elektroenergetyczne WN 110 kV:

- . Bielsk Podlaski - Hajnówka,
- . Białystok - Bielsk Podlaski - Adamowo - Siemiatycze

Od w/w źródeł wytwarzających elektromagnetyczne promieniowanie niejonizujące obowiązuje przyjmowanie następujących szerokości stref ochronnych: min.14,5 m od skrajnego przewodu linii przy zalecanej odległości od osi linii - 20 m.

2.9.5. Zdewastowane tereny eksploatacji powierzchniowej

W gminie brak jest dużych obszarów powierzchniowej eksploatacji surowców mineralnych wymagających rekultywacji.

W okolicach wsi Deniski są obecnie eksploatowane piaski budowlane.

Lokalne małe wyrobiska wiejskie są rekultywowane w kierunku leśnym.

Na ogólną pow. gminy 41.748 ha gruntów wymagających rekultywacji było 139,8 ha tj.0,33 %.

2.9.6. Zagrożenia z tytułu składowania odpadów stałych i płynnych

W gminie brak jest gminnego składowiska odpadów stałych, funkcjonuje natomiast na gruntach wsi Augustowo takie składowisko miasta Bielsk Podlaski Zajmujące ok. 4 ha powierzchni. Obecnie wykorzystane jest w 40% (ilość odpadów - 18,2 tys.m³/rok).

Mieszkańcy gminy Bielsk Podlaski składują odpady na 52 wiejskich wysypiskach śmieci. Duża ilość tych lokalnych wysypisk może być zagrożeniem dla środowiska przyrodniczego. Nieczystości płynne są wywożone do punktu zlewnego na oczyszczalni ścieków w Bielsku Podlaskim.

2.10. Struktura użytkowania terenów gminy.

Powierzchnia gminy wynosi 41.748 ha, co stanowi 4,15% powierzchni województwa białostockiego i 4,36% terenów wiejskich województwa.

Tabela nr 14

**Struktura użytkowania gruntów gminy Bielsk Podlaski
w latach 1988 - 1995**

L.p.	Grunty	1988		1995	
		ha	%	ha	%
1	Powierzchnia ogółem, w tym:	41 748	100	41 748	100
	- gosp. nieuspołecz.	30 352	72,7	32 152	77
	- gosp. uspołecz.	11 396	27,3	9 595	23
1.1	Użytki rolne, w tym:	30 101	72,1	29 842	71,5
	- gosp. nieuspołecz.	25 612	85	25 605	85,8
	- gosp. uspołecz.	4 489	15	4 237	14,2
1.1.1	Grunty orne, w tym:	19 477	64,7	19 421	65,1
	- gosp. nieuspołecz.	16 148	82,9	16 115	83
	- gosp. uspołecz.	3 329	17,1	3 306	17
1.1.2	Sady, w tym:	61	0,2	62	0,2
	- gosp. nieuspołecz.	60	98,4	62	100
	- gosp. uspołecz.	1	1,6	-	-
1.1.3	Łąki, w tym:	5 421	18	4 952	16,6
	- gosp. nieuspołecz.	4 865	89,7	4 640	93,7
	- gosp. uspołecz.	556	10,3	312	6,3
1.1.4	Pastwiska, w tym:	5 142	17,1	5 407	18
	- gosp. nieuspołecz.	4 539	88,3	4 788	88,6
	- gosp. uspołecz.	603	11,7	619	11,4
1.2	Lasy, w tym:	7 834	18,8	8 288	19,9
	- gosp. nieuspołecz.	3 815	48,7	4 228	51
	- gosp. uspołecz.	4 019	51,3	4 060	49

1.3	Grunty pozostałe, w tym:	3 813	9,1	3 618	8,6
	- gosp. nieuspołecz.	-	-	2 320	64,1
	- gosp. uspołecz.	-	-	1 298	35,9

Źródło: a) Rocznik statystyczny woj. białostockiego 1989r. - WUS Białystok
 b) Statystyczna panoram województwa białostockiego, GUS, WUS, Białystok 199
 c) Wyniki spisu rolnego 1995, WUS Białystok, 1995r.

Dominującymi gruntami w gminie są użytki rolne, które zajmują 71,5% powierzchni a wśród nich grunty orne zajmujące 65,1 % powierzchni użytków rolnych.

Charakterystyczną cechą gminy jest mała lesistość, bo zaledwie 19% powierzchni gminy zajmują lasy - podczas gdy w województwie białostockim lasy zajmują 32% powierzchni.

Grunty należą głównie do sektora prywatnego - 77% powierzchni gminy należy do gospodarstw indywidualnych, a użytki rolne są prywatne w 85,8%. Lasy są w 50% własnością gospodarstw indywidualnych.

W strukturze użytkowania gruntów w gminie na przestrzeni ostatnich lat, wskazuje tabela 1, można odnotować:

- niewielki wzrost udziału gruntów rolnych w użytkach rolnych,
- spadek udziału łąk na rzecz wzrostu udziału pastwisk,
- wzrost zalesienia,
- spadek udziału gruntów gospodarki uspołecznionej.

3. ŚRODOWISKO KULTUROWE

3.1. Obiekty zabytkowe i o wartościach kulturowych.

Gmina Bielsk Podlaski posiada 11 obiektów zabytkowych wpisanych na2 podstawie decyzji Woj. Konserwatora Zabytków do rejestru centralnego. Zabytkami są: cerkwie zlokalizowane we wsiach: 2 cerkwie i cmentarz - Pasyunki i 1 Podbiele, 2 kaplice w Parcewie i Ploskach, kościół katolicki w Łubinie Kościelnym, zagroda w Parcewie, domy w Parcewie i Proniewiczach oraz 2 wiatraki w Strykach i Stupnikach.

Ponadto występuje w gminie kilkadziesiąt obiektów o wartościach kulturowych nie objętych ochroną decyzjami konserwatorskimi. Wykaz obiektów zabytkowych kulturowych zamieszczono w poniższym zestawieniu.

wieś Augustowo

- a) cerkiew prawosławna p.w. Apostoła Jana Teologa, drewn. ok. 1870 – 1876r.
- b) cmentarz prawosławny z I poł. XIX w.
- c) cmentarz z okr. I wojny światowej (1915)

wieś Bolesty

- a) zagroda nr.17 składająca się:
  - domu drewnianego z pocz.XX w.
  - stodoły drewnianej z lat 20 XX w.
  - spichlerza drewnianego z lat 20 XXw.

wieś Chрабоły

- a) ośrodek zdrowia, drewniany, lata 40 XXw.
- b) dom nr.37 drewn. z lat 30 XXw.

wieś Deniski

- a) dom z oborą, drewn. - mur. koniec XIXw.

wieś Dobromil

- a) pozostałości zespołu dworskiego składające się z :
  - spichlerza drewnianego z ok.1850r.
  - pozostałości parku z lat 20 XIX w.

wieś Dubiażyn

- a) cmentarz prawosławny z II poł. XIX w.

wieś Grabowiec

- a) szkoła, obiekt mieszkalny nr.50, drewn. z 1913 r.
- b) domy: nr.51 drewniany z 1921r. i nr.53 drewn. z pocz.XXw.

wieś Hołody

- a) kapliczka, mur.k.XVIIIw.

wieś Hryniewicze Duże

- a) dom Nr.11, drewn. k.XIXw.
- b) cmentarz prawosławny z II poł. XIX w.
- c) cmentarz z okr. I wojny światowej (1915r.)

wieś Hryniewicze Małe

- a) dom nr.6, 2 poł.XIXw. b) spichlerz w zagrodzie nr.3, drewn. I.30 XXw.

wieś Husaki

- a) domy nr.40, 43, 49, drewn. I.20-30 XXw.

wieś Knorydy

- a) kapliczka gr. kat. cmentarna, ob.cerkiew prawosławna cmentarna p.w.św.Jerzego, drewn. 1846r.
- b) kapliczka prawosławna ze źródłem, drewn. k.XIXw.
- c) domy nr.56, 59, 88, 116, drewn.
- d) spichlerz w zagrodzie nr.17, drewn. I.20 XXw.

wieś Knorozy

- a) cmentarz prawosławny z XIX /XX w.

wieś Kozły

- a) domy nr. 31, 42, 46, 81 drewn. XIX, XXw.
- b) stodoła, drewn. 2 poł. XIXw. wł. Filip Gorbacewicz
- c) cmentarz prawosławny z II poł. XIX w.

wieś Koźyno Duże

- a) zagroda młynarska składająca się z:
  - młyna wodnego, drewn. 2 poł.XIXw.
  - spichlerz drewn. k.XIXw.
- b) dom nr.33, drewn. k.XIXw.

wieś Lewki

- a) szkoła, ob. sklep, drewn. pocz.XXw.
- b) zespół dworca kolejowego:
  - dworzec, ob. dom mieszkalny nr.1, mur. l.80 XIXw.
  - chlew, mur. l.80 XIXw.
  - 2 piwnice, mur. (kam.) l.80 XIXw.

wieś Łoknica

- a) szkoła, ob. sklep, drewn. 1912r.
- b) zagroda nr.28:
  - dom drewn. 2 poł. XIXw.
  - dom drewn. 2 poł. XIXw.
  - stodoła drewn. 2 poł.XIXw.
- c) domy nr.22, 26, 34, drewn. XIX, XXw.

wieś Łubin Kościelny

- a) zespół kościoła pra. p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny tj.:
  - kościół, mur. 1906-1909 - wpisany do rejestru zabytków, dec.nr.Ka.WKZ-5340/7/83 z 16.08.1983r. nr.rej.540
  - dzwonnica mur. po 1909r.
  - kostnica w ogrodzeniu, mur. po 1909r.
  - ogrodzenie z bramami, mur. po 1909r.
  - cmentarz przykościelny z 1906 r.
- b) pozostałości zespołu plebanii tj.
  - obora, mur. pocz.XXw.
  - figura Matki Boskiej, kam. pocz. XXw.
  - ogrodzenie z bramą, mur. po 1909r.
  - park, XIXw.
- c) szkoła, drewn. l.80 XXw.
- d) cmentarz rzymsko-katolicki z I poł. XIX w.

wieś Malinowo

- a) dom nr.30, drewn. l.30 XXw.
- b) cmentarz z okr. I wojny światowej - 1915 r.

wieś Mokre

- a) cmentarz prawosławny II poł. XIX w.

wieś Nałogi

- a) spichlerz w zagrodzie nr.35 drewn, po 1918r.

wieś Orzechowicze

- a) dom nr.31, drewn. 1930r.

wieś Parcewo

- a) kaplica greko-katolicka ob. prawosławna, cment.p.w. św.Dymitra Sołuńskiego, drewn. XVIII/XIXw. zabytkowa, dec.KL.III-1/243/66 z 26.10.1966r. nr.rejestru 238.
- b) zagroda nr.99, wł.E.Suszcz:
- dom z oborą i chlewem, drewn. pocz.XXw. zabytek, dec.KL.W.K.Z.-5340/20/83 z dn.30.12.1983r. nr. rejestru 553,
- stodoła drewn. pocz. XXw. zabytek, dec.KL.W.K.Z.-5340/21/83 z dn.30.12.1983r. nr. rejestru 554,
- c) dom nr.108 wł.Wł.Szyszko, zabytek, KL.W.K.Z.-5340/13/83 z dn.28.11.1983r. nr. rejestru 546,
- d) szkoła ob. klub, drewn. lata 70 XIXw.
- e) zagroda nr.103, wł.Terenty Suszcz:
- obora drewn. 2 poł. XIXw., stodoła wiata drewn. 2 poł.XIXw.
- stodoła drewn. 2 poł. XIXw., spichlerz drewn. 2 poł.XIXw.
- f) domy drewniane: nr.5 k.XIXw., nr.14 poł.XIXw., nr.48 pocz.XXw., nr.50 z chlewem ok.1927r., nr.61 z częścią gospodarczą pocz.XXw., nr.69 z częścią gospodarczą z 1926r., nr.81 - 2 poł.XIXw., nr.104 l.30 XXw.
- g) zespół wiatraka:
- wiatrak koźlak, drewn. po 1945r.
- spichlerz drewn. l.20 XXw.
- h) owczarnia w zagrodzie nr.53, drewn. przed 1914r.
- i) stodoły drewniane: w zagrodzie nr.46 z pocz. XXw. i w zagrodz.nr.89 XIX/XXw.

wieś Pasynki

- a) cerkiew parafialna p.w. Narodzenia św.Jana Chrzciciela, drewn. przed 1892r. zabytek dec. W.K.Z.-5340/2/93 z dn. 12.01.1993r. wraz z cmentarzem przycerkiewnym i otaczającym murem, nr. rejestru 768.
- b) cerkiew greko-katol., ob. prawosławna cmentarna, p.w. Matki Boskiej, drewn. pocz. /XIXw., zabytek dec. KL.W.K.Z.-5340/14/77 z 10.05.1977r. poz. rejestru 398.
- c) szkoła drewn. lata 80 XIXw.

wieś Piliki

- a) leśniczówka drewn. 1955 – 1956r.
- b) zagroda nr.39, drewn. lata 20 XXw.
- c) domy nr.14 i 35, drewn. XIX/XXw.

wieś Ploski

- a) kaplica greko-kat., ob. cerkiew prawosławna paraf. p.w. Przemienienia Pańskiego, drev. 1 poł. XIXw. - wpisana do rejestru zabytków, dec.W.K.Z.-5340/6/91 z dn.08.07.1991r. wraz z cmentarzem przycerkiewnym i otaczającym murem, poz. rejestru 728.
- b) kaplica cmentarna prawosławna p.w. św.Apostoła Łukasza, mur. 1868r.
- c) zespół szkolny paraf. ob. szkoły tj.:
- szkoła, drewn. 1906r.
- spichlerz, drewn. k.XIXw

- d) zespół koszarki drogowej tj.:
  - koszarka, mur. przed 1914r.
  - budynek gospodarczy, mur. l.20 XXw.
- e) most na rzece Narew,xxxxx k.XIXw.
- f) domy nr.85, 87, 94, 165, 172, drewn. XXw.

wieś Plutycze

- a) domy nr.: 43, 61, 112, 114, 121, 146, drewn. XXw.

wieś Podbiele

- a) cerkiew prawosławna, par. p.w. św. Proroka Eliasza, drewn. 1876r. wpisana do rejestru zabytków, dec. KL.W.K.Z.-5340/15/77 z 10.05.1977r. nr. rejestru 399
- b) ruina dworskiej kaplicy grobowej, mur. k.XIXw.

wieś Proniewicze

- a) dom nr.29 wł. E.Jasiuk, drewniany, 2 poł.XIXw. dec KL.W.K.Z.-5340/10/83 dn. 17.11.1983r. nr. rejestru 543.
- b) domy nr.23, 30, drewn. XIX/XXw.

wieś Rajsk

- a) cerkiew gr. kat. ob. par. prawosławna p.w. św. Piotra i Pawła, drewn. k.XVIIIw.

wieś Stołowce

- a) domy nr.7, 13, drewn. l.30 XXw.

wieś Stryki

- a) kaplica greko-katolicka, ob. cmentarza prawosławnego p.w. św. Jerzego, drewn. k.XVIIIw.
- b) kapliczka prawosławna p.w. św. Jana Chrzciciela, drewn. 1911r.
- c) wiatrak holender wł.S.Niewińska, drewn. , ok.1900r. - wpisany do rejestru zabytków dec. KL.W.K.Z.-5340/11/79 z 20.03.1979r. nr. rejestru 435.

wieś Stupniki

- a) wiatrak koźlak, drewn. ok.1900r. - wpisany do rejestru zabytków, dec. KL.W.K.Z.-5340/2/80 z 31.01.80r. nr. rejestru 481.

wieś Truski

- a) szkoła drewn. l.30 XXw.

wieś Widowo

- a) układ przestrzenny wsi, XVIw.
- b) domy nr.22,32, drewn. XIX/XXw.

wieś Woronie

- a) zagrody nr.11, 17, drewn. l.20 XXw.
- b) domy nr.2,15,27, drewn. XIX/XXw.

wieś Zawady

- a) zagroda nr.30, drewn. l.30XXw.

wieś Zubowo

- a) szkoła, ob. świetlica, drewn. pocz.XXw.
- b) domy nr.20, 38, drewn. XIX/XXw.

3.2. WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH GM. BIELSK PODLASKI O DUŻEJ WARTOŚCI POZNAWCZEJ.

L.p.	Miejscowość i nr stanowiska	Nr obszaru	Funkcja obiektu	Chronologia
1	2	3	4	5
1.	Bańki, st. 2	44-86	osada cmentarzysko	N, WEŻ, ON, OWR (K.P.)
2.	Bańki, st. 5	44-86	st. wielokult.	OS, WŚ, ON
3.	Bańki, st. 14	44-86	osada	II-IV wiek (KPZ)
4.	Bańki, st. 15	44-86	osada wielokult.	N, WEŻ (KŁ?KZ?) OWR(KW), ON
5.	Biała, st. 1	44-87	cmentarzysko	Śr.
6.	Biała, st. 12	44-87	osada	OWR, WŚ
7.	Bielsk Podlaski, st.1	45-87	grodzisko	XII-XIII w.
8.	Bielsk Podlaski, st.2	45-87	osada grodowa	XII-XIII w.
9.	Deniski, st. 7	42-87	osada wielokult.	EK, H,WŚ,ON
10.	Deniski, st. 8	42-87	st. wielokult.	N-EB, OS, Śr, ON
11.	Deniski, st. 11	42-87	st. wielokult.	N,OWR, Śr.
12.	Deniski, st. 12	42-87	obozowisko i osada	M.-N-EB, N-EB (KC,) Śr.
13.	Deniski, st. 13	42-87	obozowisko	N-EB (KCGD)
14.	Deniski, st. 16	42-87	obozowisko	N-WEB (KCGD,KT)
15.	Deniski, st. 17	42-87	obozowisko	M.-N, WEB(KT)
16.	Deniski, st. 19	42-87	obozowisko	M.-N, WEB (KT)
17.	Deniski, st. 31	42-87	obozowisko	N-EB,N-WEB(KCGD)
18.	Deniski, st. 32	42-87	st. wielokult.	N-EB (KCGD),OWR,WŚ (X-XI w.), (XII-XIIw.)
19.	Deniski, st. 33	42-87	st. wielokult.	N-EB,OWR,WŚ
20.	Deniski, st. 51	43-87	osada	N-WEB,ON
21.	Haćki, st. 1	43-87	grodzisko	OL, WŚ
22.	Haćki, st. 5	43-87	osada	OWR,WŚ,ON
23.	Haćki, st. 6	43-87	osada	WŚ (VI-VIII w.)
24.	Haćki, st. 1a	43-87	osada	OL,WŚ (VI-VIII W.)
25.	Hołody, st. 1	45-88	st. wielokult.	EK, H-OL, PŚ
26.	Hołody, st. 7	45-88	st. wielokult.	EK,OS,WŚ,PŚ
27.	Hołody, st. 9	45-88	osada	OWR,WŚ
28.	Hołody, st. 10	45-88	osada	EB,PŚ
29.	Hryniewicze Duże, st. 1	43-87	osada	N-WEB (KCGD,KT)
30.	Hryniewicze Duże, st. 2	43-87	osada cmentarzysko	WEB (KT),EB- WEBKŁ) MOPR (KZ)
31.	Hryniewicze Małe, st. 1	43-87	osada	H,MOPR(KZ),WŚ (XIIIw.),ON
32.	Hryniewicze Małe, st. 9	43-87	osada	N,OS,MOPR(KZ),Śr. ON

1	2	3	4	5
33.	Husaki, st. 6	43-86	osada	WŚ (Xiw) ON
34.	Husaki, st. 11	43-86	osada	OL,WŚ(XI W.)
35.	Jacewicze, st. 2	42-86	osada	EK,WŚ,Śr. ON
36.	Jacewicze, st. 5	42-86	osada wielokult.	EK,OWR,WŚ,ON
37.	Kotły, st. 7	44-87	osada	WŚ
38.	Łoknica, st. 1	44-88	osada	OWR, Śr.
39.	Łoknica, st. 3	44-88	cmentarzysko	ON
40.	Malinowo, st. 1	44-86	st. wielokult.	WEB,OWR(KW), ON
41.	Nałogi, st. 7	44-86	osada wielokult.	H-OL, Śr.,ON
42.	Nałogi, st. 8	44-86	osada	N,ON
43.	Nałogi, st. 14	43-86	osada	WŚ(XI w.)
44.	Ogrodniki Kol. st. 1	45-88	osada	WŚ
45.	Ogrodniki Kol. st. 2	45-88	osada	EK-WEB, OWR, WŚ
46.	Orzechowicze, st. 2	44-86	st. wielokult.	M.-WEB,OS,WŚ
47.	Orzechowicze, st. 12	44-86	st. wielokult.	P.,OS,Śr.
48.	Pasyнки, st. 3	44-88	osada	OL-OWR, Śr.
49.	Pilipki, st. 1	43-88	osada	OWR
50.	Pilipki, st. 2	43-88	osada	H-OL
51.	Pilipki, st. 3	43-88	osada	OWR
52.	Pilipki, st. 4	43-88	osada	OL
53.	Pilipki, st. 5	43-88	osada cmentarzysko	EK,OS XVI-XIX w.
54.	Ploski, st. 22	42-87	osada	WŚ, Śr.
55.	Ploski, st. 23	42-87	osada	WŚ, Śr.
56.	Ploski, st. 28	42-87	st. wielokult.	N-EB,OS,H,OWR,WŚ
57.	Ploski, st. 35	42-88	st. wielokult.	EK,EB,OWR,Śr.,ON
58.	Plutycze-Korpacze, st. 2	42-86	st. wielokult.	N,WEB, WŚ.
59.	Plutycze, st. 4	42-87	osada	EK,WŚ.
60.	Plutycze-Korpacze, st. 21	42-86	osada	N,WŚ.
61.	Proniewicze, st. 4	44-87	osada	WŚ, Śr., ON
62.	Rajki, st. 1	46-87	cmentarz	poł. XVI w.-XIX w.
63.	Rajsk, st. 17	43-86	st. wielokult.	EK-EB, WŚ, Śr.
64.	Rajsk, st. 19	43-86	st. wielokult.	EB,OWR (KZ)
65.	Rajsk, st. 20	43-86	st. wielokult.	WEB(KT) OWR,ON
66.	Rajsk, st. 26	43-86	st. wielokult.	WEB(KT), OWR, WŚ, Śr.
67.	Rajsk, st. 27	43-86	osada	OWR (KZ), Śr.
68.	Rajsk, st. 28	44-86	st. wielokult.	M.,OWR(KP)WŚ,ON
69.	Rajsk, st. 31	43-86	osada	OWR (KZ)
70.	Rzepniewo, st. 9	43-87	st. wielokult.	OS,MOPR(KZ),PŚ (XIV w.), ON
71.	Saki, st. 1	44-88	osada cmentarzysko	WŚ XVI-XIX w.
72.	Sobótka, st. 1	44-87	osada	EB,OWR,WŚ
73.	Sobótka, st. 5	44-87	osada	WŚ,Śr.

1	2	3	4	5
74.	Stołowacz, st. 3	43-86	osada	Śr. (XIII-XV w.)
75.	Stupniki, st. 1	42-88	st. wielokult.	EK,EB,OL-OWR
76.	Trzeszczotki, st. 1	44-88	osada	H-OL, Śr.
77.	Trzeszczotki, st. 2	44-88	st. wielokult.	EK,OWR,PŚ,ON
78.	Trzeszczotki, st. 4	44-88	cmentarzysko	XVI-XIX w.
79.	Woronie, st. 5	44-86	st. wielokult.	EK,OS,WŚ (XIII w.)
80.	Zubowo, st. 6	44-87	st. wielokult.	EK,WEŻ,KP,WŚ, ON

Skróty okresów chronologicznych i jednostek kulturowych.

OS	- okres starożytny
P	- paleolit
M	- mezolit
N	- neolit
EK	- epoka kamienna
WEB	- wczesna epoka brązu
EB	- epoka brązu
H	- halsztat
OL	- okres lateński
OWR	- okres wpływów rzymskich
WEŻ	- wczesna epoka żelaza
MOPR	- młodszy okres przedrzymski
WŚ	- wczesne średniowiecze
Śr	- średniowiecze
PŚ	- późne średniowiecze
ON	- okres nowożytny
KCGD	- kultura ceramiki grzebykowo dołkowej
KT	- kultura trzciniecka
KŁ	- kultura łużycka
KZ	- kultura przeworska
KW	- kultura wielbarska

4. POTENCJAŁ LUDNOŚCIOWY I JEGO ROZMIESZCZENIE

4.1. Ludność i obszar gminy w r. 1994 na tle województwa białostockiego.

Gmina Bielsk Podlaski obejmuje obszar 418 km², co stanowi 4,4% powierzchni województwa. Daje to 2 miejsce wśród 50 gmin w województwie.

Natomiast pod względem liczby ludności gmina zajmuje 3 miejsce. Na koniec 1994r. gęstość zaludnienia wynosiła 21 osób na 1km² (w województwie 70).

W październiku 1996r. w gminie mieszkało 8.986 osób, z czego 4.415 to mężczyźni a 4.511 kobiety. Na 100 mężczyzn przypadło 101 kobiet.

Gmina Bielsk Podlaski dzieli się na 52 sołectwa, w których występują miejscowości wiejski. Dane statystyczne obejmują nazwy 61 miejscowości. W r. 1998 do gminy została włączona wieś Krzywa z gm. Orla.

4.2. Zmiana w rozmieszczeniu ludności w gminie w latach 1946-96.

W ostatnim 50-leciu liczba ludności gminy zmniejszyła się o 7.334 osoby tj. 45%.

Tendencje zmian w rozmieszczeniu ludności są dość zróżnicowane. Największe ubytki liczby ludności obserwuje się we wsiach leżących peryferyjnie w stosunku do siedziby gminy oraz wsiach leżących przy wschodniej granicy gminy.

Zmiany ludnościowe w gminie ogółem w latach 1946 - 1996 przedstawiają się następująco:

1946r.	- 16320 osób	1991r.	- 9241 osób
1950r.	- 16075 -"-	1992r.	- 9273 - "-
1960r.	- 15739 -"-	1993r.	- 9070 - "-
1970r.	- 14500 -"-	1994r.	- 8891 - "-
1978r.	- 12436 -"-	1995r.	- 8768 - "-
1988r.	- 9793 -"-	1996r.	- 8986 - "-
1990r.	- 9482 -"-		

Wzrost ludności w r. 1996 w stosunku do 1995r. nastąpi wskutek włączenia wsi Krzywa z gm. Orla.

Do najbardziej wyludniających się wsi, gdzie w ciągu ostatnich 25 lat ludność zmalała do ponad 50% należą: Bańki, Deniski, Jacewicze, Kotły, Kozły, Kożyno, Mokre, Nałogi Ogrodniki, Pilipki, Plutycze, Saki, Stryki, Szastały, Treszczotki i Zubowo.

Najmniej wyludniającymi się wsiami są: Haćki, Dobromil, Skrzypki Małe, Sobótka, Stołowacz, Widowo i Woronie.

W gminie Bielsk Podlaski w ogólnej liczbie ludności przeważają kobiety, jednak poszczególnych wsiach sytuacja ta jest zróżnicowana. Kobiety przeważają tylko w 10 wsiach tj. m.in. w Augustowie, Deniskach, Haćkach, Łubinie Kościelnym, Malinowo Ogrodnikach, Parcewie, Plutyczach i Rajsku. Najwięcej kobiet (145 na 100 mężczyzn żyje w Plutyczach.

4.3. Zmiany w stanie i strukturze ludności wg. wieku i płci.

W październiku 1996r. struktura ta przedstawiała się następująco:

- a) wiek przedprodukcyjny 0 - 19 la -ogółem 4375 osób w tym 824 osób płci żeńskiej
- b) wiek produkcyjny 20-65M/60K -ogółem 4375 osób w tym 1786 kobiety
- c) wiek poprodukcyjny powyżej 60K i 65M -ogółem 2968 w tym 1901 kobiet.

Dzieci i młodzieży w wieku szkolnym na terenie gminy było 1126 osób w tym 563 dziewcząt.

Szczegółowe dane dotyczące zmian zaludnienia w poszczególnych wsiach w latach 1970-1988-1996 przedstawiają się następująco:

Tabela Nr 15

L.p.	Nazwa wsi	1970			1988			1996		
		Ogółem	w tym:		Ogółem	w tym:		Ogółem	w tym:	
			M	K		M	K		M	K
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Augustowo	719	343	376	575	284	291	532	257	275
2	Bańki	239	113	126	132	63	69	115	58	57
3	Biała	-	-	-	-	-	-	31	14	17
4	Bolesty	142	85	87	118	67	51	117	65	52
5	Brześcianka	123	63	60	78	42	36	74	43	31
6	Chraboły	160	80	80	117	53	64	108	51	57
7	Deniski	350	162	188	208	103	105	164	76	88
8	Dobromil	72	38	34	68	36	32	67	31	36
9	Dubiażyn	506	252	254	348	180	168	276	137	139
10	Grabowiec	421	204	217	281	143	138	253	127	126
11	Haćki	239	112	127	179	87	92	208	99	109
12	Hołody	375	188	187	243	125	118	214	109	105
13	Hryniewicze Duże	188	101	87	141	74	67	132	65	67
14	Hryniewicze Małe	159	83	76	140	79	61	130	71	59
15	Husaki	204	106	98	126	63	63	109	57	52
16	Jacewicze	129	64	65	65	33	32	50	24	26
17	Knorozy	443	223	220	341	181	160	285	147	138
18	Knorydy	567	292	275	431	209	222	374	187	187
19	Kotły	422	211	211	247	134	113	149	75	74
20	Kozły	188	95	93	105	54	51	88	45	43

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
21	Kożyno	255	124	131	124	64	60	104	55	49
22	Krzywa	440	202	238	282	131	151	251	122	129
23	Lewki	217	111	106	148	76	72	131	67	64
24	Łoknica	171	90	81	120	58	62	102	49	53
25	Łubin Kość.	292	146	146	228	118	110	241	113	128
26	Łubin Rudołty	193	96	97	149	81	68	151	80	71
27	Malinowo	135	64	71	79	35	44	74	30	43
28	Miękiszce	156	77	79	94	47	47	78	39	39
29	Mokre	265	135	130	120	60	60	121	58	63
30	Nałogi	168	84	84	91	46	45	80	40	40
31	Ogrodniki	280	141	139	162	75	87	130	61	70
32	Orlanka	-	-	-	-	-	-	12	7	5
33	Orzechowicze	278	150	128	211	112	99	178	88	90
34	Parcewo	398	193	205	268	129	139	234	113	121
35	Pasynki	267	134	133	184	94	90	153	85	68
36	Pietrzykowo Gołębki	105	61	44	80	43	37	88	43	45
37	Pietrzykowo Wyszki	80	38	42	37	23	14	44	23	21
38	Piliki	481	248	233	338	180	158	303	158	145
39	Pilipki	228	113	115	132	65	67	112	50	62
40	Płoski	676	336	340	440	221	219	389	197	192
41	Plutycze	510	242	268	262	121	141	204	83	121
42	Podbiele	-	-	-	-	-	-	28	14	14
43	Proniewicze	307	154	153	252	124	128	215	109	106
44	Rajki	107	57	50	75	40	35	54	27	27
45	Rajsk	512	244	268	301	143	158	247	115	132
46	Rzepniewo	69	41	28	33	16	17	35	17	18
47	Saki	218	104	114	127	63	64	111	53	58
48	Sierakowizna	63	32	31	50	27	23	55	27	28
49	Skrzypki Duże	99	57	42	71	39	32	59	33	26
50	Skrzypki Małe	84	47	37	69	38	31	65	36	29
51	Sobótka	111	52	59	100	43	57	95	44	51
52	Stołowacz	72	34	38	65	37	28	61	32	29
53	Stryki	248	123	125	140	69	71	114	58	56
54	Stupniki	51	26	25	37	22	15	43	22	21
55	Szastały	182	85	97	104	48	56	88	43	45

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
56	Treszczotki	155	74	81	97	47	50	66	29	37
57	Truski	212	106	106	150	78	72	155	81	74
58	Widowo	492	234	258	491	241	250	471	232	239
59	Woronie	118	63	55	100	60	40	96	58	38
60	Zawady	199	98	101	118	65	53	105	60	45
61	Zubowo	370	188	182	203	106	97	167	85	82
Razem:		14 940	7 419	7 512	10 075	5 095	4 980	8 986	4 475	4 511

Szczegółową strukturę ludności wg. wieku i płci w podstawowych grupach wiekowych w poszczególnych wsiach przedstawiono w poniższym zestawieniu:

Tabela nr 16

L.p.	Nazwa wsi	0 - 19 lat			20 - 65 M/60 K			powyżej 65 M/60 K		
		Ogółem	z tego:		Ogółem	z tego:		Ogółem	z tego:	
			M	K		M	K		M	K
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Augustowo	91	42	49	267	159	108	174	56	118
2	Bańki	22	9	13	62	36	26	31	13	18
3	Biała	9	2	7	13	9	4	9	3	6
4	Bolesty	25	14	11	67	43	24	25	8	17
5	Brześcianka	19	13	6	34	21	13	21	9	12
6	Chraboły	36	18	18	44	24	20	28	9	19
7	Deniski	12	7	5	74	43	31	78	26	52
8	Dobromil	25	10	15	32	18	14	10	3	7
9	Dubiażyn	38	15	23	151	95	56	87	27	60
10	Grabowiec	46	22	24	117	66	51	90	39	51
11	Haćki	53	24	29	95	52	43	60	23	37
12	Hołody	44	25	19	96	58	38	74	26	48
13	Hryniewicze Duże	38	17	21	66	40	26	28	8	20
14	Hryniewicze Małe	38	26	12	65	35	30	27	10	17
15	Husaki	8	5	3	48	29	19	53	23	30
16	Jacewicze	2	-	2	20	14	6	28	10	18
17	Knorozy	58	35	23	144	89	55	83	23	60
18	Knorydy	70	34	36	184	104	80	120	49	71
19	Kotły	10	5	5	53	37	16	86	33	53

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
20	Kozły	13	7	6	43	26	17	32	12	20
21	Kożyno	7	3	4	62	38	24	35	14	21
22	Krzywa	36	17	19	124	75	49	91	30	61
23	Lewki	23	16	7	58	34	24	50	17	33
24	Łoknica	17	7	10	48	30	18	37	12	25
25	Łubin Kość.	61	26	35	124	68	56	56	19	37
26	Łubin Rudołty	37	17	20	79	47	32	35	16	19
27	Malinowo	13	3	10	27	16	11	34	12	22
28	Miękiszce	9	5	4	41	25	16	28	9	19
29	Mokre	11	6	5	54	31	23	56	21	35
30	Nałogi	13	8	5	39	22	17	28	10	18
31	Ogrodniki	12	3	9	53	32	21	65	26	39
32	Orlanka	-	-	-	7	5	2	5	2	3
33	Orzechowicze	45	21	24	79	46	33	54	21	33
34	Parcewo	36	16	20	105	61	44	93	36	57
35	Pasynki	22	14	8	74	45	29	57	26	31
36	Pietrzykowo Goł.	25	10	15	46	29	17	17	4	13
37	Pietrzykowo W.	12	6	6	26	16	10	6	1	5
38	Piliki	66	33	33	159	94	65	78	31	47
39	Pilipki	15	8	7	54	30	24	43	12	31
40	Ploski	62	33	29	182	106	76	145	58	87
41	Plutycze	11	5	6	75	41	34	118	37	81
42	Podbiele	5	2	3	15	10	5	8	2	6
43	Proniewicze	38	20	18	123	73	50	54	16	38
44	Rajki	7	3	4	30	18	12	17	6	11
45	Rajsk	42	21	21	129	72	57	76	22	54
46	Rzepniewo	9	4	5	20	11	9	6	2	4
47	Saki	5	2	3	59	35	24	47	16	31
48	Sierakowizna	22	10	12	23	14	9	10	3	7
49	Skrzypki Duże	13	7	6	26	16	10	20	10	10
50	Skrzypki Małe	22	12	10	27	16	11	16	8	8
51	Sobótka	37	18	19	35	17	18	23	9	14
52	Stołowacz	17	10	7	36	19	17	8	3	5
53	Stryki	6	2	4	42	31	11	66	25	41
54	Stupniki	2	-	2	18	13	5	11	5	6
55	Szastały	13	8	5	35	22	13	40	13	27

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
56	Treszczotki	2	1	1	36	22	14	28	6	22
57	Truski	40	23	17	79	45	34	36	13	23
58	Widowo	103	50	53	255	141	114	113	41	72
59	Woronie	29	17	12	53	35	18	14	6	8
60	Zawady	19	11	8	57	36	21	29	13	16
61	Zubowo	22	11	11	74	50	24	71	24	47
Razem:		1 643	819	824	4 375	2 589	1 786	2 968	1 067	1 901

Analiza struktury ludności według wieku i płci w poszczególnych wsiach w r. 1996 pozwala wyróżnić następujące cechy:

- udział dzieci i młodzieży w wieku 0-19 lat w ogólnej liczbie ludności gminy był niewielki i wynosił 18,3%,
- liczba ludności w wieku produkcyjnym 20-65M/60K stanowiła - 48,7%,
- liczba ludności w wieku poprodukcyjnym powyżej 65M/60K stanowiła aż 33% ogółu ludności.

Młodzieży w wieku szkoły podstawowej i średniej było w gminie Bielsk Podlaski 1126 osób tj. 2,5% całej populacji.

Prawie wszędzie odsetek tej grupy wieku w stosunku do liczby mieszkańców jest bardzo mały. W poszczególnych wsiach ilość młodzieży w wieku 7-19 lat oraz jej procentowy udział w ogólnej liczbie mieszkańców przedstawia poniższe zestawienie:

Tabela nr 17

L.p.	Wieś	7 – 19 lat l. dzieci	Udział %
1	2	3	4
1	Augustowo	66	12,4
2	Bańki	12	10,4
3	Biała	6	19,4
4	Bolesty	19	16,2
5	Brześcianka	15	20,3
6	Chraboły	29	26,9
7	Deniski	8	4,9
8	Dobromil	12	17,9
9	Dubiażyn	25	9,1
10	Grabowiec	32	12,6

1	2	3	4
11	Haćki	34	16,3
12	Hołody	30	14
13	Hryniewicze Duże	29	22
14	Hryniewicze Małe	29	22,3
15	Husaki	7	6,4
16	Jacewicze	-	-
17	Knorozy	42	14,7
18	Knorydy	53	14,2
19	Kotły	7	4,7
20	Kozły	9	10,2
21	Kożyno	3	2,9
22	Krzywa	30	12
23	Lewki	20	15,3
24	Łoknica	14	13,7
25	Łubin Kość.	36	14,9
26	Łubin Rudołty	26	17,2
27	Malinowo	5	6,8
28	Miękiszce	3	3,8
29	Mokre	6	5
30	Nałogi	9	11,3
31	Ogrodniki	9	6,9
32	Orlanka	-	-
33	Orzechowicze	32	18
34	Parcewo	24	10,3
35	Pasynki	19	12,4
36	Pietrzykowo Gołąbki	12	13,6
37	Pietrzykowo Wyszki	6	13,6
38	Piliki	41	13,5
39	Pilipki	10	8,9
40	Ploski	42	10,8
41	Plutycze	8	3,9
42	Podbiele	2	7,1
43	Proniewicze	29	13,5
44	Rajki	5	9,3
45	Rajsk	27	10,9
46	Rzepniewo	3	8,6

1	2	3	4
47	Saki	5	4,5
48	Sierakowizna	15	27,3
49	Skrzypki Duże	11	18,6
50	Skrzypki Małe	13	20
51	Sobótka	27	28,4
52	Stołowacz	13	21,3
53	Stryki	6	5,3
54	Stupniki	1	2,3
55	Szastały	10	11,4
56	Treszczotki	1	1,5
57	Truski	25	16,1
58	Widowo	67	14,2
59	Woronie	16	16,7
60	Zawady	15	14,3
61	Zubowo	16	9,6

W ciągu ostatnich pięciu lat nastąpił w gminie spadek udziału ludności w wieku produkcyjnym z 52,8% w r.1990 do 48,7% w r.1996, oraz wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym tj. z 29% w r.1990 do 33% w r.1996. Udział grupy wiekowej przedprodukcyjnej utrzymał się na jednakowym poziomie około 18,2%.

4.4. Przyrost naturalny ludności.

W gminie Bielsk Podlaski obserwuje się stały spadek liczby urodzeń, natomiast wzrasta stale liczba zgonów. Stąd przyrost naturalny w 1990r. był ujemny i wynosił -54 osób, zaś w r.1994 wyniósł -101 osób. Współczynnik przyrostu naturalnego wzrósł z -5,7% wr.1990 do -11,4% w r.1994.

4.5. Migracje wewnętrzne i zewnętrzne

Na terenie gminy obserwuje się stałe ujemne saldo migracji. Więcej osób wprowadza się z terenu gminy niż przyjeżdża.

W r. 1988	saldo migracji stałej wynosiło	-137 osób
W r. 1990	"- "- "- "-	- 79 "-
W r. 1993	"- "- "- "-	-130 "-
W r. 1994	"- "- "- "-	- 60 "-

4.6. Przyrost rzeczywisty ludności.

W wyniku ujemnego przyrostu naturalnego, ujemnego salda odpływu ludności z terenu gminy ludność gminy obniżyła się z 9482 mieszkańców w r.1990 do 8768 osób w r.1995.

4.7. Źródła utrzymania ludności.

Według danych NSP z lat 1970, 1978 i 1988 w gminie Bielsk Podlaski struktura ludności według źródeł utrzymania przedstawi się następująco:

Tabela nr 18

Lata	Ze źródeł pozarolniczych						Z pracy w rolnictwie	
	Ogółem		z pracy poza rolnictwem		ze źródeł niezarobkowych			
	Razem	%	Razem	%	Razem	%	Razem	%
1970	14 500	100	2 122	14,6	142	1	12 236	84,4
1978	12 436	100	2 330	18,7	1 214	9,8	8 892	71,5
1988	9 793	100	1 424	14,5	2 453	25	5 916	60,5

Z analizy w/w zestawienia wynika, iż w latach 1970 - 1988 na terenie gminy nastąpił spadek udziału ludności utrzymującej się z pracy w rolnictwie, wzrósł zaś bardzo udział utrzymujących się ze źródeł niezarobkowych (emeryci, renciści, bezrobotni itp.)

4.8. Ludność czynna i bierna zawodowo.

Według danych NSP w gminie Bielsk Podlaski

w r. 1970 czynni zawodowo stanowili 65,2% ogółu ludności

w r. 1978   "-   "-   "-   59,6%   "-   "-

w r. 1988   "-   "-   "-   58,8%   "-   "-

W ciągu ostatniego 25-lecia nastąpił widoczny spadek aktywności zawodowej ludności gminy.

4.9. Zatrudnienie.

Zatrudnienie w gminie ogółem – w gospodarce narodowej poza rolnictwem indywidualnym przedstawiało się następująco:

1992r.   - 624 osób w tym kobiety 238 osób

1993r.   - 491   "-   "-   201   "-

1994r.   - 446   "-   "-   186   "-

W roku 1994 na ogólną liczbę 446 osób najwięcej osób poza rolnictwem indywidualnym pracowało:

- w rolnictwie uspołecznionym	-119 osób
- w edukacji	-112 -"-
- w administracji publicznej	- 82 -"-
- w działalności produkcyjnej	- 47 -"-
- w handlu	- 31 -"-
- w ochronie zdrowia	- 21 -"-
- w gastronomii i hotelach	- 11 -"-

4.10. Bezrobocie.

W latach 1992-1995 na terenie gminy liczba zarejestrowanych bezrobotnych przedstawiała się następująco:

1992r.	- 426 osób
1993r.	- 476 -"-
1994r.	- 449 -"-
1995r.	- 379 -"-

Szczegółowe dane o bezrobotnych w 1995r. zawiera załącznik Nr.1.

Liczba bezrobotnych w 1995r. na dzień 31.12.1995r.

Liczba bezrobotnych	ogółem	379
	mężczyzn	200
	kobiet	179
Liczba absolwentów	ogółem	40
	mężczyzn	23
	kobiet	17
w tym		
wyższe	2 (w tym kobiet 1)	
średnie policealne		
i zawodowe	13 (w tym kobiet 9)	
licealne	4 (w tym kobiet 2)	
zasadnicze zawodowe	21 (w tym kobiet 5)	
Osoby pobierające zasiłek	226 w tym kobiet 89	
Bez prawa do zasiłku	153 w tym kobiet 90	
Pobierający zasiłek przedziały wiekowe		
15 - 17 lat	- 1 w tym kobiet 1	
18 - 24 lat	- 185 w tym kobiet 84	
25 - 34 lat	- 112 w tym kobiet 65	
35 - 44 lat	- 52 w tym kobiet 19	
45 - 54 lat	- 22 w tym kobiet 10	
55 - 59 lat	- 6 w tym kobiet 6	
60 lat i powyżej	- 1 w tym kobiet 1	

Wykształcenie bezrobotnych zarejestrowanych w Urzędzie Pracy

wyższe	8 w tym 5 kobiet
średnie zawodowe	103 w tym 78 kobiet
średnie ogólnokształcące	16 w tym 13 kobiet
zasadnicze zawodowe	149 w tym 45 kobiet
podstawowe	103 w tym 38 kobiet

4.11. Wykształcenie.

Dane odnośnie poziomu wykształcenia ludności pochodzą ze Spisu Powszechnego 1988r. Wynikało z nich, iż na 8347 osób w wieku 15 lat i więcej, tylko 85 osób tj. 1,0% w gminie posiadało wyższe wykształcenie, 620 osób średnie tj. 7,4%, 844 osób zasadnicze zawodowe - 10,1% oraz 6788 podstawowe tj. 81,5%.

4.12. Liczba niepełnosprawnych.

W r.1988 wg. NSP na terenie gminy było 14,3% ludzi niepełnosprawnych, z tego 48,8% kobiety.

4.13. Przewidywane zmiany w dynamice demograficznej i wynikające w tego uwarunkowania i konsekwencje dla polityki społeczno-gospodarczej gminy Bielsk Podlaski.

Biorąc pod uwagę prognozy rozwoju ludności województwa białostockiego do 2010 roku, należy oczekiwać pogorszenia wskaźników demograficznych również w gminie, gdzie liczba ludności będzie ciągle spadać. Prognozuje się, iż zaludnienie gminy kształtować się będzie następująco:

w 1995 r. w gminie było 8768 mieszkańców
w 1996 r.   "-   "-   8986   "-
w 2000 r. przewiduje się 8,0 tys. mieszkańców
w 2005 r.   "-   "-   7,4 tys.   "-
w 2010 r.   "-   "-   7,0 tys.   "-

W najbliższej przyszłości konsekwencją zmian zachodzących w strukturze ludności według wieku i płci będzie:

- nieznaczny spadek ludności w wieku przedprodukcyjnym
- spadek ludności w wieku produkcyjnym
- dalszy wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym.

Nieodwracalny proces starzenia się ludności gminy wymagać będzie podjęcia skutecznych działań związanych z budową nowoczesnego systemu zabezpieczenia społecznego. Wyludnianie się większości wsi powodować będzie proces rozwoju gospodarstw fermowych i właściwego zagospodarowania i przejmowania gruntów rolnych.

5. WARUNKI ŻYCIA LUDNOŚCI

5.1. Zasoby i warunki mieszkaniowe.

5.1.1. Potencjał mieszkaniowy gminy na tle zasobów mieszkaniowych województwa na koniec 1994r. oraz wskaźników zaludnienia w gminie w porównaniu ze średnimi wojewódzkimi ilustrują następujące dane:

Tabela nr 19

Wyszczególnienie	Gmina Bielsk P.	Woj. białostockie
Mieszkania	3563 (1,63 %)	218 518
Izby	12106 (1,52 %)	794 546
Pow. uż. mieszkań w m ²	234824 (1,78 %)	13 232 625
Ludność w mieszkaniach	8891 (1,29 %)	685 552
Przeciętna:	3,4	3,6
- liczba izb w mieszkaniu		
- pow. uż. mieszk. w m ² na 1 osobę	26,4	19,3
Liczba osób na:	2,5	3,1
- mieszkanie		
- izbę	0,7	0,9
Liczba mieszkań na 1000 ludności	400,7	318,7

Z dokonanego porównania wynika, że na tle średnich w województwie, gmina Bielsk Podlaski prezentuje się korzystnie co do ilościowych wskaźników mieszkaniowych.

5.1.2. Zasoby mieszkaniowe i ich zmiany w latach 1970 - 1988

wg NSP w rozbiciu na poszczególne wsie przedstawia się w poniższym zestawieniu:

Tabela nr 20

L.p.	Wieś	Lata	Mieszkania	Izby	Liczba osób na 1 izbę	Pow. uż. mieszkań w m ² na osobę
1	2	3	4	5	6	7
1	Augustowo	1970	200	576	1,24	14,5
		1978	207	613	1,06	19
		1988	207	682	0,84	22,1
2	Bańki	1970	60	164	1,45	12,9
		1978	52	170	1,1	17,4
		1988	47	152	0,87	23,3

1	2	3	4	5	6	7
3	Bolesty	1970	36	109	1,5	13
		1978	36	132	1,16	14,8
		1988	32	119	0,99	20
4	Brześcianka	1970	33	97	1,27	12,8
		1978	31	109	0,87	19,9
		1988	28	92	0,85	23,1
5	Chraboły	1970	44	137	1,17	15,3
		1978	38	132	1,08	15,9
		1988	33	128	0,91	21,3
6	Deniski	1970	95	274	1,28	15,6
		1978	96	300	0,93	18,7
		1988	86	270	0,77	27,9
7	Dobromil	1970	14	54	1,28	13,2
		1978	17	55	1,25	15,4
		1988	18	66	1,03	16,9
8	Dubiażyn	1970	124	341	1,48	12,2
		1978	127	388	1,26	15,6
		1988	120	409	0,85	22,5
9	Grabowiec	1970	101	333	1,26	14,4
		1978	105	330	1,02	17,9
		1988	104	358	0,78	22,6
10	Hački	1970	62	189	1,25	16,3
		1978	67	199	1,14	18,6
		1988	65	207	0,86	22,6
11	Hołody	1970	108	276	1,34	15
		1978	103	293	1,15	16,1
		1988	93	289	0,83	23,4
12	Hryniewicze Duże	1970	54	177	1,06	16,3
		1978	50	165	1,06	17,8
		1988	44	148	0,95	20,3
13	Hryniewicze Małe	1970	40	132	1,2	11,7
		1978	42	139	1,17	13,5
		1988	36	135	1,03	18,7

1	2	3	4	5	6	7
14	Husaki	1970	60	169	1,21	18,1
		1978	57	170	0,94	20,2
		1988	50	160	0,79	29,7
15	Jacewicze	1970	30	77	1,68	12,8
		1978	29	83	1,14	19,4
		1988	24	71	0,92	22,4
16	Knorozy	1970	104	280	1,58	14,6
		1978	108	320	1,17	19,4
		1988	101	345	0,99	21
17	Knorydy	1970	135	408	1,39	13,6
		1978	137	457	1,11	16,8
		1988	137	478	0,9	20,9
18	Kotły	1970	122	329	1,28	17
		1978	120	348	0,99	20,7
		1988	104	316	0,78	26,6
19	Kozły	1970	50	121	1,55	13,1
		1978	44	137	1,1	17,2
		1988	39	118	0,89	24,8
20	Kožyno	1970	59	151	1,67	13,6
		1978	59	198	1	20,2
		1988	51	187	0,66	29,3
21	Lewki	1970	59	150	1,45	12,9
		1978	58	172	1,09	17,3
		1988	56	172	0,86	18,3
22	Łoknica	1970	49	138	1,22	18,4
		1978	46	139	0,97	10,8
		1988	44	137	0,88	25,4
23	Łubin Kość.	1970	65	207	1,39	12,1
		1978	74	259	1,13	17,1
		1988	61	220	1,04	17,3

1	2	3	4	5	6	7
24	Łubin Rudolty	1970	41	155	1,25	11,9
		1978	46	157	1,06	16,3
		1988	42	163	0,91	21
25	Malinowo	1970	40	102	1,32	13,8
		1978	35	107	1,07	18,7
		1988	34	98	0,81	23,2
26	Miękisze	1970	34	103	1,51	13,9
		1978	33	117	1	22,8
		1988	34	108	0,87	18,5
27	Mokre	1970	74	230	1,15	15,6
		1978	67	272	0,72	19,2
		1988	58	205	0,59	27,1
28	Nałogi	1970	45	135	1,24	15,1
		1978	38	127	1,02	18
		1988	36	118	0,77	23,4
29	Ogrodniki	1970	82	225	1,23	17,7
		1978	73	215	1	23
		1988	67	225	0,72	30,9
30	Orzechowicze	1970	75	188	1,48	11,5
		1978	70	206	1,27	14,8
		1988	67	198	1,07	19,5
31	Parcewo	1970	114	289	1,37	15,7
		1978	113	313	1,11	19
		1988	103	350	0,77	22,9
32	Pasyunki	1970	64	182	1,44	15,8
		1978	67	212	1,09	20,4
		1988	61	199	0,92	23,9
33	Pietrzykowo Gołębki	1970	23	69	1,52	13,4
		1978	25	89	1,11	17,3
		1988	23	84	0,95	24,3
34	Pietrzykowo Wyszki	1970	18	52	1,54	13,9
		1978	13	38	1,47	14,5
		1988	13	40	0,93	23,4
35	Piliki	1970	121	345	1,38	12,5
		1978	115	365	1,11	13,6
		1988	116	388	1	19,5

1	2	3	4	5	6	7
36	Pilipki	1970	57	166	1,37	15,5
		1978	56	195	0,95	21,5
		1988	53	189	0,7	27,1
37	Ploski	1970	186	520	1,29	14
		1978	181	484	1,16	17
		1988	174	578	0,76	24,9
38	Plutycze	1970	164	418	1,22	18,2
		1978	152	433	0,96	17,3
		1988	128	405	0,65	30,9
39	Proniewicze	1970	81	247	2,24	15,3
		1978	86	278	1,09	19,2
		1988	81	292	0,86	20,3
40	Rajki	1970	32	74	1,45	14,3
		1978	26	71	1,21	17,4
		1988	24	75	1	23,2
41	Rajsk	1970	128	348	1,47	14
		1978	126	377	1,14	17,1
		1988	111	374	0,8	22,6
42	Rzepniewo	1970	19	55	1,25	14,7
		1978	19	62	1,02	16,8
		1988	13	52	0,64	29,6
43	Saki	1970	54	155	1,41	14
		1978	54	183	1,02	19,9
		1988	49	170	0,75	24,7
44	Sierakowizna	1970	15	51	1,24	13,7
		1978	15	61	0,77	25,4
		1988	14	54	0,93	19,3
45	Skrzypki Duże	1970	27	82	1,21	14,7
		1978	26	83	0,95	18,2
		1988	25	88	0,81	24,1
46	Skrzypki Małe	1970	21	60	1,4	11,9
		1978	19	65	1,03	19,9
		1988	18	71	0,97	21,5
47	Sobótka	1970	28	72	1,54	11,8
		1978	25	80	1,2	14,7
		1988	25	89	1,12	16,4

1	2	3	4	5	6	7
48	Stołowacz	1970	17	54	1,33	15,1
		1978	17	58	1,52	15,2
		1988	16	61	1,07	19,8
49	Stryki	1970	77	234	1,06	16,3
		1978	70	220	0,96	21,4
		1988	64	206	0,68	28,3
50	Stupniki	1970	11	25	2,04	10,1
		1978	13	38	1,34	15,8
		1988	12	37	1	21,8
51	Szastały	1970	54	195	0,93	14,5
		1978	54	141	1,06	17,6
		1988	49	143	0,73	20,3
52	Treszczotki	1970	38	98	1,58	15,6
		1978	35	113	1,19	19,1
		1988	34	127	0,76	26,9
53	Truski	1970	46	143	1,42	12,8
		1978	41	146	1,34	14
		1988	43	150	1	18,9
54	Widowo	1970	144	401	1,23	15,8
		1978	170	567	0,93	17,5
		1988	164	591	0,83	21,2
55	Woronie	1970	27	73	1,62	11
		1978	23	79	1,28	15,6
		1988	25	78	1,28	13,8
56	Zawady	1970	48	144	1,38	12,5
		1978	39	183	0,89	16,9
		1988	33	118	1	22,2

1	2	3	4	5	6	7
57	Zubowo	1970	99	278	1,32	17,1
		1978	94	271	1	22,8
		1988	80	248	0,82	28,2
Razem		1970	3 805	10 857	1,33	14,6
		1978	3 738	11 790	1,06	18,1
		1988	3 469	11 591	0,84	22,8

W okresie ostatnich 25 lat (1970 - 1994) ubyło na obszarze gminy 242 mieszkań, przybyło zaś 1249 izb mieszkalnych, a ponieważ liczba ludności zamieszkałej zmalała, to wzrosły wskaźniki jakościowe zaludnienia mieszkań. Liczba osób na izbę wynosi 0,7 osoby, zaś powierzchnia użytkowa mieszkania na osobę była jedną z najwyższych w województwie i wynosiła 26,4 m².

Rozpatrując te wskaźniki w poszczególnych wsiach zauważa się tutaj duże zróżnicowanie.

Ogólnie stwierdzić należy, iż rysuje się trend ubytku mieszkań (rozbiórka), zaś nowo budowane charakteryzują się większą powierzchnią użytkową i większą ilością izb.

5.1.3. Ruch budowlany w latach 1990 - 1995.

Z danych Urzędu Rejonowego w Bielsku Podlaskim wynika, że w latach 1990-1995 wydano ogółem na terenie gminy 121 pozwoleń na budowę, z tego liczba mieszkań przekazana do użytku w tym okresie czasu wynosiła 98 mieszkań.

Ruch budowlany w gminie w latach 1990 - 1995 ilustruje poniższe zestawienie:

Tabela nr 21

Lata	Liczba wydanych pozwoleń	Przekazanie do użytku		
		mieszkania	izby	pow. uż. mieszk. w m ²
1990	16	17	70	1 400
1991	7	13	67	1 269
1992	25	20	104	2 304
1993	21	15	77	1 656
1994	30	26	159	3 926
1995	22	7	45	895
Razem:	121	98	522	11 450

Średniorocznie na terenie gminy budowano 16 mieszkań tj. około 1,8 mieszkań na 1000 mieszkańców. Ogólnie należy stwierdzić, iż ruch budowlany na terenie gminy jest bardzo mały.

5.1.4. Warunki mieszkaniowe wynikające z potencjału mieszkaniowego.

5.1.4.1. Nasylenie potrzeb mieszkaniowych.

Wskaźnik nasylenia w mieszkania tj. przeciętnej liczby mieszkań przypadających na 1000 mieszkańców jest wysoki, zbliżony do wskaźnika europejskiego i wynosi 400,7 mieszkań na 1000 mieszkańców.

5.1.4.2. Ludność w mieszkaniach.

Na koniec 1994 r. ludność gminy zamieszkała w mieszkaniach liczyła 8891 osób i była niższa o 5548 osób w porównaniu z r. 1970 tj. o 62,4%.

5.1.4.3. Mieszkania, ich wielkość i zaludnienie.

a) Mieszkania i ich zaludnienie

Na terenie gminy w 1994 r. było 3563 mieszkań. Poziom zaludnienia mieszkań mierzony ilością osób w mieszkaniu wynosił średnio 2,5 osoby.

W ostatnim 25-leciu generalnie uległ obniżeniu (w r. 1970 - 3,8 osób/mieszkanie)

b) Izby mieszkalne i ich zagęszczenie

W r. 1994 w zasobach mieszkalnych gminy było ogółem 12 106 izb, stąd ich zagęszczenie wynosiło tylko 0,69 osób na izbę, przy zagęszczeniu na terenach wiejskich w województwie 0,88 osób/izbę.

c) Powierzchnia użytkowa

W r. 1994 powierzchnia użytkowa mieszkań wynosiła 234 824 m², co dało wysoki wskaźnik 26,4 m² na 1 mieszkańca gminy.

5.1.5. Stan techniczny zasobów mieszkaniowych

W gminie pod tym względem istnieje duże zróżnicowanie.

Wg. NSP w r. 1988 najpowszechniejszym materiałem, z którego są zbudowane budynki mieszkalne jest drewno. Budynków mieszkalnych niepalnych było tylko 18,9%.

Na ogólny stan techniczny mieszkań duży wpływ ma również okres eksploatacji, w tym rok budowy mieszkań. Ogółem w gminie w r. 1988 istniało 1,8% mieszkań w budownictwie pochodzącym sprzed 1945 roku.

Budynki mieszkalne wybudowane w latach 1918-1944 stanowiły 17,2%, wybudowane w latach 1945 - 1970 - 63,4%, w latach 1971 - 1988 - 17,6%.

5.1.6. Wyposażenie mieszkań w urządzenia i instalacje

Podstawą do oceny standardu mieszkaniowego jest wyposażenie mieszkań w wodociąg, ustęp, łazienkę i centralne ogrzewanie.

Udział mieszkań wyposażonych w poszczególne urządzenia wzrósł w latach 1970 - 1988 w sposób następujący:

- w zakresie wyposażenia w wodociąg z 1,6% w r. 1970 do 30,4% w r. 1988
- w zakresie wyposażenia w ustęp z 0,7% w r. 1970 do 15,7% w r. 1988
- w zakresie wyposażenia w łazienkę z 1,5% w r. 1970 do 21,8% w r. 1988
- w zakresie wyposażenia w centralne ogrzewanie z 1,2% w r. 1970 do 15,3% w r. 1988.

Ogólnie standard mieszkań jest niski, chociaż ostatnio budowane mieszkania są w większości wyposażone w/w urządzenia.

5.1.7. Struktura własnościowych zasobów mieszkaniowych

Zasoby mieszkaniowe znajdujące się na obszarze gminy w zdecydowanej większości stanowią własność osób fizycznych. Na ogólną liczbę 3469 mieszkań w r. 1988 - 3407 mieszkań stanowiło własność prywatną, w tym 2391 rolników indywidualnych.

Poza tym było 5 mieszkań komunalnych, 6 - instytucji wyznaniowych i 51 mieszkań zakładowych - wielorodzinne budownictwo PGR-u.

5.1.8. Prognoza potrzeb mieszkaniowych

Z prognozy demograficznej wynika, że do r.2010 na terenie gminy nie wystąpi większa potrzeba ilościowego wzrostu zasobów mieszkaniowych. Obecnie wskaźniki zaludnienia mieszkań są bardzo dobre. Tym niemniej są to mieszkania o niskim standardzie, stąd w najbliższych latach główny nacisk inwestycyjny położony będzie na modernizacji istniejącej zabudowy oraz wymiany budynków mieszkalnych w złym stanie technicznym, a także wyposażenie mieszkań w urządzenia i instalacje techniczne.

Większy ruch inwestycyjny wystąpi na terenach podmiejskich, we wsi Augustowo i Widowo. Osadzać będą się tu ludzie związani z pracą w mieście Bielsku Podlaski, pochodzący z terenów peryferyjnych gminy jak również mieszkańcy Bielska Podlaskiego oraz ludzie z gmin sąsiednich.

Problemem będzie zagospodarowanie nadmiaru zabudowy mieszkaniowej w wyludniających się wsiach gminy.

5.2. Usługi

5.2.1. Oświata i wychowanie

Sytuacja w szkolnictwie podstawowym i placówkach wychowania przedszkolnego na przestrzeni ostatnich lat przedstawia się następująco:

Tabela nr 22

Wyszczególnienie	Rok szkolny		
	1998/89	1994 / 95	1995 / 96
1. Placówki wychowania przedszkolnego	8	8	7
w tym:			
- oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych	8	8	7
- dzieci w oddziałach	98	8	7
- nauczyciele	8	8	69
2. Szkoły podstawowe	8	8	7
w tym: z klasami I - VIII	8	8	7
3. Uczniowie ogółem	675	581	593
4. Pomieszczenia do nauczania	61	64	-
w tym izby lekcyjne	-	51	-
5. Oddziały szkolne	46	44	42
6. Nauczyciele	69	67	77
7. Liczba uczniów na pomieszczenie	11	9	-
8. Liczba uczniów na oddział	15	13	-
9. Absolwenci	99 (87/88 r.)	46	-

Źródło: Rocznik statystyczny woj. białostockiego 1994 r. WUS Białystok.
Materiały WUS, 1995r.

Szkoły podstawowe istnieją we wsiach: Augustowo, Bańki, Bolesty, Chraboły, Knorydy, Łubin Kościelny, Krzywa.

W latach 1989 - 1995 zauważa się spadek ilości uczniów w szkołach podstawowych o 14%.

Na terenie gminy brak jest przedszkoli, natomiast działają w szkołach oddziały przedszkolne.

5.2.2. Kultura

Sytuację w kulturze na terenie gminy ilustruje poniższa tabela.

Wyszczególnienie	1990	1991	1992	1993	1994	1995
1. Placówki biblioteczne oraz punkty	35	30	24	22	16	14
2. Księgozbiór (tys. woluminów)	63,9	63,8	54,5	55,6	55,4	55,8
3. Czytelnicy	1 870	1 584	1 273	1 270	926	951
4. Wypożyczalnia (tys. woluminów)	35	30,4	20,6	26,6	23,6	24,8
5. Księgozbiór na tys. mieszk.			5 873			6 270
6. Instytucje kultury				1		1
7. Imprezy zorganizowane				6		39
8. Uczestnicy imprez				210		22000

Źródło: a) Kultura w województwie białostockim w latach 1990-95
WUS Białystok 1996 r.

b) Statystyczna panorama województwa białostockiego, GUS,WUS
Białystok, wrzesień 1993.

W następujących wsiach istnieją świątlice: Augustowo, Bańki, Deniski, Dubiażyn, Grabowiec, Haćki, Husaki, Hryniewicze Duże, Kozły, Kotły, Knorydy, Malinowo, Mięgisze, Ogrodniki, Parcewo, Plutycze, Proniewicze, Pilipki, Piliki, Rajki, Ploski, Stołowacz, Stryki, Szastały, Widowo, Saki, Orzechowicze, Jacewicze, Nałogi, Łubin Rudoły.

We wsi Rajska istnieją obiekty i izba pamięci narodowej.

5.2.3. Zdrowie i pomoc społeczna

Z zakresu zdrowia i pomocy społecznej na terenie gminy istnieją 3 wiejskie ośrodki zdrowia we wsiach: Chraboły, Łubin Kościelny, Pasyunki oraz dom pomocy społecznej w Kożynie.

Personel służby zdrowia stanowią:

- 3 lekarzy
- 1 lekarz dentyista
- 6 pielęgniarek
- 1 farmaceutka
- 1 położna

W roku 1994 udzielono 8219 porad lekarskich i 2586 porad dentystycznych. Ośrodki zdrowia są obiektami nowymi w dobrym stanie technicznym.

5.2.4. Handel i gastronomia

Na sieć handlową w gminie składają się 38 sklepy (prywatne) występujące we wsiach: Augustowo, Baciki, Chraboły, Dobromil, Grabowiec, Haćki, Hołody, Husaki, Knorzy, Knorydy, Krzywa, Lewki, Łubin Kościelny, Łubin Rudoły, Malinowo, Mięgisze, Mokre, Orzechowicze, Parcewo, Pasyнки, Pietrzykowo Gołąbki, Piliki, Ploski, Proniewiczze, Rzepniewo, Stryki, Widowo, Zubowo.

Największa sieć handlowa występuje we wsiach: Widowo, Dobromil, Augustowo, Piliki, Ploski, Proniewiczze.

W 1994r. w handlu pracowało ogółem 52 osoby.

Na terenie gminy istnieje 1 zakład gastronomiczny (zajazd) we wsi Ploski o pow. 90 m² i 80 miejscach gastronomicznych.

Ponadto istnieją punkty gastronomiczne we wsiach: Chraboły, Dobromil, Proniewiczze, Widowo.

5.2.5. Turystyka, sport, rekreacja

Obiekty turystyczne istnieją nad rzeką Narew w rejonie wsi Ploski, oraz tereny wypoczynku we wsi Stupniki.

Bazę turystyczną w gminie Bielsk Podlaski ilustruje poniższe zestawienie.

Tabela nr 23

	obiekty	w tym:		
	ogółem	domy wypoczynkowe	ośrodki wczasowe	ośrodki kolonijne
1. Obiekty	4	1	2	1
w tym całoroczne	1	1	-	-
2. Miejsca noclegowe	263	20	111	132
w tym całoroczne	20	20	-	-
3. Korzystający	1 810	1 055	579	176
w tym w obiektach całorocznych	1 055	1 055	-	-
- cudzoziemcy	108	108	-	-

Źródło: Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin za 1994r. WUS Białystok 1995r.

Boiska sportowe wydzielone lub przyszkolne istnieją w następujących wsiach: Dubiażyn, Grabowiec, Hołody, Knorydy (sz), Łoknica, Mokre, Orzechowicze, Piliki (sz), Plutycze, Szastały i Widowo.

5.2.6. Łączność

Na terenie gminy funkcjonuje 6 urzędów pocztowo-telekomunikacyjnych we wsiach: Augustowo, Chraboły, Hołody, Łubin Kościelny, Pasyнки, Piliki.

W 1994r. liczba abonentów telefonicznych wynosiła 276. Na 1000 mieszkańców było 31 abonentów, co jest wskaźnikiem niskim w stosunku do średniej dla województwa, gdzie jest 133 telefony na 1000 mieszkańców.

5.2.7. Inne usługi

- a) Obiekty sakralne istnieją w następujących wsiach:
- Augustowo	- cerkiew, zabytkowa,
- Dubiażyn	- cerkiew, zabytkowa,
- Hryniewicze Małe	- kaplica,
- Knorydy	- cerkiew cmentarna, zabytkowa,
- Łubin Kościelny	- kościół katolicki, zabytek,
- Parcewo	- cerkiew, zabytkowa,
- Pasyunki	- cerkiew parafialna,
- Ploski	- cerkiew z plebanią,
- Rajsk	- cerkiew.
- b) Remizy strażackie istnieją we wsiach:
Augustowo, Hołody, Knorozy, Kożyno, Łubin Kościelny, Mokre, Pasyunki, Piliki, Ploski, Stryki, Orzechowicze, Bańki, Plutycze, Rajsk.
- c) Cmentarze istnieją we wsiach:
Augustowo, Deniski, Dubiażyn, Hryniewicze, Knorozy, Kozły, Łubin Kościelny, Mokre, Orzechowicze, Parcewo, Pasyunki, Ploski, Rajki, Rajsk, Widowo, Zubowo.
- d) Stacja paliw istnieje we wsi Haćki.
- e) Baseny przeciwpożarowe we wsiach: Haćki, Knorydy, Orzechowicze, Parcewo, Pasyunki, Piliki, Saki, Stryki, Widowo.
- f) Obiekty usługowe do zagospodarowania występują we wsiach:
- szkoły - Bańki, Deniski, Dubiażyn, Hołody, Knorozy, Haćki, Kotły, Lewki, Łoknica, Mokre, Parcewo, Piliki, Ploski, Plutycze, Truski i Rajsk, sklep w Malinowie, plac po świetlicy w Brześciance i agronomówka w Pasynkach.
- h) Tereny zielone
Poza cmentarzami na terenie gminy istnieją parki podworskie we wsiach: Dobromil i Dubiażyn.

5.2.8. Wskaźniki charakteryzujące potencjał gminy Bielsk Podlaski i warunki życia mieszkańców - na tle woj. białostockiego w 1994r.

Tabela nr 24

L.p.	Wskaźniki, wielkości	Województwo ogółem	Województwo tereny wiejskie	Gmina Bielsk P.	Udział gminy 5:4 (%)
1	2	3	4	5	6
1	Powierzchnia	10 005 500	956 800	41 748	4,4
2	Gęstość zaludnienia M/km ²	70	27	21	77,8
3	Ludność ogółem	700 107	258 623	8 891	3,4
4	Udział gosp. nieuspołecznionej w pow. gruntów ogółem (%)	65,8	65,8	77	117
5	Lesistość (%)	32	32,6	19,9	61
6	Ludność na 100 ha uż. rol.	118,8	46	29,8	64,8
7	Plony zbóż z 1 q/ha (1994r.)	20,9	21	20,7	98,6
8	Plony ziemniaków q/ha	157	157	170	108,2
9	Obsada bydła na 100 ha uż. r.	59,3	60,3	69,6	115,4
10	Obsada krów na 100 ha uż. w gosp. indywidualnych	31,3	32,3	33,9	104,9
11	Obsada trzody chlewnej na 100 ha uż. rol. w gosp. indywidualnych	82,9	83,1	61,8	74,4
12	Pracujący poza rolnictwem indyw.	145 463	21 800	446	2
13	Bezrobotni w 1994 r.	46 938	14 498	449	3,1
14	Kobiety na 100 m 100 mężczyzn	105	98	97	99
15	Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym	27,8	-	18,3	65,8
16	Udział ludności w wieku produkcyjnym	56,8	-	48,7	85,7
17	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym	15,4	-	33	214,3
18	Ilość mieszkań na 1000 mieszkańców	312,1	311,5	400,7	128,6
19	Ilość osób na izbę	0,86	0,88	0,73	82,9
20	m ² p. uż. mieszkania na 1 osobę	18,9	21,6	26,4	122,2
21	Liczba uczniów szkół podstawowych na 1000 mieszkańców	133,2	103,6	65,36	63
22	Księgozbiór na 1000 m.	3 289	3 761	6 270	166,7
23	Lekarzy na 1000 m.	35,1	3,9	3,4	87,2

1	2	3	4	5	6
24	Abonament telefon na 1000 m.	161,8	68	31	45,6
25	Liczba ucz. na 1 pom. do naucz.	24	14	9	60
26	Wartość brutto środków trwałych w 1994 r. ogółem w tys. zł.	3 480 987,3	264 848,9	2 303,3	0,87
	w tym: budynki i budowle	25 174 469,9	208 425,4	1 611,3	0,77
	maszyny i urządzenia techn.	800 336,6	33 029,4	408	1,23
	środki transportowe	161 126,7	22 501,2	274,9	1,22
27	Dochody budżetu gmin (tys. zł)	206 554	-	2 583	1,25
28	Wydatki na inwestycje	48 140	-	853	1,77
29	Udział wydatków na inwestycje w wydatkach budżetów gmin	23,1	-	33,6	145,5

6. ROLNICTWO

6.1. Podstawowe formy własności w rolnictwie gminy, to gospodarka indywidualna, we władaniu której znajduje się 77% powierzchni gminy i 85,8% użytków rolnych.

Gospodarkę uspołecznioną w formie Rolniczych Spółdzielni Produkcyjnych prowadzi się we wsiach: Dobromil, Ploski, Husaki, Zubowo o Krzywa.

Na 100 ha użytków rolnych przypada 22 zatrudnionych.

6.2. Struktura zasiewów, zbiory, plony.

6.2.1. Powierzchnia zasiewów w indywidualnych gospodarstwach rolnych w gminie Bielski Podlaski przedstawiona jest w poniższej tabeli.

Tabela nr 25

Zasiewy	1988 r. (ha)	1993 (ha)
1. Zasiewy ogółem	15 178	14 888
w tym:		
zboża	7 585	10 963
w tym: pszenica	2 420	2 426
żyto	2 570	1 720
inne	2 595	6 817
2 Ziemiaki	1 967	1 719
3 Przemysłowe	493	35
w tym: buraki cukrowe	19	14
rzepak	32	21
inne	441	-
4 Inne uprawy (pastewne, warzywa i.t.p.)	5 134	2 171

Źródło: Materiały Studium zagospodarowania przestrzennego województwa białostockiego, WBPP Białystok 1996r.

W strukturze zasiewów w gospodarstwach indywidualnych dominują zboża, których powierzchnia wzrosła z 7885 ha w 1988r. do 10963 ha w roku 1993. Wyraźnie zarysował się w tym okresie spadek powierzchni upraw przemysłowych 2492 do 35 oraz innych upraw (pastewne, warzywa) z 5134 ha do 2171 ha.

6.2.2. Zbiory i plony zbóż i ziemniaków w indywidualnych gospodarstwach rolnych w roku 1994 przedstawia poniższa tabela:

Tabela Nr 26

Wyszczególnienie	Zbiory (tony)		Plony z 1 ha w q	
	1988 ^{a)}	1994	1988 ^{a)}	1994
1. Zboża ogółem	25 428	-	24,5	20,7
w tym: pszenica	6 400	5 361	26,4	22,1
żyto	5 294	3 268	20,6	19
jęczmień	2 389	-	26	20,5
owies	3 561	-	23,8	19
pszenżyto	477	-	26,5	23
mieszanki	-	-	-	21
2. Ziemniaki	38 356	29 223	195	170

Źródło: Materiały Studium zagospodarowania przestrzennego województwa białostockiego, WBPP Białystok 1996r.

a) łącznie z miastem Bielsk Podlaski.

Statystyka wykazuje równocześnie znaczny spadek planów z 1 ha. Trudno jest to wytłumaczyć jedynie faktem, że spadło zużycie nawozów sztucznych. Trzeba też brać pod uwagę nieprawdziwą statystykę sprzed 1989r.

6.3. Hodowla

Zwierzęta gospodarskie w indywidualnych gospodarstwach rolnych w latach 1988, 1991 i na 100 ha użytków rolnych w latach 1988, 1991.

Tabela nr 27

Wyszczególnienie	1998		1991	
	ogółem (szt.)	na 100 ha uż. rol.	ogółem (szt.)	na 100 ha uż. rol.
1 Bydło ogółem	17 887	73,7	16851	69,6
w tym: krowy	7 692	31,7	8 203	33,9
2 Trzoda chlewna	14 296	58,9	14 977	61,8
w tym: lochy	1 330	5,2	1 529	6
3 Owce	10 700	44,1	-	-
4 Konie	1 936	8	-	-

Stan pogłowia zwierząt hodowlanych w gospodarstwach indywidualnych w ostatnich latach wykazuje lekko wzrostową tendencję chowu krów i trzody chlewnej.

6.4. Urządzenia obsługi rolnictwa

Na terenie gminy istnieją:

- a) we wsi Chraboły:
  - punkty skupu zboża, żywca, ziemniaków, truskawek
  - składy: opały, nawozowy, pasz
- b) we wsi Łubin Kościelny:
  - punkty skupu żywca, ziemniaków
  - składy: opały, nawozowy, paszowy
- c) zlewnie mleka we wsiach: Augustowo, Bańki, Brześcianka, Chraboły, Deniski, Grabowiec, Haćki, Hołody, Husaki, Knorozy, Kotły, Kozły, Krzywa, Kożyno, Łubin Kościelny, Malinowo, Mokre, Ogrodniki, Parcewo, Pasyнки, Piliki, Ploski, Plutycze, Proniewiczze, Rajsk, Saki, Sobótka, Stryki, Szastały, Treszczotki, Truski, Zubowo.
- d) inne punkty skupu (owoców, warzyw i.t.p.) we wsiach: Deniski, Knorydy, Pasyнки, Ploski.
- e) bazy produkcyjne rolnictwa i jego obsługi istnieją we wsiach: Deniski, Dobromil, Haćki, Husaki, Knorozy, Mokre, Ploski, Dobromil, Rajsk, Zubowo.

6.5. Jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Klasy gruntów miasta i gminy Bielsk Podlaski przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 28

Klasy gleb	Grunty orne, sady		Użytki zielone	
	ha	%	ha	%
Ogółem	23 115	100	10 332	100
II	-	-	5	0,05
III	-	-	763	7,38
III a	249	1,08	-	-
III b	2 821	12,2	-	-
IV	-	-	4 880	47,24
IV a	6 652	28,8	-	-
IV b	5 920	25,61	-	-
V	5 510	23,83	3 440	33,29
VI	1 818	7,86	1 125	10,89
VI z	145	0,62	119	1,15

Źródło: Materiały Wojewódzkiego Biura Planowania Przestrzennego w Białymstoku.

Jakość gruntów gminy jest średnia. Dominuje klasa IV, zarówno w strukturze gruntów ornych jak i użytków zielonych.

7. RZEMIOSŁO, PRZEMYSŁ, TERENY POD URZĄDZENIA GOSPODARCZE

7.1. Podmioty gospodarcze

W 1996 r. na terenie gminy zarejestrowanych jest ogółem 131 podmiotów gospodarczych prowadzących działalność handlową, usługową i przemysłową, w tym istnieje 80 punktów usługowych różnego charakteru oraz 7 zakładów typu przemysłowego.

7.2. Zakłady rzemieślnicze reprezentują następujące branże:

- 14 zakładów świadczących usługi budowlane i remontowe,
- 5 zakładów mechaniki pojazdowej, ślusarskich i.t.p.
- 8 zakładów stolarskich, ciesielskich
- 11 zakładów usług elektronicznych
- 2 zakłady krawieckie i.t.p.

Najwięcej zakładów rzemieślniczych istnieje we wsiach: Augustowo, Piliki, Ploski, Proniewicze, Widowo.

7.3. Zakłady typu przemysłowego istnieją we wsiach:

- Augustowo (wyrób palet),
- Dubiażyn (wyrób filców bitych),
- Łubin Kościelny (młyn),
- Parcewo (wyrób mozaiki, listew),
- Piliki (wyrób palet i opakowań),
- Proniewicze (wyrób pantofli, dodatków szewskich, listew, parkietu, skrzyń i opakowań),
- Widowo (wyrób cukierków i wyrobów czekoladopodobnych),
- Lewki (wytwórnia mas bitumicznych).

7.4. Niewykorzystane obiekty i tereny gospodarcze

Na terenie gminy istnieje dużo obiektów gospodarczych nieużytkowanych lub terenów przeznaczonych na cele gospodarcze.

Obiekty (tereny) występują we wsiach: Augustowo, Chraboły, Dubiażyn, Knorozy, Kotły, Kozły, Łubin Kościelny, Orzechowicze, Parcewo, Piliki, Pilipki, Proniewicze, Saki, Szastały.

7.5. Tereny eksploatacji przypowierzchniowej surowców (kruszywa, glina) istnieją we wsiach: Augustowo, Bańki, Bolesty, Brześcianka, Deniski, Grabowiec, Haćki, Knorydy, Kotły, Kozły, Lewki, Łoknica, Łubin Kościelny, Mokre, Ogrodniki, Parcewo, Pasynki, Pilipki, Plutycze, Ploski, Rajki, Rajsk, Rzepniewo, Sobótka, Stołowacz, Treszczotki, Widowo, Zubowo.

8. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

8.1. Gospodarka wodna, ściekowa i odpadami

8.1.1. System zaopatrzenia w wodę.

8.1.1.1. Charakterystyka ogólna systemu zaopatrzenia w wodę.

Gmina Bielsk Podlaski na koniec 1995 r. zajmowała w województwie białostockim 11 miejsce pod względem zwodociągowania wsi i 15 pod względem ilości mieszkań podłączonych do sieci wodociągowej.

Na 58 wsi wodociąg posiadało 50, co stanowi 86,2% ogółu wsi, znacznie powyżej średniej wojewódzkiej wynoszącej 59,2%.

Ilość zwodociągowanych mieszkań stanowi 60,9% ogółu mieszkań, tj. również powyżej średniej wojewódzkiej wynoszącej 48,7%.

Z dniem 1 stycznia 1996r. do gminy Bielsk Podlaski została włączona wieś Krzywa z gminy Orla, która zaopatrywana jest w wodę w ujęciu zlokalizowanego w tej wsi i posiada 2,3 km sieci wodociągowej.

W 1996 r. została zwodociągowana wieś Plutycze poprzez wykonanie 4,9 km sieci wodociągowej.

Stan zwodociągowania gminy na dzień 31.10.1996r. przedstawia się następująco:

- ilość wsi zwodociągowanych - 52 tj. 88,1%
- długość sieci wodociągowej 146,6 km
- ilość budynków mieszkalnych podłączonych do sieci wodociągowej 2307 szt.

8.1.1.2. Źródła zaopatrzenia w wodę mieszkańców 38 wsi to ujęć i stacji wodociągowych eksploatowanych przez Urząd Gminy w Bielsku Podlaskim znajdujących się w miejscowościach:

- **Bielsk Podlaski** na terenie byłego POM-u, zaopatruje się w wodę 16 wsi + 4 kolonie: Hołody, Kotły, Biała, Kożyno + kolonia, Łoknica, Mięgisze, Ogrodniki, Parcewo, Pasyński, Pilipki, Saki, Sobótka z kol. Orlanka, Stupniki + kolonia, Treszczotki, Widowo + kolonia i Zubowo.
Długość sieci wodociągowej wynosi 50,8 km.
- **Bolesty** - zaopatruje w wodę 9 wsi: Bolesty, Grabowiec, Pietrzykowo-Gołąbki, Pietrzykowo-Wyszki, Piliki, Skrzyпки Duże, Skrzyпки Małe, Szastały i Zawady.
Długość sieci wodociągowej wynosi 18,5 km.
- **Rajsk** - zaopatruje w wodę 6 wsi: Chraboły, Haćki, Hryniewiczze Małe, Proniewiczze, Rajsk i Plutycze. Długość sieci wodociągowej wynosi 23,3 km.
- **Orzechowicze** - zaopatruje w wodę 4 wsie: Bańki, Nałogi, Orzechowicze i Woronie.
Długość sieci wodociągowej wynosi 7,4 km.
- **Ploski** - zaopatruje w wodę 2 wsie: Knorozy i Ploski oraz kolonię Bielanowszczyzna.
Długość sieci wodociągowej wynosi 6,9 km.

- **Krzywa** - zaopatruje w wodę tylko tę wieś.

Pozostałe zwodociągowane miejscowości zaopatrywane są w wodę ze stacji wodociągowych eksploatowanych przez inne jednostki administracyjne:

- z ujęcia miejskiego w Bielsku Podlaskim wieś Augustowo z kolonią Na Brańskiej,
- ze stacji wodociągowej Oleksze w gm. Orla 6 wsi + 1 kolonia: Dubiażyn, Kozły, Knorydy, Lewki, Mokre, Rajki i kol. Podbiele,
- ze stacji wodociągowej Koszewo w gminie Brańsk 6 wsi - Brześcianka, Łubin Kościelny, Łubin Rudoły, Sierakowizna, Stryki i Truski,
- z wodociągu zakładowego Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej Dobromil - wieś i kolonia Dobromiki.

W 7 wsiach : Deniski, Rzepniewo, Hryniewiczze Duże, Husaki, Malinowo, Jacewicze i Stołowacz oraz pozostałych koloniach mieszkańcy zaopatrują się w wodę z wodociągów zagrodowych i studni kopanych.

8.1.1.3. Rozwój wodociągów w gminie w latach 1985 -1995.

Zwodociągowane gminy w ostatnim dziesięcioleciu przedstawia się jak w tabeli nr 29.

Tabela nr 29

Wyszczególnienie		Stan na koniec roku		Przyrost w latach 1986 - 1990	Stan na koniec roku					Przyrost w latach 1991 - 1995
		1985	1990		1991	1992	1993	1994	1995	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Długość sieci wodociągowej w km		12,8	44,5	31,7	49,7	72,8	81,2	105	139,4	94,9
Podłączenia do budynków mieszkalnych w szt.		223	710	482	891	1 342	1 438	1 559	2 136	1 423
Ilość wsi zwodociągowanych w szt.		7	12	5	23	29	30	43	50	38
% zwodociągowanych wsi		12,1	20,7	X	39,7	50	51,7	74,1	86,2	X
% mieszkań podłączonych do sieci wodociąg.		6,5	20,8	X	26	38,9	41,5	44,7	60,9	X
Miejsce gminy w województwie pod względem % zwodociągowanych mieszkań		38	32	X	24	18	22	22	15	X

Zużycie wody wodociągowej w gospodarstwach domowych da m ³ /rok		18,6	58,7		61,2	77,7	69,7	116,2	132,2	
Zużycie wody z wodociągu w gospodarstwie domowym na 1 mieszkańca gminy	m ³ /rok	1,8	6,2		6,5	8,5	7,6	12,9	15	
	w dm ³ /d	4,9	17		17,8	23,3	20,8	35,3	41,1	

W okresie pięciolecia 1986 - 1990 zwodociągowano 5 wsi, przybyło 31,7 km sieci wodociągowej i podłączono 317 budynków mieszkalnych. Daje to wzrost średnioroczny: 1 wieś, 6,34 km sieci wodociągowej i 9,6 podłączeń do budynków mieszkalnych. W latach 1991 - 1995 zwodociągowano 38 wsi, wybudowano 94,9 km sieci wodociągowej i podłączono 1423 budynki mieszkalne. Średnioroczny wzrost wyniósł 7,6 wsi, 18,98 km sieci wodociągowej i 284,6 podłączeń do budynków mieszkalnych.

Jest to ponad siedmiokrotnie więcej zwodociągowanych wsi i trzykrotnie więcej zrealizowanej sieci wodociągowej i podłączeń do budynków mieszkalnych niż w poprzednim pięcioleciu.

Bardzo dobre tempo rozwoju wodociągów w gminie spowodowało, że w okresie dziesięciu lat procent zwodociągowanych wsi wzrósł z 12,1 w 1985r. do 86,2 w 1995r., procent mieszkań podłączonych do sieci wodociągowej z 6,5 do 60,9 a zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca wzrasta ponad ośmiokrotnie z 4,9 dcm³/d do 41,1 dcm³/d tj. powyżej średniej wojewódzkiej (38,7 dcm³/M/d).

Na tle województwa białostockiego gmina Bielsk Podlaski z 38 miejsca w 1985r. pod względem zwodociągowanych mieszkań wysunęła się w 1995r. na miejsce 15.

Sieć wodociągowa na terenie gminy realizowana jest w ramach czynów społecznych przy 30% udziale mieszkańców. Finansowania odbywa się ze środków własnych gminy, dotacji z Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku, wpłat mieszkańców i kredytów długoterminowych.

8.1.1.4. Stan zwodociągowania poszczególnych wsi w gminie przedstawia nr 30.

Stan zwodociągowania mieszkań w poszczególnych wsiach jest zróżnicowany od ok.30% we wsi Ogrodniki do ok.95% we wsiach: Chraboły, Dobromil, Haćki, Łubin Rudoły. Wsi ze wskaźnikiem poniżej 50% jest tylko 4, czyli 7,7% ogółu wsi zwodociągowanych.

8.1.1.5. Wskaźnik zużycia wody na 1 mieszkańca wsi jest bardzo zróżnicowany od 12,5 dcm³/M/d we wsi Piliki do 128,8 dcm³/M/d w Haćkach oraz 185,7 dcm³/M/d we wsi Krzywa. We wsi Krzywa wskaźnik ten jest bardzo wysoki i w przeliczeniu na 1 mieszkańca korzystającego z wodociągu wynosi ok.331,6 dcm³/M/d. Wskazuje to na duże straty w sieci wodociągowej wykonanej z rur azbestoceniowych.

7 wsi nie posiada wodociągu wiejskiego zamieszkuje 551 osób, co stanowi 6,1% ogółu mieszkańców gminy.

Stan zwodociągowania wsi

Tabela nr 30

Nazwa wodociągu	Wsie zwodociągowane	Długość sieci wodociągowej w km	Długość przyłączy wodociągowych. Budynki mieszkalne podłączone do sieci wodociągowej w km	Budynki mieszkalne podłączone do sieci wodociągowej		Zużycie wody w gospodarstwach domowych w 1995 roku			% mieszkań podłączonych do sieci wodociągowej (wielkości orientacyjne)	
				budynki	mieszkania w tych budynkach	w da m ³ /r	m ³ /r	na 1 mieszkańca w dm ³ /d		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Bolesty	Bolesty	3,1	87,9	22	22	2,1	5,7	49,6	69	
	Grabowiec	3,6	2643	88	88	3,2	8,8	34,8	85	
	Pietrzykowo-Gołąbki	1,6	619	19	19	1,1	3	34,1	83	
	Pietrzykowo-Wyszki	0,9	250	5	5	1,4	3,8	86,4	39	
	Piliki	3,8	1400	80	80	2,8	7,7	12,5	70	
	Skrzypki Duże	1,3	850	15	15	1,2	3,3	55,9	60	
	Skrzypki Małe	1	485	11	11	1,6	4,4	67,7	61	
	Szastały	2,4	296	31	31	1,6	4,4	50,0	63	
	Zawady	0,7	1314	27	27	2,6	7,1	67,6	82	
		<u>18,5</u>	<u>8736</u>	<u>298</u>	<u>298</u>	<u>17,6</u>	<u>48,2</u>	<u>43</u>		
Orzechowicze	Bańki	2,4	697	29	29	2,6	7,1	61,7	62	
	Nałogi	2	585	26	26	3,5	9,6	120	72	
	Orzechowicze	1	1275	48	48	3,5	9,6	53,9	72	
	Woronie	1	648	19	19	1,7	4,6	48,9	76	
			<u>7,4</u>	<u>3205</u>	<u>122</u>	<u>122</u>	<u>11,3</u>	<u>30,9</u>	<u>66,1</u>	
Rajsk	Chraboły	1,1	1240	36	36	3,9	10,7	39,1	95	
	Haćki	4,5	1092	53	71	9,8	26,8	128,8	94	
	Hryniewiczze Małe	3	761	28	28	4,3	11,8	90,8	78	
	Proniewiczze	4,2	1572	65	65	6,1	16,7	77,7	80	
	Rajsk	5,5	2258	76	76	9,3	25,4	103,2	69	
			<u>18,3</u>	<u>6923</u>	<u>258</u>	<u>276</u>	<u>33,4</u>	<u>91,4</u>	<u>100,8</u>	
	Plutycze podl	14,9		118	118				92	
w 1996		23,2		376	394					

Tabela nr 30 c.d.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Gminy w Bielsku Podlaskim	Hołody	5,4	2092	55	55	2,3	6,3	29,4	60
	Kotły	2,4	2082	59	59	1,8	4,9	32,9	57
	Biała	1,2	229	8	8	0,9	2,5	80,6	-
	Koźyno + kolonia	4,1	1155	26	26	1,4	3,8	36,5	51
	Łoknica	1,5	555	23	23	1,3	3,6	35,3	52
	Miękiszce	2,8	312	15	15	1,1	3	38,5	44
	Ogrodniki	3,8	752	20	20	2,6	7,1	54,6	30
	Parcewo	3,7	1492	61	61	5,1	14	59,8	59
	Pasynki	4,7	1637	32	32	3,1	8,5	55,5	52
	Pilipki	3,1	669	21	21	1,2	3,3	29,5	40
	Saki z	3,3	1240	34	34	2	5,5	49,5	73
	kol. Orlanka		33	2	2				
	Sobótka	2,6	525	15	15	2,3	6,3	66,3	60
	Stupniki + kol.	1,9	212	7	7	0,8	2,2	51,2	58
	Treszczotki	1	546	18	18	1,3	3,6	54,5	53
	Widowo + kol.	8,4	4207	144	144	4,1	11,2	24,6	88
Zubowo	0,9	1613	43	43	1,6	4,4	26,3	54	
		50,8	19351	583	583	32,9	90,6	39,9	
Płoski	Knorozy	4,8	1686	68	68	1,3	3,6	12,6	70
	Płoski kol. Bielanowszczyzna	2,1	2800	146	146	1,6	4,4	11,3	90
		6,9	4486	214	214	2,9	8	11,9	
Oleksze gm. Orla	Dubiażyn	2,8	2332	78	78	6,1	16,7	60,5	65
	Knorydy	4,4	2616	103	103	7,1	19,4	51,9	75
	Kozły	1,9	1574	33	33	1,3	3,6	40,9	84
	Lewki	3,2	965	48	51	1,3	3,6	27,5	91
	Mokre	2,4	1030	42	42	4,1	11,2	92,6	72
	kol. Pobiele	0,8	295	7	7	0,9	2,5	89,3	-
	Rajki	1,3	840	15	15	1,2	3,3	61,1	62
			16,8	11984	326	329	22	60,3	62,2

Tabela nr 30 c.d.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Koszewo gm. Brańsk	Brześcianka	3,2	689	17	17	0,9	2,5	33,8	60
	Łubin Kościelny	3,4	2491	54	54	3,2	8,8	36,5	88
	Łubin Rudoły	1,2	630	39	39	1,6	4,4	29,1	95
	Sierakowizna	0,9	268	11	11	1	2,7	49,1	78
	Stryki	4,2	1290	35	35	1,4	2,8	33,3	54
	Truski	3	1080	22	22	1,3	3,6	23,2	51
			15,9	6448	178	178	9,4	25,8	32,7
Z ujęcia miejskiego w Bielsku Podlaskim	Augustowo + kol	4,6	4609	143	143	2,7	7,4	13,9	69
	na k. 1995	139,2	65742	2122	2155	132,2	132,2	362,2	41,1
Ujęcie RSP Dobromil	Dobromil	0,25	148	14	18	0,8	2,2	32,8	95
	razem k. 1995	139,4	65900	2136	2173				
Krzywa od 1.01.1996	Krzywa	2,3		56	58	17	46,6	185,7	56
	Razem 1996 r.	146,6		2307	2346				

Zapotrzebowanie wody na cele bytowo-gospodarcze mieszkańców

Tabela nr 32

Nazwa wodociągu	Podłączone wsie	Ilość mieszkańców	Zapotrzebowanie wody					
			2000 r.			2020 r.		
			Qd śr m ³ /d	Qd max m ³ /d	Qh max m ³ /h	Qd śr m ³ /d	Qd max m ³ /d	Qh max m ³ /h
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Bolesty	Bolesty	117	117	15,21	1	17,5	22,75	1,52
	Grabowiec	253	31,6	41,1	2,74	37,95	49,34	3,29
	Pietrzykowo-Gołębki	88	8,8	11,44	0,76	13,2	17,16	1,14
	Pietrzykowo-Wyszki	44	4,4	5,72	0,38	6,6	8,58	0,57
	Piliki	303	30,3	39,39	2,63	45,45	59,08	3,94
	Skrzypki Duże	59	5,9	7,67	0,51	8,85	11,5	0,77
	Skrzypki Małe	65	6,5	8,45	0,56	9,75	12,67	0,84
	Szastały	88	8,8	11,44	0,76	13,2	17,16	1,14
	Zawady	105	10,5	13,65	0,91	15,75	20,47	1,36
			1122	112,52	152,18	10,25	167,9	218,7
Orzechowicze	Bańki	115	11,5	14,95	0,99	17,25	22,42	1,49
	Nałogi	80	8	10,4	0,69	12	15,6	1,04
	Orzechowicze	178	17,8	23,14	1,54	26,7	34,71	2,31
	Woronie	96	9,6	12,48	0,83	14,4	18,72	1,25
	planowane	469	46,9	60,97	4,05	70,35	91,45	6,09
	Malinowo	74	7,4	9,62	0,64	11,1	14,43	0,96
				54,3	70,59	4,69	81,45	105,88

Tabela nr 32 c.d.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Rajsk	Chraboły	108	13,5	17,55	1,17	16,2	21,06	1,4
	Haćki	208	26	33,8	2,25	31,2	40,56	2,7
	Hryniewicze Małe	130	13	16,9	1,13	19,5	23,35	1,69
	Proniewicze	215	21,5	27,95	1,86	32,25	41,92	2,8
	Rajsk	247	24,7	32,11	2,14	37,05	48,16	3,21
	Plutycze podl.	204	20,4	26,52	1,77	30,06	39,08	2,6
	wsie do podłączenia	1112	111,2	144,56	9,64	166,8	216,84	14,46
	Deniski	164	16,4	21,32	1,42	24,6	31,98	2,13
	Rzepniewo	35	3,5	4,55	0,3	5,25	6,82	0,45
	Hryniewicze Duże	132	13,2	17,18	1,14	19,8	25,74	1,72
	Husaki	109	10,9	14,17	0,94	16,35	21,25	1,42
	Stołowacz	61	6,1	7,93	0,53	7,5	9,75	0,65
	Jacewicze	50	5	6,5	0,43	9,15	11,89	0,79
		174,2	226,46	226,46	15,06	249,45	324,28	21,62
Ploski	Knorozy	285	28,5	37,05	2,47	42,75	55,58	3,7
	Ploski kol. Bielanowszczy zna	389	48,6	63,18	4,21	58,35	75,86	5,06
		674	76,1	100,23	6,68	101,1	131,43	8,76

Tabela nr 32 c.d.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Gminy w Bielsku Podlaskim	Hołody	214	21,4	27,82	1,07	32,1	41,73	2,78
	Kotły	149	14,9	19,37	1,29	22,35	29,05	1,94
	Biała	31	3,1	4,03	0,27	4,65	6,04	0,4
	Koźyno	104	10,4	13,52	0,9	15,6	20,89	1,35
	Łoknica	102	10,2	13,26	0,88	15,3	19,89	1,33
	Miękiszce	78	7,8	10,14	0,68	11,7	15,21	1,01
	Ogrodniki	130	13	16,9	1,13	19,5	25,35	1,69
	Parcewo	234	23,4	30,42	2,03	35,1	45,63	3,04
	Pasynki	153	15,3	19,89	1,33	22,95	29,83	1,99
	Pilipki	112	11,2	14,56	0,97	16,8	21,84	1,46
	Saki	111	11,1	14,43	0,96	16,65	21,64	1,44
	Sobótka	95	9,5	12,35	0,82	14,25	18,52	1,23
	Orlanka	12	1,2	1,56	0,1	1,8	2,34	0,16
	Stupniki	43	4,3	5,59	0,37	6,45	8,38	0,56
	Treszczanka	66	6,6	8,58	0,57	9,9	12,87	0,86
	Widowo	479	47,1	61,23	4,08	70,65	91,85	6,12
Zubowo	167	16,7	21,71	1,45	25,05	32,56	2,17	
planowane	2272	2272	295,36	16,69	340,8	443,04	29,54	
Krzywa	Krzywa	251	31,37	40,78	2,72	37,65	48,94	3,26

Ogólne zapotrzebowanie wody

Tabela nr 33

L. p.		Wodociąg grupowy Bolesty M=1122			Wodociąg grupowy Orzechowicze 543 Miesz.			Wodociąg grupowy Rajsk 1663 Miesz.			Wodociąg grupowy Ploski 674 Miesz.			Gminny w Bielsku Podlaskim 2533 miesz.		
		Qśrd m ³ /d	Qmaxd m ³ /d	Qmaxh m ³ /h	Qśrd m ³ /d	Qmaxd m ³ /d	Qmaxh m ³ /h	Qśrd m ³ /d	Qmaxd m ³ /d	Qmaxh m ³ /h	Qśrd m ³ /d	Qmaxd m ³ /d	Qmaxh m ³ /h	Qśrd m ³ /d	Qmaxd m ³ /d	Qmaxh m ³ /h
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1.	rok 2000 cele bytowo-gospod. mieszk.	118,5	152,2	10,25	54,3	70,6	5,69	174,2	226,5	15,06	76,1	100,2	6,68	258,6	336,1	22,41
2.	Z-dy użyt. publicznej 15 l/Md Nd=1,1 Np.= 2,5	16,8	18,5	1,92	8,5	9,3	0,97	2,49	27,4	2,85	7,6	8,4	0,87	38,0	41,8	4,35
3.	Zwierzęta gospodarcze 10% Qśr.d byt. Gosp. Nd=1,2 Np.= 3,0	11,8	14,2	1,77	5,4	6,5	0,81	17,4	20,9	2,61	7,6	9,1	1,14	25,8	31,0	3,87
4.	drobny przemysł 10% Qśr.d byt.-gosp. Nd= 1,15	11,8	13,6	0,56	5,4	6,2	0,26	17,4	20,0	0,83	7,6	8,7	0,36	25,8	29,7	1,24
5.	potrzeby własne wodociągu 15% średn. zapotrzeb.	158,9			73,6			233,9			98,9			348,2		
		23,8	23,8	0,99	11,0	11,0	0,46	35,1	35,1	1,46	14,8	14,8	0,62	52,2	52,2	2,17
	razem cele p.poz.	182,7	222,3	15,49 18,00	84,6	103,6	7,19 18,00	269,0	329,9	22,81 18,00	113,7	141,2	9,67 18,00	400,4	490,8	34,04 18,00
	Ogółem			~33,5			~25,2			~40,8			~27,2			~52,0

Tabela nr 33 c.d.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1.	2020 r. cele bytowo- gospodarcze															
2.	Z-dy użyt. publicznej															
3.	Zwierzęta gospodarcze															
4.	Drobny przemysł															
5.	Potrzeby własne wodociągu	218,3			105,7			324,1			131,4			492,0		
		32,7	32,7	1,36	15,8	15,8	0,66	48,6	48,6	2,0	19,7	19,7	0,82	73,8	73,8	3,1
	razem	251,0	309,4	21,17	121,6	149,6	10,23	372,7	458,8	31,3	151,1	185,9	12,74	565,8	696,5	47,8
	cele p.poż			18,0			18			18,0			18,0			18,0
	Ogółem			~39,2			~8,2			~49,3			~30,74			~65,8

8.1.1.6. Charakterystyka ujęć i stacji wodociągowych wodociągów wiejskich.

- a) **Grupowy wodociąg wiejski Bolesty** oparty jest o dwie studnie głębinowe o zatwierdzonych zasobach w kat."B" w wielkości $78\text{m}^3/\text{h}$ przy depresji $S=6,3$ m. Woda ujmowana jest z utworów czwartorzędowych z warstwy wodonośnej występującej w obrębie osadów piaszczystych i piaszczysto-żwirowych zalegających w interwale gł. ok. 36-66 m p.p.t. Partie ujęte do eksploatacji odizolowane są od powierzchni terenu mięszym ponad 25 metrowym kompleksem utworów słabo przepuszczalnych, głównie glin zwałowych przewarstwionych osadami pylasto-ilastymi. Izolacja ta ma charakter ciągły. Zwierciadło wód podziemnych ma charakter subartezyjski i stabilizuje się na głębokości ok. 13,2 - 13,4 m p.p.t. tj. na rzędnej 132,0 m n.p.m. Jakość wody surowej bakteriologicznie nie budzi zastrzeżeń. Pod względem fizyko-chemicznym występuje zwiększona ilość żelaza 0,7 - 1,2 mg/dcm³ (norma 0,5 mg/dcm³) i manganu 0,14-0,16 mg/dcm³ (norma 0,1 mg/dcm³). Woda poddawana jest procesowi uzdatniania poprzez zastosowanie odżelaziaczy i odmanganiaczy.
- b) **Grupowy wodociąg wiejski Rajsk** oparty jest o 3 studnie głębinowe o depresji $S=12,0$ m. Woda ujmowana jest z utworów czwartorzędowych. Statyczne zwierciadło wody zalega na rzędnych od 130 m do 137 m n.p.m. zatwierdzonych łącznych zasobach w kat."B" w wielkości $79,0\text{m}^3/\text{h}$. Brak jest więzi hydraulicznej ujmowanej warstwy wodonośnej z wodami przypowierzchniowymi. Izolację stanowią gliny i ropy o miąższości min.20 m. Jakość wody surowej pod względem bakteriologicznym nie budzi zastrzeżeń. Występuje ponadnormatywna ilość związków żelaza. Woda jest uzdatniana na zainstalowanych odżelaziaczach.
- c) **Grupowy wodociąg wiejski Orzechowicze** oparty jest o 2 studnie głębinowe o zatwierdzonych łącznych zasobach w kategorii "B" $66,5\text{m}^3/\text{h}$ przy depresji $S=1,2$ m. Wody ujmowane są z utworów czwartorzędowych z drugiej warstwy wodonośnej zalegającej na głębokości 52,0 - 70,0 m. Warstwa ta wykształcona jest w postaci żwirów i piasków. Przykryta jest zwarta kompleksem glin ilasto-piaszczysta o miąższości 50,0 - 52,0 m, które stanowią dobrą izolację przed infiltracją zanieczyszczeń wód powierzchniowych. Woda surowa pod względem bakteriologicznym nie budzi zastrzeżeń, zawiera jednak zwiększoną ilość związków żelaza i manganu i jest poddawana procesowi uzdatniania przez zastosowanie odżelaziaczy i odmanganiaczy.
- d) **Grupowy wodociąg wiejski Ploski** oparty jest o dwie studnie głębinowe o zatwierdzonych łącznych w zasobach w kat."B" $77,0\text{m}^3/\text{h}$ przy depresji $S=10,4$ m. Woda ujmowana jest z utworów czwartorzędowych, z trzeciej warstwy wodonośnej. Napięte zwierciadło wody tych warstw stabilizuje się na głębokości 6,9 - 7,5 m. Warstwy wodonośne wykształcone są w postaci piasków drobno i średnioziarnistych. Przedzielone są gliną zwałową. Łączna miąższość nakładu słabo przepuszczalnego wynosi 26,5 - 31,0 m. Jakość wody surowej pod względem bakteriologicznym nie budzi zastrzeżeń. W wodzie występuje zwiększona zawartość żelaza $4,0\text{mg/dcm}^3$ i manganu - 0,12

mg/dcm³ w związku z tym jest ona uzdatniana przez zastosowanie odżelaziaczy i odmanganiaczy.

- e) Grupowy wodociąg w Bielsku Podlaskim** oparty jest o dwie studnie głębinowe o łącznych zatwierdzonych zasobach w kat."B" 115,0 m³/h przy depresji S=4,0 m. Woda ujmowana jest z utworów czwartorzędowych z pierwszej użytkowej warstwy wodonośnej wykształconej w postaci żwirów i pospółek w części stropowej oraz piasków przeważnie średnioziarnistych w części środkowej i spągowej. Utwory wodonośne występują w przelocie 40-70 m i odizolowane są od powierzchni terenu mięszym ponad 30-metrowym kompleksem utworów słabo przepuszczalnych głównie glin zwałowych przewarstwionych osadami pylasto-ilastymi. Izolacja ta ma charakter ciągły. Zwierciadło wód podziemnych ma charakter subartezyjski i stabilizuje się na głębokości ok. 12,4 - 12,6 m p.p.t. tj. na rzędnej 139,0 m n.p.m. Jakość wody w studniach pod względem bakteriologicznym nie budzi zastrzeżeń. Pod względem fizyko-chemicznym woda charakteryzuje się zwiększoną ilością żelaza 1,2 - 2,32 mg/dcm³ i manganu 0,12 - 0,14 mg/dcm³ i jest uzdatniana przez zastosowanie odżelaziaczy i odmanganiaczy.
- f) Wodociąg wiejski Krzywa** oparty o 2 studnie głębinowe o zatwierdzonych zasobach w kat."B" SW-12,5 m³/h przy S=4,4 m i SW2 - 71,7m³/h przy S=2,5,4 m. Woda ujmowana z utworów czwartorzędowych charakteryzuje się zwiększoną ilością żelaza i manganu.

8.1.1.7. Szczegółowa charakterystyka wodociągów komunalnych gminy podaje tabela nr. 31.

Wszystkie wodociągi na terenie gminy mają aktualne pozwolenia wodno-prawne na eksploatację i ustalone decyzyjnie strefy ochrony bezpośredniej i pośredniej ujęć wody.

Wykorzystywanie ustalonych pozwoleniami wodno-prawnymi dopuszczalnych średniodobowych ilości poboru wody jest niewielkie i waha się na 5 ujęciach od 8,89% w Ploskach do 30,1% w Krzywej oraz w Rajsku 56,5%.

Wykorzystanie ustalonych w/w pozwoleniami dopuszczalnej maksymalnej godzinowej ilości poboru wody, odpowiadającej wydajnościom stacji uzdatniania kształtuje się od 3,1% w Ploskach do 10,4% w Rajsku.

Wykorzystanie zatwierdzonych zasobów jest jeszcze mniejsze - od 0,86% w Ploskach do 7,45% na ujęciu w Rajsku.

Tabela nr 31

L.p.	Nazwa ujęcia i stacji wodociągowej	Ujęcia wody			Stacja wodociągowa-urządzona	Ilość wsi podłączonych do stacji	Pobór wody z ujęcia w 1995 r. $\frac{m^3}{r}$ $\frac{m^3}{d}$ $\frac{m^3}{h}$	Dopuszczalne decyzje ilość poboru wody	% wykorzystania dopuszczalnej ilości poboru wody	% wykorzystania zatwierdzonych zasobów	strefy ochronne ujęć wody		Pozwolenie wodnoprawne Nr decyzji WOŚ UW w B-stoku
		Studnie		Wydajność ujęcia w m^3/h przy depresji							bezpśrednia	pośrednia	
		ilość	głębokość w m.										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Grupowy wodociąg wiejski Bolesty	SW-1 podstaw.S W-2 awaryj.	68 69	78 s=6,3	2 hydrofory poj.po 9000 l. 4 odżelaziacze O 1400 mm 2 sprężarki, 2 wodomierze, chlorator C-52	9	$\frac{27503}{75,35}$ 3,14	Qśr.d=400m ³ /d Qh.max.=73m ³ /h	18,84 4,3	4,02	promień r=8 m wokół każdej studni	odstępiono od wyznaczenia strefy z uwagi na korzystne warunki w aspekcie ochr. wód	OŚ II 6210/48/ 96 z dn.30.04. ważna do dn.30.04. 2001r.
2	Grupowy wodociąg wiejski Rajsk	SW-1 SW-2 SW-3	47 74 74	79 s=12,0	2 hydrofory poj.4000 l. każdy,4 odżelaziacze O 1400 mm,2 agregaty sprężarkowe, 2 wodomierze, chlorator C-52	6	$\frac{51589}{141,34}$ 5,89	Qśr.d=250 m ³ /d Qh.max=56,6m ³ /h	56,5 10,4	7,45	promień r=10 m wokół każdej studni	pośred. wewnętrzna promień r=200m od granicy strefy bezpośredniej	OŚ.II. 6210/72/ 92 z dn.1992. 12.30 ważna do dnia 31.12. 2002 r.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
3	Grupowy wodociąg wiejski Orzechowicze	SW-1 podst. SW-2 awaryj.	69,5 73,0	66,5 s=1,2	2 hydrofory poj.2500 l.każdy,2 odżelaziacze O 1000 mm,2 odmanganiacze O 1000 mm,1 sprężarka, 1 chlorator C-52, zbiornik retencyjny 2 x 50 m ³	4	<u>11300</u> <u>30,96</u> 1,29	Qśr.d= 300m ³ /g Qh.max.= 35,7m ³ /h	10,3 3,6	1,94	promień r=8 m wokół każdej studni	odstą- piono od wy- znacze- nia z uwagi na ko- rzystne warunki w aspek- cie och- rony wód	OŚ II 6210/50/ 96 z dn.30.04. 96r. ważna do dn. 30.04.2001r.
4	Grupowy wodociąg wiejski Ploski	SW-1 SW-2	74,5 75,0	77,0 s=10,4	2 hydrofory poj.1400 l. każdy,2 odżelaziacze O 1500 mm,2 odmagneziacze O 1500 mm,1 sprężarka, chlorator C-52	2	<u>5840</u> <u>16,0</u> 0,67	Qśr.d= 180 m ³ /d Qh.max= 21,4 m ³ /h	8,89 3,1	0,86	promień r=8 m wokół każdej studni	pośred- nia zew- nętrz- na promień r=200m wokół studni SW-1 zlokaliz- owanej na tere- nie RSP SW-2 nie jest wymagane	OŚ.II. 6210/49/96 z dn.6.05. 96r. ważna do dn. 30.04. 2001 r.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
5	Grupowy wodociąg gminy Bielsk Podlaski	SW-1 podst. SW-2	70,0 70,0	115,0 s=4,0	2 hydrofory poj.6000 l.każdy,4 odżelaziacze O 1400 mm,2 sprężarki, 2 wodomierze chlorator C-52,	16	$\frac{53379}{146,24}$ 6,09	Qśr.d=718,0m ³ /d Qh.max.=109,9m ³ /h	20,37 5,55	5,3	promień r=8 m wokół każdej studni	korzystne warunki w aspekcie ochrony wód – odstąpiono od wyznaczenia strefy	OŚ II 6210/9/95 z dn.23.01. 1995r. ważna do dn. 30.04. 1998r.
6	Wodociąg wiejski Krzywa	SW-1 SW-2	92,0 82,0	12,5 s=4,4 71,7 s=25,8	2 hydrofory o poj.1500 l. każdy,2 odżelaziacze O 1200 mm,2 odmagneziacze O 1200 mm, sprężarka, 2 wodomierze chlorator C-52	1	$\frac{22000}{60,27}$ 2,51	Qśr.d=200 m ³ /d Qh.max=29,7 m ³ /h	30,1 8,5	3,5	promień r=8 m wokół każdej studni	pośrednia zewnętrzna promień r=20 m wokół studni SW-2	OŚ.II. 7211/13/87 z dn. 1987.02. uaktualniona o strefy ochronne decyzją Nr.OŚ.II 6210/9/91 z dn. 23.01. 1995 r. ważna do dn. 28.11. 1997 r.

8.1.1.8. Prognoza zapotrzebowania wody z wodociągów eksploatowanych przez gminę.

Do obliczenia zapotrzebowania wody przyjęto
rok 2000 - wskaźnik zapotrzebowania 125 l/mk/d
odsetek korzystających z wodociągu - 80% - 100%
rok 2020 - wskaźnik zapotrzebowania 150 l/mk/d
odsetek korzystających z wodociągu 100%
współczynnik nierównomierności dobowej $N_d=1,3$ i godzinowej $N_g=1,6$.
Zapotrzebowanie wody na cele bytowo-gospodarcze mieszkańców przedstawia tabela nr 32, a ogólne zapotrzebowanie wody tabela nr 33.

Z analizy wydajności ujęć i stacji wodociągowych oraz zapotrzebowania wody przez wsie podłączone i planowane do podłączenia wynika, że istniejące wodociągi mają wydajność znacznie przekraczającą zapotrzebowanie, nie tylko w 2000 r., ale i 2020 r. Obrazuje to tabela nr 34.

Tabela nr 34

Nazwa wodociągu	Wydajność	Zapotrzebowanie			
		2000 r. Qh max.	% korzyst. z wodoc.	2020 r. Qh max	% wykorzystania wodociągu
Bolesty	73	15,5	21,2	21,2	29,0
		z.p. pož. 33,5	45,9	39,2	53,7
Orzechowicze	35,7	72	29,2	10,2	28,6
		z.p. pož. 25,2	70,6	28,2	79,0
Rajsk	56,6	22,8	40,3	31,3	55,3
		z.p. pož. 40,8	72,1	49,3	87,1
Ploski	55	9,7	17,6	12,7	23,1
		z.p. pož. 27,2	50,4	30,7	55,8
Gminny w Bielsku Podlaskim	109,8	34,0	31,0	47,8	43,5
		z.p. pož. 52,0	47,3	65,8	59,9

8.1.1.9. Zakładowe ujęcia wody

Na terenie gminy znajduje się szereg studni głębinowych stanowiących zakładowe ujęcia wody

- a) **RSP Dobromil** - ujęcia oparte o studnie głębinowe SW-1 gł. 75 m i SW-2 gł. 76 m o łącznej wydajności 60,0 m³/h. Ujęcie to zaopatruje w wodę wieś Dobromil.

- b) **Zakład Rolny w Plutyczach** - RSP Dobromil - 2 studnie głębinowe SW-1 gł. 57 m i SW-2 gł. 55,5 m i łącznej wydajności 80,0 m³/h.
- c) **Zakład Rolny w Parcewie** - Spółdzielnia Kombinatu „AGRODRÓB” w Rybołach - 2 studnie głębinowe SW-1 gł. 56,5 m i wydajności 76,0 m³/h i SW-2 gł. 72,6 m i wydajności 73,0 m³/h. Studnie stanowią awaryjne źródło wody. Zakład podłączony jest do wodociągu wiejskiego.
- d) **Zakład Rolny w Rajsku** - Spółdzielnia Kombinatu „AGRO-DRÓB” w Rybołach, studnia o głębokości 120 m i wydajności 20,0 m³/h stanowi źródło awaryjne, zakład podłączony do wodociągu wiejskiego.
- e) **Zakład Rolny w Haćkach** - Spółdzielnia Kombinatu „AGRODRÓB” w Rybołach, studnia gł. 50 m i wydajności 15,0 m³/h stanowi źródło awaryjne. Zakład podłączony jest do wodociągu wiejskiego.
- f) **BPPL „Las” Oddział Produkcji Wikliniarskiej w Kotłach** - studnia głębinowa gł. 127,5 m i wydajności 12,0 m³/h.
- g) **Zajazd Turystyczny „Zagłoba” w Płaskach** - studnia gł. 53m i wydajności 72,3 m³/h.
- h) **Ośrodek Wypoczynkowy w Płaskach** - studnia gł. 35 m i wydajności 3,6 m³/h.
- i) **RSP Deniski** - studnia głębinowa gł. 35,0 m i wydajności 22,0 m³/h.
- j) **Zakład Roszarniczy w Augustowie** w stanie likwidacji - studnia gł. 22,7 m i wydajności 20,0 m³/h.
- k) **Kółko Rolnicze w Szastałach** studnia gł. 65,0 m i wydajności 45,0 m³/h.
- l) **RSP Zubowo** studnia głębinowa 25,0m i wydajności 6,0 m³/h.
- ł) **Koźyno** - studnia głębinowa gł. 20,0 m i wydajności 6,0 m³/h wybudowana dla potrzeb Ośrodka Zewnętrznego, który obecnie został oddany w wieczyste użytkowanie Parafii Prawosławnej w Klejnikach.
- m) **Zawady** - 2 studnie gł. po 61,0 m i wyd. łącznej 111 m³/h po nieczynnym wodociągu wiejskim przewidziane do likwidacji.

8.1.1.10. Ogólna ocena systemu zaopatrzenia w wodę.

Zaopatrzenie gminy w wodę należy uznać za dobre. Ponad 93% mieszkańców gminy może korzystać z wody wodociągowej, gdyż taki odsetek ludności mieszka w zwodociągowanych wsiach.

Wydajność wodociągów znacznie przekracza zapotrzebowanie wody na okres kierunkowy, dlatego też należy dokonać analizy optymalizacji funkcjonowania systemów zaopatrzenia w wodę w celu obniżenia jednostkowych kosztów produkcji wody.

Dobrze rozwinięty system zaopatrzenia w wodę oraz wolne moce w źródłach wody są atutem rozwojowym gminy.

8.1.2. System odprowadzenia i utylizacji ścieków sanitarnych.

8.1.2.1. Stan istniejący

W 1994r. została przekazana do eksploatacji biologiczna oczyszczalnia ścieków w Łubinie Kościelnym typu „Sibicfikon” o przepustowości 25,0 m³/h, wybudowana dla potrzeb szkoły podstawowej. Do oczyszczalni mają być podłączone dwie wsie: Łubin Kościelny i Łubin Rudoły. Obecnie podłączone są tylko dwa obiekty w Łubinie Kościelnym – szkoła podstawowa i ośrodek zdrowia. Długość sieci kanalizacji sanitarnej wynosi 0,24 km.

Pozostałe miejscowości w gminie nie posiadają kanalizacji sanitarnej. Ścieki odprowadzane są do lokalnych urządzeń (szamba, suche ustępy) i wywożone do punktu zlewnego przy oczyszczalni ścieków w Bielsku Podlaskim. Wywozem ścieków zajmuje się Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Bielsku Podlaskim na zlecenie mieszkańców.

8.1.2.2. Szacunkowe ilości wytworzonych ścieków w poszczególnych wsiach w 1995 r. oraz prognozowane na rok 2000 i 2020.

W roku 1995 ilość ścieków przyjęto równą ilości wody pobranej z wodociągu.

W roku 2000 założono, że wszystkie wsie będą zwodociągowane, a procent ludności korzystającej z wodociągu będzie wynosił 80-100%, co będzie odpowiadało ilości ścieków.

W roku 2020 wszyscy mieszkańcy będą korzystali z wody wodociągowej.

Dane dotyczące ilości ścieków przedstawiono w tabeli.

Tabela nr. 35

L.p.	Nazwa wsi	Ilość mieszkańców	Ilość ścieków			Uwagi
			1995	2000	2020	
1	2	3	4	5	6	7
1	Augustowo	532	7,4	53,2	79,8	
2	Bańki	115	7,1	11,5	17,25	
3	Bolesty	117	5,8	11,7	17,55	
4	Brześcianka	74	2,5	8,9	11,1	
5	Chraboły	108	10,7	13,5	16,2	
6	Deniski	164	-	16,4	24,6	brak wodociągu
7	Dubiażyn	276	16,7	33,1	41,4	
8	Podbiele- kol.	28	2,5	3,4	4,2	
9	Grabowiec	253	8,8	25,3	37,95	
10	Haćki	208	21,4	26	31,2	

Tabela nr 35
c.d.

1	2	3	4	5	6	7
11	Hołody	214	6,3	21,4	32,1	
12	Hryniewicze Duże	132	-	13,2	19,8	brak wodociągu
13	Hryniewicze Małe	130	11,8	13	19,5	
14	Rzepniewo	35	-	3,5	5,25	brak wodociągu
15	Husaki	109	-	10,9	16,35	brak wodociągu
16	Knorozy	285	3,6	28,5	42,75	
17	Knorydy	374	19,5	37,4	56,1	
18	Kotły	149	4,9	14,9	22,35	
19	Biała	31	2,5	3,1	4,65	
20	Kozły	88	3,6	8,8	13,2	
21	Rajki	54	3,3	5,4	8,1	
22	Kożyno	104	3,8	10,4	15,6	
23	Stupniki	43	2,2	4,3	6,45	
24	Lewki	131	3,6	13,1	19,65	
25	Łoknica	102	3,6	10,2	15,3	
26	Łubin Kościelny	241	8,8	24,1	36,15	
27	Łubin Rudoły	151	4,4	15,1	22,65	
28	Malinowo	74	-	7,4	11,1	brak wodociągu
29	Miękiszewo	78	3	7,8	11,7	
30	Mokre	121	11,2	12,1	18,15	
31	Nałogi	80	9,6	10	12	
32	Ogrodniki	130	7,1	13	19,5	
33	Orzechowicze	178	9,6	17,8	26,7	
34	Parcewo	234	14	23,4	35,1	m ³ /h
35	Pasynki	153	8,5	15,3	22,95	
36	Pietrzykowo- Gołębki	88	3	8,8	13,2	
37	Pietrzykowo- Wyszki	44	3,8	4,4	6,6	
38	Piliki	303	7,7	30,3	45,45	
39	Dobromil	67	2,2	6,7	10,05	
40	Pilipki	112	3,3	11,2	16,8	
41	Płoski	389	4,4	38,9	58,35	
42	Plutycze	204	-	20,4	30,6	wieś podłączona do wodociągu w 1996 r.
43	Jacewicze	50	-	5	7,5	brak wodociągu
44	Proniewicze	215	16,7	21,5	32,25	
45	Rajsk	247	25,5	30,9	37,05	

Tabela nr 35
c.d.

1	2	3	4	5	6	7
46	Saki	111	5,5	11,1	16,65	
47	Sierakowizna	55	2,7	5,5	8,25	
48	Skrzypki Duże	59	3,3	5,9	8,85	
49	Skrzypki Małe	65	4,4	6,5	9,75	
50	Sobótka	95	6,3	9,5	14,25	
51	Orlanka- kol.	12	-	1,2	1,8	kol. wsi Sobótka
52	Stołowacz	61	-	6,1	9,15	brak wodociągu
53	Stryki	114	3,8	11,4	17,1	
54	Szastały	88	4,4	8,8	13,2	
55	Treszczotki	66	3,6	6,6	9,9	
56	Truski	155	3,6	15,5	23,25	
57	Widowo	471	11,6	47,1	70,65	
58	Woronie	96	4,7	9,6	14,4	
59	Zawady	105	7,1	10,5	15,75	
60	Zubowo	167	4,4	16,7	25,05	
61	Krzywa	251	37,3	31,4	37,65	

Ilość ścieków wytwarzanych w 1995r. we wsiach posiadających wodociąg szacuje się na ok. 419 m³/d. Wielkość ta będzie systematycznie rosnąć i przewiduje się, że w 2020 r. może osiągnąć ok. 1348 m³/d, czyli wzrosnąć ponad trzykrotnie.

8.1.2.3. Ogólna ocena odprowadzenia i utylizacji ścieków sanitarnych.

Stan gospodarki ściekowej na terenie gminy należy ocenić jako niezadowolający. Brak kanalizacji sanitarnej powoduje, że nawet wybudowana jedna oczyszczalnia w Łubinie Kościelnym jest wykorzystywana w nieznacznym stopniu.

Problem odprowadzenia i oczyszczania ścieków stanowi barierę w rozwoju gminy.

8.1.3. Usuwanie i unieszkodliwianie odpadów stałych.

Na terenie Gminy Bielsk Podlaski funkcjonuje następujący system gospodarki odpadami:

1) gospodarka odpadami stałymi komunalnymi:

- ***gromadzenie odpadów w pojemnikach lub kontenerach ustawianych na nieruchomości, częściowo gromadzenie selektywne w zależności od firm odbierających odpady z nieruchomości,***
- ***odbieranie odpadów z nieruchomości przez specjalistyczne firmy,***
- ***składowanie odpadów nie segregowanych na składowisku zlokalizowanym na gruntach wsi Augustowo na terenie Gminy Bielsk Podlaski lub innych składowiskach w zależności od tego z kim firmy odbierające odpady posiadają podpisane umowy,***
- ***zagospodarowanie odpadów segregowanych „u źródła” przez firmy odbierające odpady we własnym zakresie;***

- 2) **gospodarka odpadami przemysłowymi, produkcyjnymi oraz powstającymi w wyniku działalności gospodarczej:**
  - przedsiębiorcy składują odpady na własnym terenie, do którego posiadają tytuł prawny, a następnie przekazują specjalistycznym firmom do utylizacji lub do wykorzystania jako surowce wtórne do wykorzystania w innych procesach produkcyjnych;
- 3) **gospodarka odpadami niebezpiecznymi:**
  - przedsiębiorcy wytwarzający odpady niebezpieczne w tym zawierające odpady azbestowe i PCB przekazują je specjalistycznym firmom, które następnie transportują je do miejsc utylizacji,
  - odpady niebezpieczne z gospodarstw domowych są usuwane łącznie z odpadami komunalnymi;
- 4) **gospodarka zużytym sprzętem elektrycznym i elektronicznym:**
  - przekazywanie zużytego sprzętu podmiotom handlującym tym sprzętem, na terenie gminy brak punktów odbierających zużyty sprzęt, jest on przekazywany podmiotom zlokalizowanym na terenie miasta Bielsk Podlaski lub innych miejscowości poza obszarem administracyjnym Gminy Bielsk Podlaski;
- 5) **gospodarka opakowaniami po środkach ochrony roślin:**
  - producenci rolni przekazują opakowania po środkach ochrony roślin podmiotom zajmującym się handlem tego typu środkami, którzy mają obowiązek odbierania tych opakowań i przekazywania dalej do utylizacji.

Należy przy tym podkreślić, że część odpadów, głównie komunalnych, w niekontrolowany sposób trafia na tzw. dzikie wysypiska. Są to głównie wyrobiska po eksploatacji kruszyw, przydrożne rowy czy lasy.

Na terenie Gminy Bielsk Podlaski około 75% gospodarstw domowych posiada podpisane umowy z firmami odbierającymi odpady komunalne z nieruchomości.

8.1.3.1. Wiejskie składowiska odpadów stałych.

~~Na obszarze gminy w 52 wsiach są wyznaczone działki, stanowiące mienie wiejskie, z przeznaczeniem na wysypiska odpadów. ogólna powierzchnia tych działek wynosi 40,16 ha.~~

~~W okresach półrocznych wysypiska są plantowane i przysypywane ziemią.~~

~~Wysypiska te znajdują się w następujących wsiach: Augustowo – pow. 1,64 ha, Chraboły – 1,43 ha, Bańki – 0,20 ha, Brześcianka – 0,31 ha, Bolesty – 0,21 ha, Deniski – 0,91 ha, Grabowiec – 0,99 ha, Haćki – 2,52 ha, Hołody – 0,47 ha, Husaki – 1,16 ha, Hryniewicze Duże – 1,46 ha, Hryniewicze Małe – 0,13 ha, Knorozy – 0,96 ha, Koźyno – 0,99 ha, Knorydy – 0,61 ha, Kotły – 0,89 ha, Jacewicze – 0,98 ha, Lewki – 0,30 ha, Łoknica – 1,18 ha, Łubin Rudolty – 1,02 ha, Łubin Kościelny – 0,17 ha, Mokre – 1,02 ha, Malinowo – 1,04 ha, Orzechowicze – 1,04 ha, Ogrodniki – 0,50 ha, Parcewo – 0,28 ha, Piliki – 0,28 ha, Plutycze – 0,65 ha, Pilipki – 0,52 ha, Pasyunki – 0,70 ha, Płoski – 0,93 ha, Proniewicze – 0,73 ha, Pietrzykowo Wyszki – 0,67 ha, Pietrzykowo gołąbki – 0,38 ha, Rajsk – 0,51 ha, Sobótka – 0,30 ha, Saki – 0,75 ha, Sierakowizna – 0,50 ha, Stryki – 0,61 ha, Szastały – 0,43 ha, Skrzyпки Małe – 0,70 ha, Skrzyпки Duże – 0,51 ha, Stupniki – 0,56 ha, Treszczotki – 0,48 ha, Zawady – 0,32 ha, Zubowo – 0,19 ha,~~

~~Woronie – 0,20 ha, Widowo – 1,61 ha, Miękisze – 1,20 ha, Kozły – 0,30 ha i Rajki – 0,20 ha.~~

8.1.3.2. Składowanie odpadów stałych z m. Bielsk Podlaski.

~~Na terenie gminy na gruntach wsi Augustowo znajduje się urządzone składowisko odpadów stałych o pow. 4,0 ha dla potrzeb m. Bielska Podlaskiego.~~

8.1.3.3. Ogólna charakterystyka gospodarki odpadami.

~~Gospodarka odpadami na terenie gminy jest prowadzona w sposób niekontrolowany.~~

~~Składowane odpady na wyznaczonych działkach, bez przystosowania ich do tych potrzeb, mogą wywierać negatywny wpływ na środowisko przyrodnicze w postaci skażenia gleby, wody, powietrza. Ponadto z użytkowania zostało wyłączone ponad 40 hektarów gruntów.~~

8.2. System elektroenergetyczny.

8.2.1. Zapotrzebowanie mocy w gminie.

Zapotrzebowanie mocy (obciążenie w szczycie) dla odbiorców w latach 1975 - 96 przedstawia się następująco:

1995 r.	- 1,55 MW
1985 r.	- 5,65 MW
1990 r.	- 8,43 MW
1996 r.	- 10,00 MW

Jak wynika z powyższego zestawienia na przestrzeni lat 1975-1996 obserwuje się sukcesywny wzrost zapotrzebowania mocy w gminie. W latach 1991 - 1992 zaznaczyły się tendencje spadkowe, w następnych latach znów zaobserwuje się wzrost zapotrzebowana mocy energetycznej.

8.2.2. Elementy systemu elektroenergetycznego.

8.2.2.1. Źródła zasilania - rozdzielnia transformatorowo-rozdzielcza.

Źródłem zasilania w energię elektryczną gminy jest stacja transformatorowo-rozdzielcza RPZ Bielsk Podlaski I 110/15 kV, zlokalizowana na terenie miasta Bielsk Podlaski.

Obciążenie rozdzielni w latach 1994 - 1995 przedstawia się następująco:

Tabela Nr 36

Stacja transf.-rozdziel.	Moce transf. MVA		Obciążenie transformatorów MW				Układ pracy stacji
	T1	T2	1994 r.		1995 r.		
			T1	T2	T1	T	
RPZ Bielsk Podl. I	16	25	6,5	9,5	7,7	9,1	H 5

Istniejące źródło zasilania w pełni pokrywa zapotrzebowanie mocy i energii elektrycznej gminy. Pracując w układzie dwustronnego zasilania, zapewnia duży stopień pewności zasilania.

8.2.2.2. Linie elektroenergetyczne WN 110 kV

Istniejąca stacja transformatorowo-rozdzielcza 110/15 kV jest zasilana liniami WN 110 kV napowietrznymi relacji GPZ" NAREW" Turośń Kościelna - RPZ Bielsk Podlaski, RPZ Bielsk Podlaski - RPZ Adamowo (gm. Mielnik) - Siemiatycze oraz RPZ Hajnówka - RPZ Bielsk Podlaski.

Tabela nr 37

Nazwa linii	Długość linii	Przekrój linii
	km	mm ²
„Narew” Bielsk Podlaski	36,6	240/120
Bielsk Podlaski-Adamowo	50,9	120
Hajnówka-Bielsk Podlaski	26,3	120

Istniejące linie WN są w stanie przenieść zakładane obciążenia.

Stan techniczny w/w linii WN 110 kV jest zróżnicowany. Linia Bielsk Podlaski - Adamowo winna być zmodernizowana.

8.2.2.3. Sieć średniego napięcia.

Rozprowadzenie energii elektrycznej do poszczególnych odbiorców odbywa się poprzez układ sieci SN, która w przeważającej części jest siecią napowietrzną. Stan techniczny sieci jest zróżnicowany.

Główne kierunki linii SN 15 kV wychodzące ze stacji transformatorowo-rozdzielczej RPZ 110/15 kV Bielsk Podlaski to: Wyszki, Białystok (2 linie), Turośń Kościelna, Brańsk, Boćki, Kleszczele, Hajnówka, Narew. Zasilanie poszczególnych odbiorców odbywa się poprzez układ sieci SN jako odgałęzienia od w/w linii głównych.

Na terenie gminy jest zlokalizowanych 127 stacji transformatorowych napowietrznych typu STS 250, ŻHISB B2A, STSp 250, B2J. 18 stacji transformatorowych jest w bardzo złym stanie technicznym i kwalifikuje się do wymiany. Dotyczy to stacji w miejscowościach: Dobromil, Hryniewiczze Małe, kolonia

Knorozy 1, Knorozy 2, Koźyno Małe, Łoknica, Ogrodniki kol. 2, Proniewicze, Rajki, Rzepniewo, Sierakowizna, Skrzypki Duże, Skrzypki Małe, Sobótka, Stryki 1,2, Stupniki, Truski.

Niezależnie od tego, ze względu na zwiększone zapotrzebowanie na energię elektryczną i przeciążone ist. stacje transformatorowe oraz złe parametry dostarczanej energii we wsiach: Dobromil, Knorozy 1,2, Łoknica, Ogrodniki kol. 2, Truski - jest potrzeba wybudowania nowych stacji transformatorowych.

8.2.2.4. Ocena dotychczasowego rozwoju systemu elektroenergetycznego oraz gł. problemy do rozwiązania.

System elektroenergetyczny gminy rozwija się na przestrzeni lat zgodnie z ogólnymi założeniami i programem określonym przez Zakład Energetyczny Białystok, Rejon Energetyczny Bielsk Podlaski oraz ustaleniami zawartymi w planach zagospodarowania przestrzennego gminy Bielsk Podlaski i m. Bielsk Podlaski.

Mimo rozbudowy systemu elektroenergetycznego pozostał do realizacji duży zakres zadań.

- . Podstawowym problemem jest zsynchronizowanie potrzeb wynikających z zagospodarowania przestrzennego i jego rozwoju w poszczególnych obszarach gminy z możliwościami systemu elektroenergetycznego. Jest potrzeba ściślejszej współpracy samorządu terytorialnego i odbiorców energii elektrycznej oraz odpowiednich rozstrzygnięć prawnych co do partycypacji w kosztach.
- . Niedoinwestowanie sieci SN i NN jest „wąskim gardłem” w dziedzinie obsługi energetycznej gminy. Potencjał zgromadzonej mocy w rozdzielni RPZ 110/15 kV nie może być przesłany w odpowiedniej ilości i jakości do poszczególnych odbiorców. Przeprowadzona w latach pięćdziesiątych elektryfikacja wsi oraz późniejsza rozbudowa i modernizacja nie zabezpieczają obecnych potrzeb, gdyż w latach ostatnich obserwuje się zwiększoną dynamikę wzrostu zapotrzebowania.
- . Dotychczasowy system rozbudowy sieci SN 15 i NN (poprzez łączenie poszczególnych odcinków istniejących i nowobudowanych linii w pierścienie) w kolejnych przedziałach czasowych winien być kontynuowany.
- . Utrzymanie prawidłowego funkcjonowania i rozwoju sieci elektroenergetycznych powinno być rozwiązywane poprzez tworzenie rezerw terenu pod urządzenia elektroenergetyczne w postaci pasów ochronnych mimo częstych konfliktów, szczególnie z siecią osadniczą.
- . Problemem do rozwiązania jest również dążenie do poprawy standardów zasilania, stopnia pewności zasilania oraz jakości przesyłanej mocy, przestrzegając jednocześnie wymogów ekologii oraz polityki oszczędnościowej terenów.

8.3 Ciepłownictwo.

8.3.1. Charakterystyka stanu istniejącego.

Na terenie gminy istnieje 15 większych źródeł wytwarzania energii cieplnej, obsługującej budynki gł. użyteczności publicznej.

Są to:

Tabela nr 38

L.p.	Obiekt	Typ kotła
1	Szkoła podstawowa w Łubinie Kościelnym	1 x ES-KA 138 kW 1 x ES - KA 84 kW
2	PZF „Cefarm” Białystok- Apteka w Chrańkach	1 x KZ - 5
3	Zajazd „Zagłoba” w Płoskach	2 x KZ - 5 112; 100 Mcal/h 1 x KZ - 5 32,4 Mcal/h
4	PBR Bielsk Podlaski- Ośrodek zamknięty w Koźynie	2 x UKS - 75 64,5 Mcal/h 1 x Eca - IVA 203 Mcal/h
5	Budynek mieszkalny 18-rodzinny WZ i R w Haćkach	2 x UKS - 75 0,065 Gcal/h
6	ZOZ Bielsk Podl. - Kotł. Chrańki	1 x „Ogniwo”
7	ZOZ Bielsk Podl. - Kotł. w Dubiażynie	1 x KZ - 5
8	ZOZ Bielsk Podl. - Kotł. w Łubinie K.	1 x KZ - 5
9	Szkoła Podstawowa w Chrańkach	2 x ES - KA
10	Szkoła Podstawowa w Pasynkach	1 x ES - 29
11	Szkoła Podstawowa w Dubiażynie	1 x ES - KA
12	Szkoła Podstawowa w Chrańkach	1 x KZ - 5
13	Szkoła Podstawowa w Augustowie	2 x KZ - 5
14	PGR Bielsk Podlaski -Z-d Usług Gospod. w Parcewie	2 x RSW -250 1 x SŻ II G 65
15	PGR Bielsk Podl. -Z-d Rolny w Parcewie	2 x ES - KA S II łącz. 355 Mcal/h 1 x ES - KAS II 60 Mcal/h

W zabudowie mieszkaniowej dominującym rozwiązaniem są lokalne kotłownie na paliwo stałe.

8.3.2. Ocena stanu istniejącego

Istniejące źródła ciepła pokrywają zapotrzebowanie odbiorców. Praca ich jednak na paliwie stałym przyczynia się do zanieczyszczania środowiska. Szansą na poprawę tego stanu rzeczy będzie przejście na paliwa ekologiczne gaz i olej. Zastosowanie gazu jako paliwa wiąże się z perspektywą gazyfikacji tego obszaru (planowany gazociąg w/c Łapy - Bielsk Podlaski - Hajnówka).

8.4. Gazownictwo

8.4.1. Stan gazyfikacji

Gmina nie posiada sieci gazowej.

Aktualnie została opracowana przez BPBK w Białymstoku koncepcja gazyfikacji gminy Bielsk Podlaski.

Koncepcję opracowano w zakresie niezbędnym do zapewnienia dostaw gazu dla gminy w ilości przewidywanych potrzeb w 2010 r.

Efektom realizacji omawianego przedsięwzięcia będzie podłączenie do sieci gazowej 3100 mieszkań na terenie gminy Bielsk Podlaski.

Przewidywane zapotrzebowanie gazu w gminie w rozbiu na poszczególne wsie zebrano na podstawie koncepcji BPBK w tabeli nr 39.

8.4.2. Przewidywany układ zasilający.

Przewiduje się gazyfikację gminy Bielsk Podlaski z gazociągu w/c Łapy - Hajnówka.

Warunkiem gazyfikacji gminy będzie więc wybudowanie odcinka w/w gazociągu wysokiego ciśnienia. Zasilanie natomiast sieci gazowej średniego ciśnienia przewiduje się z dwóch stacji redukcyjno-pomiarowych I stopnia zlokalizowanych w Bielsku Podlaskim.

8.4.3. Bilans rocznego zapotrzebowania gazu w gminie.

Tabela nr 39

L.p.	Miejscowość	Roczne zapotrzebowanie gazu w tys.m ² /r	Średnia ilość gazu na miesz. m ³ /osobę r
1	2	3	4
1	Augustowo	462,51	954
2	Bańki	106,39	1 120
3	Biała	27,67	1 107
4	Bolesty	87,74	877
5	Brześcianka	61,41	945
6	Chraboły	101,69	971
7	Deniski	160,53	1 189
8	Dubiażyn	277,71	958
9	Grabowiec	223,13	970
10	Haćki	176,25	928
11	Hołody	208,54	1 018
12	Hryniewicze Duże	103,69	902
13	Hryniewicze Małe	99,81	907
14	Husaki	112,27	1 247
15	Knorozy	228,7	953

Tabela nr 39
c.d.

1	2	3	4
16	Knorydy	304,87	897
17	Kotły	169,74	1 171
18	Kozły	80,52	1 074
19	Krzywa	220,49	1 002
20	Lewki	97,53	887
21	Łoknica	97,7	1 086
22	Łubin Kościelny	177,69	773
23	Łubin Rudoły	120,67	894
24	Miękisz	66,05	944
25	Mokre	107,48	1 024
26	Nałogi	66,81	1 028
27	Ogrodniki	134,13	1 219
28	Orzechowicze	139	927
29	Parcewo	200,41	1 028
30	Pasynki	149,13	1 065
31	Pietrzykowo- Gołębki	71,19	1 017
32	Pietrzykowo- Wyszki	35,73	893
33	Piliki	245,68	877
34	Pilipki	105,34	1 109
35	Płoski	338,88	1 027
36	Plutycze	216,39	1 202
37	Proniewicze	202,1	1 010
38	Rajki	54,18	1 084
39	Rajsk	232,48	1 057
40	Rzepniewo	40,82	1 361
41	Saki	104,6	1 046
42	Sierakowizna	41,56	924
43	Skrzypki Duże	54,95	1 099
44	Skrzypki Małe	56,14	936
45	Sobótka	70,8	833
46	Stołowacz	48,38	968
47	Szastały	71,99	900
48	Treszczotki	77,68	1 195
49	Truski	112,65	867
50	Widowo	413,35	879
51	Woronie	66,67	889

Tabela nr 39
c.d.

52	Zawady	93,49	984
53	Zubowo	169,53	1 169
54	Jacewicze	42,87	953
55	Stupniki	36,28	907
56	Kożyno	102,63	1 207
57	Malinowo	67,29	1 035
58	Stryki	108,28	1 083
59	Dobromil	54,27	904
	Razem gmina	7 906,8	988
	Przyjęto do gazyfik. (- poz 54-59)	7 495,18	986

8.5. System telekomunikacyjny.

8.5.1. Stan telekomunikacji w gminie

Ogólny wskaźnik telefonii na 100 mieszkańców w 1995r. wynosił:

w Polsce	- 20,0 maks. - 5,0 min
w województwie białostockim	- 16,19
w gminie Bielsk Podlaski (łącznie z ośrodkiem gminnym)	- 10,46

Jak wynika z powyższych danych, wskaźnik gminy w stosunku do kraju i województwa (który jest jednym z najwyższych w Polsce) – był wynikiem średnim.

W roku 1996 (październik) sytuacja zmieniła się radykalnie po oddaniu do użytku w Bielsku Podlaskim centrali cyfrowej o pojemności 5840 numerów. Będzie ona pracować na potrzeby całego rejonu Bielsk Podlaski, w skład którego wchodzi również gmina Bielsk Podlaski. Zostaną więc załatwione zaległe wnioski o zainstalowanie telefonów.

Tabela nr 40

Wyszczególnienie	Liczba abon. stan na 25.11.96r.	Zaległe wnioski stan na 25.11.96r.	Poj. central	Uwagi
Miasto Bielsk Podlaski	4 347	3 550	5840 3600	nowa centrala stara cyfrowa
Gmina Bielsk Podlaski	320	450	512	

8.5.2. Struktura systemu

System telekomunikacyjny gminy składa się z 6-ciu central analogowych w miejscowościach: Augustowo, Łubin, Piliki, Hołody, Pasyнки, Chrańoły.

W ośrodku gminnym Bielsk Podlaski natomiast jest zainstalowana centrala cyfrowa (1996r).

Centrale w Chrańołach i Augustowie połączone są z centralą w Bielsku Podlaskim liniami telef. napowietrznymi.

Centrala w Pilipkach łączy się z Bielskiem Podlaskim za pomocą linii kablowych (naziemnych), natomiast centrala w Łubinie współpracuje poprzez linie napowietrzne i światłowodową.

8.5.3. Ocena systemu i jego funkcjonowania

Stan telekomunikacji gminy Bielsk Podlaski w 1996r. osiągnął wyższy poziom zaspokojenia potrzeb ludności. Oddanie do użytku centrali cyfrowej w Bielsku Podlaskim zwiększyło możliwość łączności i poprawiło jakość świadczonych usług.

Stan urządzeń w poszczególnych wsiach gminy jest jednak zróżnicowany.

9. KOMUNIKACJA

System komunikacyjny w gminie Bielsk Podlaski stanowią:

- sieć krajowa
- linia kolejowa
- komunikacja autobusowa PPKS

9.1. Układ drogowy

9.1.1. Struktura funkcjonalno-techniczna

9.1.1.1. Drogi krajowe:

Nr S 19 (Kowno/ granica państwowa – Budzisko – Suwałki – Białystok – Bielsk Podlaski – Siemiatycze – Lublin – Stalowa Wola znaczenia międzyregionalnego III kl. techn. zaliczona do dróg ekspresowych wg. rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 stycznia 1996r. w sprawie ustalenia sieci autostrad i dróg ekspresowych Dz.U.Nr 12, poz.63),

Nr 689 Zambrów – Wysokie-Mazowieckie – Bielsk Podlaski – Hajnówka – Białowieża – granica państwa znaczenia regionalnego III kl. techn. wg. uchwały Nr 192 Rady Ministrów z dnia 2 grudnia 1985r. w sprawie zaliczenia dróg do kategorii dróg krajowych (M.P.Nr 3, poz.16 z 1996r.)

Nr 692 Bielsk Podlaski – Kleszczele – Czeremcha – granica państwa znaczenia regionalnego V kl. techn. wg. uchwały Nr 192 j.w.

9.1.1.2. Drogi wojewódzkie

Drogi wojewódzkie; wg. rozporządzenia Ministra Komunikacji z dnia 14 lipca 1986r. (Dz.U.Nr 30, poz. 151) opublikowanego w załączniku nr 1 z 29 sierpnia to:

- 03614 Bielsk Podlaski – Augustowo – Wyszki – Topczewo
03615 Bielsk Podlaski – Orzechowicze – Stołowacz – Mulawicze – Strabla – Doktorce
03622 Falki – Warpechy Stare – Mieszuki – Warpechy Nowe – Stacewicze – Stołowacz
03627 droga 03614 – Nałogi – Orzechowicze
03628 droga 03615 – Woronie
03629 Chrały – Strabla
-3630 Plutycze – Jacewicze – droga 03615
03631 Stołowacz – Rajsk – droga 03629
03632 Rajsk – Husaki – droga 03615
03633 droga 19 – Deniski
03637 Malesze – Brześcianka – Łubin Kościelny
03638 Łubin Rudoły – Stryki – droga 03614
03639 Grabowiec – Stryki
03643 Bielsk Podlaski – Klejniki – Tryniewicze Wielkie – Narew
03648 droga nr 19 – Ploski – Zubowo – Saki – Pasyunki – Łoknica – Krzywa – Szczyty-Dzięciołowo – Orla
03649 droga 03648 – Horodczyn
03650 droga 03649 – Kożyno – Koźliki – Lachy
03652 droga 03643 – Pilipki
03653 Chrały – Rzepniewo – Knorozy – Zubowo
03654 Bielsk Podlaski – Hryniewicze Duże – Hryniewicze Małe – Rzepniewo
03655 Biała – Sobótka – Saki
03656 Bielsk Podlaski – Widowo – Ogrodniki – Łoknica – Podrzeczany – Czyże
03658 droga 03648 – Miękisze – Sapowo – Klejniki
03659 Kuraszewo – Lady – Leniewo – Łoknica
03661 Krzywa – Rakowicze – Osówka – Szostakowo – Nowoberezowo
03701 Bielsk Podlaski – Parcewo – Orla – Dubicze Cerkiewne – Bachmat – Werstok – droga -03699
03715 Hołody – Mikłaszki – Orla – Szernie – Malenniki
03716 droga 03718 – Topczykały – Podbiele – Mokre – Knorydy – Starowieś – Boćki
03717 Parcewo – Spiczki – Orla
03720 Lewki – Rajsk – Kozły – Podbiele
03722 Podbiele – Dubiażyn – Oleksze – dr.03854
03727 Piliki – Pietrzykowo-Gołębki – Bolesty – Skrzypki – Truski – Koszewo – Kadłubówka
03728 droga 689 – Bolesty
03729 Pietrzykowo-Gołębki – Zawady – Szumki – Olszewo
0373- Łubin Kościelny – Truski – Olszewo – Boćki
03731 Łubin Kościelny – Koszewo – Dębowo – Chojewo – Bodaczki – Wiercień – Hawryłki – droga 03716

9.1.1.3. Drogi gminne

Drogi gminne wg. uchwały Nr XVI/105/86 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białymstoku z dnia 21 października 1986r. w sprawie zaliczenia dróg do kategorii dróg gminnych oraz lokalnych miejskich w woj. białostockim (Dz.Urz.Woj.Biał. Nr 12, poz.140) to:

- 0319001 Ploski – droga krajowa nr 19
- 0319002 Ploski – Knorozy
- 0319003 Ploski – Stupniki
- 0319004 Knorozy – Sobótka
- 0319005 Zubowo – Pilipki
- 0319006 Plutycze – droga wojewódzka nr 632
- 0319007 Rajsk – Haćki
- 0319008 Rajsk – Orzechowicze – droga wojewódzka nr 615
- 0319009 Haćki – Hryniewiczze Małe
- 0319010 Bańki – Woronie – Augustowo – droga krajowa nr 689
- 031911 droga wojewódzka nr 614 – Malinowo – granica gminy (Stare Niewino)
- 0319012 droga wojewódzka nr 614 – Stryki
- 0319013 droga wojewódzka nr 639 – Szastały
- 0319014 Bolesty – Zawady
- 0319015 Szastały – Pietrzykowo- Gołąbki
- 0319016 Grabowiec – Skrzypki Duże
- 0319017 Zawady – Pietrzykowo- Wyszki – Pietrzykowo- Gołąbki
- 0319018 Knorydy – Gaj – droga wojewódzka nr 729
- 0319019 Knorydy – granica gminy (Krasna Wieś)
- 0319020 Bielsk Podlaski – Mokre
- 0319021 Mokre – granica gminy (Krasna Wieś)
- 0319022 Bielsk Podlaski – Dubiażyn
- 0319023 Parcewo – Hołody
- 0319024 Hołody – Ogrodniki
- 0319025 Ogrodniki – Pasyunki
- 0319026 Treszczotki – Mięgisze
- 0319027 Proniewiczze – Hryniewiczze Duże
- 0319028 Proniewiczze – Orzechowicze
- 0319029 Dobromil – droga krajowa nr 19
- 0319030 Ogrodniki – Kotły
- 0319031 Stołowacz – granica gminy (Stacewicze)
- 0319032 ulica bez nazwy we wsi Chraboły
- 0319033 ulica bez nazwy we wsi Kotły
- 0319034 ulica bez nazwy we wsi Ogrodniki
- 0319035 ulica bez nazwy we wsi Brześcianka
- 0319036 ulica bez nazwy we wsi Woronie
- 0319037 ulica bez nazwy we wsi Stołowacz
- 0319038 ulica bez nazwy we wsi Sobótka
- 0319039 ulica bez nazwy we wsi Piliki
- 0319040 ulica bez nazwy we wsi Dobromil
- 0319041 ulica bez nazwy we wsi Deniski
- 0319042 ulica bez nazwy we wsi Jacewicze
- 0319043 ulica bez nazwy we wsi Bańki
- 0319046 ulica bez nazwy we wsi Truski
- 0319045 ulica bez nazwy we wsi Stupniki

9.1.1.4. Wnioski dotyczące struktury funkcjonalno-technicznej

Z analizy w/w dróg wynika, że:

- zgodnie z ewidencją gruntów droga wojewódzka Nr 03630 Plutycze – Jacewicze należy do gminy, natomiast do Skarbu Państwa należy inna droga Plutycze – Jacewicze, wychodząca z południowej części wsi Plutycze i ona powinna być zaewidencjonowana jako droga wojewódzka,
- błędnie zakwalifikowano jako drogę gminną Nr 0319031 Stołowacz – granica gminy (Stacewicze), ponieważ odcinek tej drogi należy do drogi wojewódzkiej Nr 03622 Falki – Warpechy Stare – Mieszuki – Warpechy Nowe – Stacewicze – Stołowacz,
- również błędnie zakwalifikowano ulicę we wsi Deniski oznaczoną Nr 0319041, ponieważ ulica ta leży w ciągu drogi wojewódzkiej Nr 03633 – droga nr 19 – Deniski.

Według rozporządzenia Ministra Komunikacji sieć dróg wojewódzkich ustalono dnia 14 lipca 1986 r., natomiast drogi gminne ustalono dnia 21 października 1986r., a więc drogi wojewódzkie ustalono wcześniej i dlatego też należy przeprowadzić korektę ewidencji dróg gminnych.

Ponadto podwójnie sklasyfikowano, raz jako drogę gminną nr 0319029 Dobromil – droga krajowa Nr 19 oraz drugi raz jako ulica we wsi Dobromil Nr 0319040.

Proponuje się pozostawić tylko drogę gminną Nr 0319029.

W związku z w/w zmianami oraz przejęciem za wsią Krzywa drogi gminnej Nr 0345001 Krzywa – Ogrodniki, należałoby poprawić numerację dróg gminnych.

9.1.2. Charakterystyka stanów technicznych dróg

9.1.2.1. Drogi krajowe

Tabela nr.41

Nr drogi	Odcinek drogi		Długość	Rodzaj nawierzchni	
				Twarda	Ulepszona
				asfaltowa	smołowa
	od km	do km	km	km	km
19	Białystok	Siemiatycze			
	183+353	211+606	28 253	28 253	
	196+535*	202+395*	5,86*	5,86*	
629	Brańsk	Hajnówka			
	63+200	86+800	23 600	23 600	
	75+425*	79+695*	4 270	4 270	
692	0+000	5+000	5 000	0,866	4 134
	0+000*	2+905*	2 905*		2 905*
Razem			56 853	52 719	4 134
			13 035	1013	2 905*

*) odcinek drogi w granicach m. Bielsk Podlaski

9.1.2.2. Drogi wojewódzkie

Wykaz dróg wojewódzkich z określeniem rodzajów nawierzchni i długości odcinków zawiera tabela nr 42.

9.1.2.2. Drogi wojewódzkie

Tabela nr.42

Nr drogi wojewódzkiej	Nazwa drogi	Długość odcinka drogi	Rodzaj nawierzchni					Gruntowa ulepszona	Droga gruntowa naturalna
			Twarda						
			nieulepszona		ulepszona				
			tłuczniowo żwirowa	brukowcowa	bitumiczna		betonowa		
					z mieszank.min.-bitumicz.				
km	km	do 5 cm	5-10 cm	km	km				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
0 3614	Bielsk Podlaski-Augustowo-Wyszki-Topczewo	6364				<u>M₂A</u> 6,364			
03165	Bielsk Podlaski -Orzechowicze -Doktorce	8000			<u>M₁S</u> 1,046	<u>M₂S</u> 6,954			
0 3622	Falki-Warpechy Stare-Mieszuki -Warpechy Nowe-Stacewicze-Stołowacz	1200	<u>I kw.</u> 0,725						0,475
0 3627	dr.0364 -Nałogi -Orzechowicze	5700			<u>M₁S</u> 1,300			2200	2200
0 3628	dr.03615 -Woronie	2200						2200	
0 3629	Chraboły - Strabla	8000		1072	<u>M₁S</u> 6,928				

Tabela nr 42 c.d.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
0 3630	Plutycze-Jacewicze-dr.03615	3300							3300
0 3631	Stołowacz-Rajsk-dr.03629	5380			<u>M,S</u> 2700				2680
0 3632	Rajsk-Husaki-dr.03615	5800		0200	<u>M,S</u> 0,630		300		4670
0 3633	droga 19-Deniski	2353							2353
0 3637	Malesze-Brześcianka-Łubin Kościelny	4700		1,300	<u>M,S</u> 3,200	<u>M,S</u> 0,200			
0 3638	Łubin Rudolty-Stryki-dr.03614	7000			<u>M,A</u> 3620			3380	
0 3639	Grabowiec-Stryki	3440							3440
0 3643	Bielsk Podlaski-Klejniki-Narew	10250				<u>M,A</u> 10250			
0 3648	dr. 19-Ploski-Zubowo-Saki-Pasynki-Łoknica-Krzywa-Orla	19100 <u>3390*</u> 22490		0 948	<u>M,S</u> 11938	<u>M,A</u> <u>2310</u>	<u>M,S</u> 3904 <u>3390*</u> 7294		
0 3649	dr.03648-Horodczyn	1900	0 700	0 440	<u>M,S</u>				
0 3650	dr.03649-Kożyno-Koźliki-Lachy	3200		0 700	<u>M,S</u>			1262	0 895

Tabela nr 42c.d.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
0 3652	dr.03643-Pilipki	2100		0 927				1173	
0 3653	Chraboły- Rzepniewo- Knorozy-Zubowo	7055		0 960				6095	
0 3654	Bielsk Podlaski- Hryniewiczze Duże- Hryniewiczze Małe-Rzepniewo	7630	2030					5600	
0 3655	Biała- Sobótka- Saki	5630		0 740	<u>M.S</u> 0 340			4550	
0 3656	Bielsk Podlaski- Widowo-Og- rodniki-Czyże	11500 <u>0 420*</u> 11920		1330	<u>M.S</u> 0 300	<u>M₂S</u> 1500			
0 3658	dr.03648-Mięki- sze-Sapowo- Klejniki	2300		0 500				1800	
0 3659	Kuraszewo-Lady- Leniewo-Łok- nica	0 900		0 400					0 500
0 3661	Krzywa-Rako- wicze-Osówka- Szostakowo- Nowoberezowo	1843*	1543*					0 300*	

Tabela nr 42 c.d.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
0 3701	Bielsk Podlaski- Parcewo-Orla- Dubicze Cerkiewne- Bachmat-Wer- stok-dr. 03699	3745				<u>M₂S</u> 3745			
0 3715	Hołody-Mik- łasze-Orla- Szernie-Malen- niki	1600							1600
0 3716	dr.03718-Top- czykały-Pod- biele- Boćki	8700	5150	2690					0 860
0 3717	Parcewo-Spiczki- Orla	1200	1200						
0 3720	Lewki-Rajsk- Kozły-Podbie- -le	5180		1023	<u>M₁A</u> 0 845			1550	1762
0 3722	Podbiele-Du- biażyn-Olek- sze-dr.03854	3000	0 740	1188					1 072
0 3727	Piliki-Piet- rzykowo- Gołab- ki-Bolesty- Skrzypki- Kadłubówka	11800	9006	2212				0 582	
0 3728	dr.03689-Bolesty	1300		0 248				1052	

Tabela nr 42 c.d.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
0 3729	Pietrzykowo- Gołębki-Zawa- dy-Szumki- Olszewo	4100		0 120					
0 3730	Łubin Kośc.- Truski-Olszewo- Boćki	4500	2869	1631					
0 3731	Łubin Kośc.- Koszewo-Dę- bowo-Chojewo- Bodaczki- dr.03716	0 500			<u>M,S</u> 0 500				
Razem		180527	30790	18629	S46 288	A 23 389	0 300	31 444	29 787
Razem ze wsią Krzywa		186280	32753	18629	S49 678	A23 389	0 300	31 744	29 787

*) Odcinki dróg ze wsi Krzywa

9.1.2.3. Drogi gminne

Tabela nr 43

Nr drogi wojewódzkiej	Nazwa drogi	Długość odcinka drogi	Rodzaj nawierzchni				Droga gruntowa naturalna	szerokość		Obiekty	
			Twarda					jezdni	korony	mosty	przepusty
			nieulepszona		ulepszona						
			żwirowa	brukowcowa	bitumiczna			km	m	m	szt/m
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
03 19 001	Ploski- dr.19	2050	2050					5	8		
03 19 002	Ploski-Knorozy	3100	3100					5	8		5/40
03 19 003	Ploski- Stupniki	4385					4385	5	8	1/8	2/16
03 19 004	Knorozy-Sobótka	4150					4150	5	9		4/32
03 19 005	Zubowo-Pilipki	3150	0 700				2450	6	9		2/16
03 19 006	Plutycze-dr.03632	2000	1000				1000	6	9		2/16
03 19 007	Rajsk-Hački	3010			0 660		2350		9		3/24
03 19 008	Rajsk-Orzechowicze-dr.03615	4960	2700		0 700		1560	6	9		/48
03 19 009	Hački-Hryniewicze	2375	2375					6	8		2/16

Tabela nr 43 c.d.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
03 19 010	Bańki-Woronie-Augustowo-dr. 689	7350	4680				2670	5	7		11/18
03 19 011	dr.03614-Malinowo-gr.gminy (Stare Niewino)	2606					2602		10		
03 19 012	dr.03614-Stryki	2100	2100					6	8		2/16
03 19 013	dr.03639-Szastały	4100	1600				2500	6	8		3/24
03 19 014	Bolesty-Zawady	1500	1500					5	7		
03 19 015	Szastały-Pietrzykowo Gołębki	2350	2350					5	7		2/7
03 19 016	Grabowiec-Skrzypki Duże	2300	2300					6	9		2/18
03 19 017	Zawady-Pietrzykowo Wyszki -Pietrzykowo Gołębki	2700					2700		8		3/24
03 19 018	Knorydy-Gaj-dr.03 729	3500	2000				1500	6	8		3/24
03 19 019	Knorydy-granica gminy (Krasna Wieś)	3200					3200		12		1/8

Tabela nr 43 c.d.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
03 19 020	Bielsk Podlaski-Mokre	3250					3250		8		4/32
03 19 021	Mokre-granica gminy (Krasna Wieś)	4000					4000		8		2/10
03 19 022	Bielsk Podlaski-Dubiażyn	4250	0 700				3550	6	8		6/48
03 19 023	Parcewo-Hołody	2425	2425						8		5/40
03 19 024	Hołody-Ogrodniki	2380	2380					5	8		4/32
03 19 025	Ogrodniki-Pasynki	2700	2700						9		2/16
03 19 026	Treszczotki-Miękiszce	2400					2400		9		2/16
03 19 027*	Proniewicze-Hryniewicze Duże	2250					2250		9		2/16
03 19 028	Proniewicze-Orzechowicze	4100	2250	0 600			1250	5	7		1/7
03 19 029	Dobromil -dr. 19	0 400		0 400				4	8		1/8
03 19 030	Ogrodniki -Kotły	3460					3460		9		3/21
03 19 031	Stołowacz-granica gminy (Stacewicze)ujęta jest w dr.woj. 03622										
03 19 032	Ulica we wsi Chraboły	0 660			0 660			7			1/10

Tabela nr 43 c.d.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
03 19 033	Ulica we wsi Kotły	1173		0 920			0 253	5			3/23
03 19 034	Ulica we wsi Ogrodniki	0 840	0 080	0 600			0 160	4			2/16
03 19 035	Ulica we wsi Brześcianka	0 300		0 300				5			1/22
03 19 036	Ulica we wsi Woronie	0 220					0 220		7		
03 19 037	Ulica we wsi Stołowacz	0 360	0 360					6			
03 19 038	Ulica we wsi Sobótka	0 260					0 260	8			
03 19 039	Ulica we wsi Piliki	0 340	0 260				0 080	8			
03 19 040	Ulica we wsi Dobromil ujęta jest w poz. dr.03 1929										
03 19 041	Ulica we wsi Deniski ujęta jest w dr.wojew. 03 633										
03 19 042	Ulica we wsi Jacewicze	0 400					0 400				
03 19 043	Ulica we wsi Bańki	0 500	0 500					6	8		1/9
03 19 044	Ulica we wsi Truski	0 500		0 170			0 330	4	8		

Tabela nr 43 c.d.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
03 19 045	Ulica we wsi Stupniki	0 400		0 150			0 250	5	8		1/10
		98 484	40 110	3 140	2 020		53 184				
drogi ze wsi Krzywa											
03 45 001	Krzywa- Ogrodniki	3400	0 900		0 400		2100	6			1/6
03 45 001	ulica RSP Krzywa-droga zakładowa	0 206			0 206						

9.1.3. Charakterystyka ogólna układu drogowego gminy

9.1.3.1. Długość dróg na dzień 31.12.1995 r. wynosiła:

- **krajowych** o nawierzchni twardej ulepszonej 43,8 km
- **wojewódzkich** 180,5 km, w tym: o nawierzchni twardej ogółem 119,3 km (w tym ulepszonych 70 km) oraz gruntowych ulepszonych 31,4 km i gruntowych 29,8 km,
- **gminnych** 98,5 km, w tym: o nawierzchni twardej 45,3 km (w tym ulepszonych 2,02 km) i gruntowych 53,2 km.

9.1.3.1.a) Długość dróg po włączeniu wsi Krzywa do gm. Bielsk Podlaski

- **krajowych** o nawierzchni twardej ulepszonej 44,25 km,
- **wojewódzkich** 186,3 km; o nawierzchni twardej 124,7 km (w tym ulepszonych 73,4 km) oraz gruntowych ulepszonych 31,7 km i gruntowych 29,8 km,
- **gminnych** 101,9 km; o nawierzchni twardej 46,6 km (w tym ulepszonych 2,42 km) i gruntowych 55,3 km.

9.1.3.2. **Gęstość sieci drogowej** o nawierzchni twardej wynosiła 49,9 km/100 km² (w tym ulepszonej 27,7 km/100 km²) natomiast w skali województwa wskaźnik ten wynosił odpowiednio 48,4 km/100 km².

9.1.3.2.a) **Gęstość sieci drogowej** j.w. o nawierzchni twardej wynosi 51 km/100 km² (w tym ulepszonych 28,4 km/100 km²).

9.1.3.3. **Średni dobowy ruch** w pojazdach rzeczywistych na dobę (p./d) na drogach krajowych w gminie wynosił:

		1990r.	1995r.
Nr 19	Ploski - Bielsk Podlaski	2200	3129
	Bielsk Podlaski	5200	10691
	Bielsk Podlaski - Knorydy	2100	2616
Nr 689	Łubin Kościelny - Bielsk Podl.	1400	2374
	Bielsk Podlaski - Dzieciołowo	700	910
Nr 692	Bielsk Podlaski - Kleszczele	1100	1423

Dało to średnio w 1990r. – 1500 p./d (w woj. białostockim 1337 p./d, a w kraju 2280 p./d) oraz w 1995r. 2090 p./d (w woj. białostockim 1876 p./d, a w kraju 3227 p./d).

9.1.3.4. Wskaźnik motoryzacji w gminie i województwie liczony w samochodach osobowych na 1000 mieszkańców przedstawia się następująco:

Tabela nr 44

Wyszczególnienie	Lata			Prognozy	
	1993	1994	1995	2005	2010
Wskaźnik motoryzacji w gminie	90	117	144	290	340
ilość samochodów osobowych	815	1039	1265		
Wskaźnik motoryzacji w województwie	130	140	147	263	310
Ilość samochodów osobowych	90625	98047	103176	190700	234700

9.1.3.5. Stacje paliw – na terenie gminy są 3 stacje paliw, k/wsi Haćki prywatna oraz dzierżawione we wsiach Mokre i Pasyнки oraz 4 stacje paliw w Bielsku Podlaskim.

9.1.3.6. Wniosku ogóle do stanów technicznych dróg

Z przedstawionych danych w pkt 9.1.3.1. wynika, że gęstość twardych dróg w gminie jest większa o 5% niż w województwie oraz ulepszonych o 14%.

Pomimo, że wskaźniki gęstości w/w dróg są większe niż w województwie, jednak duża ilość dróg gruntowych pogarsza obsługę komunikacyjną w gminie. Dróg wojewódzkich gruntowych jest 61,2 km, co stanowi 33,9% w stosunku do całości dróg wojewódzkich. Dróg gminnych gruntowych jest 53,2 km, co stanowi 54% w stosunku do całości dróg gminnych. Niewiele zmienia się stan dróg po uwzględnieniu dróg dołączonych ze wsi Krzywa.

Stan techniczny dróg w gminie przedstawiono z uwzględnieniem korekty dróg gminnych leżących w ciągu dróg wojewódzkich i mających podwójną numerację. Z analizy długości drogi gminnej Nr 0319027 Proniewicze – Hryniewicze Duże wynika, że jej przebieg powinien być inny niż na obecnym załączniku graficznym. Z analizy wynika, że powinna ona przebiegać w ciągu istniejącej drogi, wychodzącej w części północnej wsi Proniewicze w kierunku Hryniewiczy Dużych.

Z generalnych pomiarów ruchu na drogach krajowych wynika, że średnioroczny dobowy ruch na obszarze gminy Bielsk Podlaski był 1985r. o 12% a w 1995r. o 11% większy niż w obszarze województwa.

W ciągu ostatnich 5 lat nakłady na utrzymanie w województwie dróg krajowych zmniejszyły się o 60%, a dróg wojewódzkich 75%, co może zagrażać w przyszłości znacznym pogorszeniem warunków ruchu.

Sprawność układu transportowego w gminie zależy od sprawności funkcjonowania układu komunikacyjnego w m. Bielsk Podlaski. Dużym utrudnieniem przy przejeździe przez miasto są jednopoziomowe skrzyżowania z linią kolejową Białystok – Czeremcha.

9.2. Kolej

Przez obszar gminy Bielsk Podlaski przebiega pierwszorzędna, jednotorowa linia kolejowa Białystok - Bielsk Podlaski - Lewki - Czeremcha - granica państwa. Wg. rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 3 września 1996r. (Dz.U.Nr 112, poz 538) zaliczona jest ona do linii kolejowych o znaczeniu państwowym.

Na linii kolejowej Lewki - Hajnówka - Białowieża zawieszono kursowanie pociągów.

Długość czynnej w/w linii kolejowej na terenie gminy wynosi 24,5 km. Gęstość sieci na 100 km² powierzchni wynosi 5,9 km (w skali województwa 5,5 km, w kraju 7,5 km).

Obsługa podróżnych odbywa się na przystankach w: Strabli, Rajsku, Bielsku Podlaskim, Lewkach i Podbielach (leżących przy granicy gminy Bielsk Podlaski w gm. Orla).

Stan techniczny torów jest niezadowalający, w związku z tym ograniczono prędkość kursowania pociągów do 50 km/h.

W ostatnich latach sukcesywnie następuje spadek przewozów towarów i pasażerów.

Tabela nr 45

Przewóz	Towarów w tys. ton		Pasażerów w tys.	
	1990	1993	1990	1993
w województwie	5 072	2 916	6 200	3 629
w kraju	278 139	212 665	787 510	540 086

Rola tej trasy kolejowej może znacznie wzrosnąć w przypadku wejścia Polski do Unii Europejskiej i znacznego rozwoju stosunków gospodarczych z Białorusią i Ukrainą.

9.3. Komunikacja autobusowa PPKS

Obszar gminy Bielsk Podlaski obsługiwany jest przez PPKS Bielsk Podlaski następującymi liniami:

Białystok - Bielsk Podlaski - Siemiatycze
 Bielsk Podlaski - Brańsk
 Bielsk Podlaski - (Stryki) - Wyszki - Strabla - Rajsk - Chrańsk
 Bielsk Podlaski - Strabla - Suraż - Łapy
 Bielsk Podlaski - Narew
 Bielsk Podlaski - Pasynki - Ploski
 Bielsk Podlaski - Hajnówka
 Bielsk Podlaski - Orla
 Bielsk Podlaski - Kleszczele

Obsługa podróżnych odbywa się na dworcu w Bielsku Podlaskim i przystankach na poszczególnych liniach.

W ostatnich latach występuje ciągły spadek przewozu pasażerów w województwie jak i w kraju, co ilustruje poniższa tabela.

Tabela nr 46

Wyszczególnienie	Lata		
	1990	1992	1993
Przewóz pasażerów w			
w województwie	35,5	26,5	14,6
w kraju	2084,7	1513,1	1380,8

III. CZĘŚĆ – CELE I SCENARIUSZ ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO I ZAGOSPODAROWANIA ORAZ STRUKTURA ZAGOSPDOAROWANIA PRZESTRZENNEGO.

10. Szanse rozwoju.

- Wartościowa, lepsza od średniej wojewódzkiej rolnicza przestrzeń produkcyjna stwarzająca możliwości intensyfikacji produkcji rolniczej – w tym na potrzeby żywnościowe m. Bielska Podlaskiego.
- Bliskość rynków zbytu produkcji rolniczej w postaci chłonnego rynku obszarów przygranicznych Republiki Białoruskiej.
- Położenie gminy na ciągach: krajowej drogi ekspresowej nr S 19 i drogi krajowej nr 692 Bielsk Podlaski – Czeremcha – przejście graniczne w Połowcach stwarzające możliwości rozwoju: urządzeń obsługi komunikacji i turystyki, a także zakładów produkcyjnych wymagających dobrych powiązań komunikacyjnych krajowych i zagranicznych.
- Sąsiedztwo m. Bielska Podlaskiego z dobrze rozwiniętymi urządzeniami ponadlokalnej infrastruktury społecznej umożliwiającej kształcenie na poziomie średnim, obsługę administracyjną i kulturalną oraz opiekę zdrowotną itp.
- Obszary przydatne do rozwoju rekreacji – wypoczynku codziennego i świątecznego oraz pobytowego o zasięgu ponadlokalnym – w dolinie rz. Narwi, a potencjalnie i na obrzeżach ewentualnych 2 zbiorników wodnych.
- Stosunkowo dobre wyposażenie w infrastrukturę społeczną, w tym warunki mieszkaniowe w aspekcie ilościowym lepsze od średnich wojewódzkich.
- Wysoki stopień zwodociągowania gminy stwarzający korzystne warunki rozwoju produkcji rolniczej i poprawy warunków cywilizacyjnych zamieszkiwania.
- Szansa na pełną gazyfikację gminy związania z rozpoczętą budową gazociągu magistralnego Łapy - Bielsk Podlaski - Hajnówka z dwiema stacjami redukcyjno - pomiarowymi w m. Bielsk Podlaski, umożliwiającą w efekcie ograniczenie zanieczyszczeń energetycznych i proces ekologizacji produkcji rolniczej.
- Stosunkowo dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna m. Bielska Podlaskiego (kanalizacyjna, wodociągowa i elektroenergetyczna) stwarzająca możliwość rozwoju budownictwa mieszkaniowo-usługowego i produkcyjnego w strefie podmiejskiej na stykach z terenami zabudowy miasta (np. Widowo i Augustowo).
- Znaczne ilości obiektów i terenów infrastruktury społecznej, produkcyjnej oraz obsługi rolnictwa aktualnie nieużytkowane, stwarzające po przekształceniach funkcjonalnych i własnościowych możliwości rozwoju lokalnych i ponadlokalnych urządzeń usługowych (np. obiekty opieki społecznej na potrzeby kilku gmin) oraz produkcyjnych.

10.2. Bariery rozwoju

- Konkurencyjność terenów przemysłowych m. Bielska Podlaskiego dla lokalizacji zakładów produkcyjno-usługowych.
- Zbyt mała jeszcze średnia powierzchnia gospodarstw rolnych i zbyt duże ich rozłogi.

- Ograniczenia lokalizacyjne przy drodze ekspresowej nr S 19 z tytułu ochrony warunków komunikacyjnych (ograniczenie nowych włączeń drogowych do tej trasy).
- Niedorozwój systemów: kanalizacji sanitarnej, gazowniczego, elektroenergetycznego i utylizacji odpadów stałych.
- Trudności z zagospodarowaniem niewykorzystanego: majątku produkcyjnego, obiektów infrastruktury technicznej, urzędzeń obsługi rolnictwa i części mieszkaniowych.
- Stosunkowo mała ilość obiektów zabytkowych i o wartościach kulturowych wysokiej jakości, stymulujących rozwój turystyki.
- Brak większej ilości komunalnych terenów przydatnych z punktu widzenia obsługi komunikacyjnej i infrastrukturalnej dla celów budowlanych produkcyjnych i usługowych.
- Brak rozpoznanych i udokumentowanych większych złóż surowców mineralnych i stosunkowo mała powierzchnia lasów.

11. Misja strategiczna rozwoju gminy Bielsk Podlaski – wg. intencji władz polegać będzie na: poprawie poziomu i warunków cywilizacyjnych życia mieszkańców, racjonalnym wykorzystaniu położenia, walorów przestrzeni rolniczej, rekreacyjnej i majątku trwałego oraz sprzyjaniu przedsiębiorczości i współpracy z miastem Bielsk Podlaski i gminami sąsiadującymi.

12. Cele operacyjne rozwoju społeczno-gospodarczego i zagospodarowania wynikające z misji strategicznej.

- Rozwinięciem strategicznej misji rozwojowej gminy będzie tworzenie warunków dla realizacji następujących grup celów operacyjnych:

12.1 w zakresie ochrony, kształtowania i wykorzystania środowiska:

- a) ochrony funkcjonowania i zachowania ciągłości przestrzennej systemu środowiska przyrodniczego,
- b) wzbogacania i racjonalnego wykorzystania walorów systemu przyrodniczego dla rozwoju rekreacji i rolnictwa,
- c) utrzymania i racjonalnego wykorzystania dla potrzeb turystyczno-krajoznawczych, rekreacyjnych i usługowych obiektów środowiska kulturowego i jego wzbogacanie,
- d) zapewnienia co najmniej normatywnych warunków sanitarnych zamieszkiwania ludności gminy w zakresie: jakości powietrza atmosferycznego, poziomu hałasu i wibracji oraz elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego.

12.2. w zakresie infrastruktury społecznej – warunków życia ludności:

- a) utrzymania i podnoszenia standardu technicznego i cywilizacyjnego zabudowy mieszkaniowej i usługowej oraz uzupełnień na terenach „plombowych” w zabudowie zwartej,

- b) racjonalnego zagospodarowania obiektów mieszkalnych i usługowych oraz ich terenów zwłaszcza komunalnych i Skarbu Państwa – zagrożonych degradacją techniczną i wymagających zmian własnościowych i funkcji użytkowych,
- c) rozwoju mieszkalnictwa i usług na nowych terenach zwłaszcza komunalnych, urzędzenia położonych w stosunku do urzędzeń infrastruktury technicznej i społecznej m. Bielska Podlaskiego oraz ciągów komunalnych.

12.3. w zakresie rozwoju gospodarczego:

- a) efektywnego wykorzystania niezagospodarowanego majątku produkcyjnego zwłaszcza komunalnego i Skarbu Państwa, surowców lokalnych, zasobów siły roboczej i tradycji produkcyjnych,
- b) rozwoju funkcji produkcyjnych nierolniczych na atrakcyjnych dla tego celu terenach zwłaszcza komunalnych i Skarbu Państwa,
- c) poprawy struktury obszarowej gospodarstw rolnych i rozwoju sektora otoczenia rolnictwa,
- d) kooperacji z przemysłem m. Bielska Podlaskiego, regionu i obszaru przygranicznego Republiki Białoruskiej.

12.4. w zakresie komunikacji:

- a) funkcjonowania w odpowiednim standardzie prędkości i swobody ruchu tranzytowego kołowego międzynarodowego i krajowego na drogach krajowych: ekspresowej nr S 19 i regionalnej nr 692 powiązanej z przejściem granicznym w Połowcach,
- b) sprawnych zewnętrznych i wewnętrznych powiązań transportowych sieci osadniczej gminy z obszarami: kraju, województwa i gmin sąsiadujących – ciągami dróg krajowych nr S 19, nr 692 i nr 689 oraz częścią dróg wojewódzkich,
- c) zaspokojenia wewnętrznych potrzeb transportowych podmiotów społecznych, gospodarczych i mieszkańców gminy w preferowanym przez nich standardzie – gł. system dróg wojewódzkich i gminnych oraz komunikacją zbiorową,
- d) minimalizowania kolizji między ruchami komunikacyjnymi a zabudową i środowiskiem przyrodniczym oraz między różnymi rodzajami komunikacji,
- e) podnoszenia standardu wyposażenia zwłaszcza dróg krajowych w urzędzenia obsługi komunikacji i turystyki motorowej.

12.5. W zakresie infrastruktury technicznej:

- a) zaspokojenia zapotrzebowania podmiotów gospodarczych, społecznych i mieszkańców gminy na dostawę w preferowanym przez nich standardzie ilościowym i jakościowym: wody, energii elektrycznej, gazu ziemnego oraz usług telekomunikacyjnych,
- b) ochrony wody, powietrza i gleby, środowiska przyrodniczego i zamieszkiwania przed zanieczyszczaniem: ściekami sanitarnymi, odpadami stałymi i zanieczyszczeniami energetycznymi (ciepłowniczymi),

- c) sprawnego i niezawodnego funkcjonowania systemów infrastruktury technicznej, zapewniającego zaspokajanie potrzeb w sposób ciągły i efektywny ekonomicznie,
- d) zmniejszenia uciążliwości kolizji między sieciami i urządzeniami infrastruktury technicznej a siecią osadniczą i elementami systemu przyrodniczego gminy.

13. Koncepcja długofalowych przekształceń społeczno – gospodarczych i zagospodarowania przestrzennego - scenariuszowa forma.

13.1. Tendencje demograficzne w gminie Bielsk Podlaski zbieżne będą z tendencjami i procesami prognozowanymi dla województwa białostockiego. Do roku ok. 2010 należy oczekiwać dalszego spadku zaludnienia gminy z ok. 9 tys. mieszkańców w roku 1996 do ok. 7,4 tys. w roku 2005 i ok. 7,0 tys. w roku 2010. W strukturze wiekowej ludności należy się spodziewać dalszego zmniejszenia liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym, nieznacznego zmniejszenia liczebności grupy przedprodukcyjnej i zwiększenia poprodukcyjnej. Tendencje te wpłyną będą zwłaszcza na zmiany w strukturze obszarowej gospodarstw rolnych (zwiększenie powierzchni) i użytkowaniu urządzeń infrastruktury technicznej.

13.2. Funkcje gminy w perspektywie nie ulegną zasadniczym zmianom.

- W dalszym ciągu dominować będzie funkcja rolnicza i związanej z nią obsługi rolnictwa.
- Szanse rozwoju będą miały funkcje obsługi komunikacji i turystyki. Wzrastać powinno znaczenie funkcji ekologicznej i rekreacyjnej.
- Stagnacja lub regres ilościowy będzie występował w funkcji mieszkaniowej i obsługi ludności przy jednoczesnych korzystnych zmianach jakościowych.
- Funkcja przemysłowa gminy powinna ulegać ożywieniu, co jednak wobec konkurencyjności m. Bielska Podlaskiego zależne będzie od czynników zewnętrznych (np. dopływ kapitału) i stymulujących rozwój działań gminy.
- Wzrost powierzchni obszarów leśnych w horyzoncie perspektywy, nie spowoduje znaczącego wzrostu znaczenia produkcji leśnej.

13.3. Środowisko przyrodnicze i kulturowe - ochrona i kształtowanie:

- a) „Obszar chronionego krajobrazu doliny rz. Narwi” i lasy ochronne ALP o funkcjach masowego wypoczynku, będą sukcesywnie dostosowywane do pełnienia funkcji rekreacyjnych zwł. ponadlokalnych,
- b) Obszar Źródłiskowy rzek Lubki i Wałęgi tj. części dolin tych rzek i powiązanych z nimi lasów wodochronnych powinny być objęte ochroną prawną,
- c) Doliny rzek: Orlanki, Białej, Strabelki, Łoknicy, Bronki, Lubki i Wałęgi objęte będą ochroną planistyczną przed degradacją sanitarną, krajobrazową i naruszeniem ciągłości przestrzennej w wyniku ewentualnych działań urbanizacyjnych.

- d) Przed dopuszczeniem na cele nierolnicze w planach miejscowych chronione będą kompleksy gruntów rolnych z przewagą gruntów o III i IV klasie bonitacyjnej.
- e) Obszary zdrenowane o uregulowanych stosunkach wodnych poza ochroną przed przeznaczeniem na cele nierolnicze, chronione będą przed naruszeniami ciągłości i elementów warunkujących ich prawidłowe funkcjonowanie.
- f) Powierzchnia lasów będzie sukcesywnie wzrastać wskutek zalesienia gruntów marginalnych określonych w operatach ustalania granic gruntów rolno-leśnych – uchwalonych w planie z.p. gminy.
- g) Złóża surowców mineralnych będą sukcesywnie, w miarę potrzeb eksploatowane na podstawie koncesji gł. dla potrzeb lokalnych. Kontynuowane będzie dokumentowanie złóż w obszarach ich występowania, jednak eksploatacja podejmowana będzie tylko w sytuacji niekolizyjności z wymogami ochrony środowiska, a złoża wyeksploatowane rekultywowane. Istniejące punkty eksploatacji kopalin wymagać będą legalizacji lub likwidacji i rekultywacji.
- h) Tworzenie warunków do perspektywicznej realizacji zbiorników wodnych na predystynowanych do tego celu częściach dolin rzek Orlanki i Łoknicy będzie działaniem na rzecz: poprawy stosunków wodnych w tym rejonie, wzbogacenia środowiska przyrodniczego i rozwoju rekreacji codziennej i świątecznej zwł. mieszkańców Bielska Podlaskiego oraz turystyki.
- i) Ochrona i utrzymanie w należyłym stanie technicznym obiektów zabytkowych i kulturowych pozbawionych właściwych użytkowników będzie w miarę ubytku ludności stwarzać coraz więcej problemów. Rozwiązanie tego trudnego problemu (zarówno z pozostawieniem obiektów w miejscu powstania jak i z relokacją) będzie wymagało skoordynowanych działań administracji rządowej i samorządowej, która ponadto będzie oddziaływać na kultywowanie regionalnych form architektonicznych oraz tradycji konstrukcyjnych i materiałowych.

13.4. Infrastruktura społeczna – usługi i mieszkalnictwo.

13.4.1. Obsługa ludności na poziomie ponadpodstawowym w zakresie: administracji samorządowej i rejonowej rządowej, sądownictwa, administracji finansowej, lecznictwa zamkniętego i specjalistycznego, szkolnictwa średniego, kultury, sportu kwalifikowanego oraz specjalistycznego handlu i rzemiosła, realizowana będzie przez urządzenia i obiekty zlokalizowane w m. Bielsku Podlaskim.

13.4.2. Usługi podstawowe komunalne: oświaty, zdrowia, kultury i sportu w sieci osadniczej gminy – wobec malejącej liczby ludności nie będzie zwiększona. Istotne będzie natomiast utrzymanie istniejących urządzeń w dobrym stanie technicznym i podnoszenie jakości ich wyposażenia, a także tam, gdzie staną się zbędne wskutek braku użytkowników, zmiany ich funkcji. Wzrost liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym stwarzać będzie potrzebę zapewnienia dla coraz większego odsetka tej grupy miejsc w obiektach opieki społecznej – tj. domach spokojnej starości. Adaptacja zbędnych urządzeń oświaty m. innymi na domy opieki społecznej może stać się najlepszym sposobem ich racjonalnego wykorzystania, w tym także na potrzeby ludności spoza obszaru gminy.

13.4.3. Handel, gastronomia i baza noclegowa dla obsługi turystyki w tym motorowej będą się rozwijać gł. wzdłuż drogi ekspresowej na S 19 i drogi krajowej nr 692 z Bielska Podlaskiego do przejścia granicznego w Połowcach w gm. Czeremcha, stosownie do wzrostu natężenia ruchu na tych drogach i w większych, prężniejszych ekonomicznie wsiach.

13.4.4. Urządzenia wypoczynku codziennego i świątecznego gł. dla potrzeb m. Bielska Podlaskiego i Aglomeracji Białostockiej będą sukcesywnie rozwijane na bazie walorów przyrodniczych chronionego obszaru doliny rz. Narwi i lasów masowego wypoczynku, a perspektywnie na obrzeżach proj. zbiorników wodnych na rz. Orłance i Łoknicy.

13.4.5. Urządzenia wypoczynku pobytowego, w tym letniskowego będą i powinny się rozwijać na wskazanych w rysunku studium terenach w chronionej dolinie rzeki Narwi, a poperspektywnie również na obrzeżach projektowanych zbiorników wodnych na rz. Orłance i Łoknicy.

13.4.6. Zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych – ilościowo lepsze niż średnio w województwie, wskutek m. innymi ubytku ludności będzie ulegało dalszej poprawie. W najprężniejszych ekonomicznie gospodarstwach, w tym rolnych, dokonywana będzie wymiana wyeksploatowanej zabudowy lub modernizacja i rozbudowa budynków w średnich i dobrych stanach technicznych. Sukcesywnie wzrastać będzie poziom cywilizacyjny zabudowy tj. wyposażenia jej w urządzenia infrastruktury technicznej – gazowej i kanalizacyjnej. Zjawiskom tym z drugiej strony towarzyszyć będzie degradacja części zasobów mieszkaniowych w gospodarstwach słabych ekonomicznie i bez następców – co stworzy problem racjonalnego zagospodarowania przynajmniej części tych zasobów na miejscu lub z relokacją na inne tereny. We wsiach o znacznych walorach środowiska przyrodniczego część w/w zasobów mieszkaniowych może zostać zaadoptowana dla potrzeb zabudowy letniskowej.

- W strefie podmiejskiej m. Bielska Podlaskiego, zwłaszcza we wsiach: Widowo i Augustowo, a kierunkowo także w Proniewiczach (po zrealizowaniu obwodnicy m. Bielska Podlaskiego na drodze nr S 19) rozwijać się może mieszkalnictwo jednorodzinne z towarzyszącymi mu usługami, w tym także produkcyjnymi.

13.5. Strefa gospodarcza.

13.5.1. Rolnictwo w stosunkowo korzystnych uwarunkowaniach glebowo – rolniczych i klimatycznych (nieco lepszych od średnich wojewódzkich) stanowić będzie w dalszym ciągu podstawę gospodarki gminy.

- Sukcesywnie zmniejszać się będzie ilość gospodarstw rolnych, a zwiększać ich średnia powierzchnia. Tempo tych zmian zależne będzie zarówno od ogólnokrajowych warunków rozwoju rolnictwa (ceny produktów rolniczych i środków produkcji, możliwości zbytu i przetwórstwa, kredytów rolniczych itp.) jak i od możliwości wchłonięcia uwalnianego nadmiaru siły roboczej przez otoczenie rolnictwa i strefę produkcyjną pozarolniczą, w tym m. Bielska Podlaskiego.

- Poprawiać się będzie poziom technologii rolniczej i warunki cywilizacyjne życia na wsi wskutek rozwoju systemów infrastruktury technicznej – wodociągów, systemu gazowniczego i kanalizacyjnego.
- Rozwijać się powinny różne formy spółdzielczości rolniczej, zwłaszcza związane z mechanizacją prac rolniczych i przetwórstwem rolno-spożywczym oraz profesjonalne przedsiębiorstwa związane ze skupem i zaopatrzeniem produkcji rolniczej.
- Wzrosnąć powinna przynajmniej do poziomu z lat 80-tych powierzchnia upraw przemysłowych na potrzeby przemysłu przetwórczego regionalnego i lokalnego (np. buraki cukrowe – „Cukrownia Łapy, owoce i warzywa „Hortex” – Siemiatycze) oraz produkcja żywności na potrzeby miasta Bielska Podlaskiego i ew. chłonnego rynku zbytu przygranicznych obszarów Republiki Białoruskiej.

13.5.2. Przemysł i rzemiosło produkcyjne – wobec stosunkowo silnej konkurencji zakładów m. Bielska Podlaskiego i jego rezerw terenów przemysłowych z korzystnymi warunkami infrastrukturalnymi rozwijać się powinny głównie na bazie: aktywności gospodarczej mieszkańców gminy, tworzonych korzystnych warunków terenowych (np. uzbrojone grunty komunalne), niewykorzystanego dotychczas majątku produkcyjnego rolniczego i pozarolniczego oraz lokalnych surowców i tradycji produkcyjnych. Dodatkowe szanse rozwoju stworzyć może kooperacja z zakładami produkcyjnymi m. Bielska Podlaskiego, regionu i przygranicznych obszarów Republiki Białoruskiej.

13.5.3. Produkcja leśna będzie prowadzona zgodnie z dotychczasowymi tendencjami. Wzrastać powinno pierwotne przetwórstwo drewna, zwłaszcza o charakterze usługowym dla przeróbki surowca gł. z lasów prywatnych na potrzeby lokalnego budownictwa i opakownictwa. Zwiększyć się może pozyskiwanie i przetwarzanie runa leśnego na bezpośrednie cele konsumpcyjne, przetwórstwa spożywczego i na eksport. Wzrost powierzchni lasów wskutek dolesień, w horyzoncie perspektywicznym nie spowoduje jeszcze zwiększenia produkcji drewna, chociaż może wpłynąć na większy pozysk runa leśnego.

13.6. System komunikacji drogowej.

13.6.1. Drogi krajowe.

Struktura funkcjonalno-techniczna i przestrzenna dróg krajowych określona w punkcie 9.1.1.1. „uwarunkowań” studium nie ulegnie zasadniczym zmianom w bliskim horyzoncie czasowym. W dłuższym horyzoncie poperspektywicznym można się spodziewać:

- a) na drodze nr S 19 – ekspresowej międzyregionalnej – znacznego wzrostu krajowego i międzynarodowego ruchu tranzytowego w relacji Północ – Południe, szczególnie z Finlandii i republik nadbałtyckich w kierunku południowej części Polski i południowej Europy.
-Prognozowany ruch w 2015 r. na podstawie pomiarów z 1995r. na odcinku Płoski - Bielsk Podlaski może wzrosnąć z 3129 pojazdów rzeczywistych na dobę(P/d) do ok. 5800 P/d (550/P/h) oraz na odcinku Bielsk Podlaski – Knorydy z 2616 P/d do ok. 4400 P/d (ok. 400 P/h). Są to wielkości mniejsze od normatywnej przepustowości drogi III kl. technicznej o szerokości jezdni 7,0 m

przy poziomie swobody ruchu „c” wynoszącej 800 P/h, na które w I. etapie projektowana jest przedmiotowa droga.

Jednak kolizyjność drogi z dużym ruchem wewnętrznym w m. Bielsk Podlaski w 1995r. wynoszącym ok. 10700 P/d (ok. 1000 P/h) a prognozowanym w 2015 r. na ok. 24400 P/d (ok. 2100 P/h) stwarza konieczność już po 2000 r. wykonania „zachodniego” obejścia miasta łącznie z wsią Proniewicze.

- b) na drodze nr 692 regionalnej – znacznego wzrostu ruchu międzynarodowego z Brześcia i Ukrainy, przez przejście graniczne w Połowcach (gm. Czeremcha), co warunkowane będzie zwłaszcza zmianą funkcji tego przejścia i zwiększeniem jego przepustowości, a także ogólną poprawą stosunków gospodarczych z krajami W.P.N. Prognozowany ruch w 2015 r. na podstawie pomiarów z 1995r. może wrosnąć na tej drodze z 1423 P/d do ok. 3250 P/d (300 P/h). Jest to wielkość mniejsza od normatywnej przepustowości istniejącej drogi V klasy technicznej o szerokości jezdni 5,50 m przy poziomie swobody ruchu „D” wynoszącej 800 P/h.
- c) na drodze nr 689 - regionalnej, wystąpi wzrost ruchu głównie krajowego w tym turystycznego do Hajnówki i Białowieży. Prognozowany ruch na podstawie pomiarów w 1995 r. na odcinku Łubin Kościelny - Bielsk Podlaski może wzrosnąć z 2374 P/d do ok. 5400 P/d (500 P/h) oraz na odcinku Bielsk Podlaski – Dzieciotłowo z 910 p.rz./d do 1600 P/d (150 P/h). Jest to wielkość mniejsza od normatywnej przepustowości istniejącej drogi IV kl. techn. o szerokości jezdni 6,0 m przy poziomie swobody ruchu „D” wynoszącej 1050 P/h.
- d) prognoza ruchu opracowania w 1997r. przez Biuro Projektowo-Badawcze Dróg i Mostów Sp. z o.o. Transprojekt – Warszawa została obliczona dla istniejącej sieci dróg krajowych, przy założeniu, że do roku 2015 nie zajdą na niej żadne zmiany oraz nie wystąpią inne czynniki mogące mieć wpływ na zmiany zachowań komunikacyjnych typu: wyczerpanie przepustowości drogi, otwarcie nowych przejść granicznych, powstanie dużych ośrodków ruchotwórczych. W związku z powyższym prognoza ruchu może być stosowana dla istniejącej sieci dróg krajowych do analiz w obszarach, których rozwój gospodarczy nie ulega zasadniczym zmianom w rozważanym okresie.

13.6.2. Drogi wojewódzkie.

struktura funkcjonalno-techniczna i przestrzenna dróg wojewódzkich określona w punkcie 9.1.1.2. „uwarunkowań” studium może ulec istotniejszym zmianom, co do podmiotu zarządzającego i ilości. Zmiany te mogą wynikać z związku z sygnalizowanymi rozstrzygnięciami w projekcie nowej ustawy o drogach publicznych, a zmierzać będą z kierunku zmniejszenia ilości dróg

wojewódzkich na rzecz zwiększenia ilości dróg gminnych. W sytuacji konieczności dokonania w/w zmian, wyłączeniu z systemu dróg wojewódzkich mogą podlegać w szczególności drogi o numerach:

03 627	droga Nr 614	- Nałogi,
03 628	droga Nr 615	- Woronie,
03 630	Plutycze - Jacewicze	- droga Nr 615,
03 632	Rajsk - Husaki	- droga Nr 615,
03 633	droga Nr S 19	- Deniski,
03 638	Łubin Rudoły - Stryki	- droga Nr 614,
03 639	Grabowiec	- Stryki,
03 650	droga Nr 649	- Koźyno - Stupniki gr. gminy (Koźliki),
03 652	droga Nr 643	- Pilipki,
03 653	Chraboły - Rzepniewo	- Knorozy - Zubowo,
03 654	Bielsk Podl. - Hryniewicze Duże	- Hryniewicze Małe - Rzepniewo
03 655	Biała - Sobótka - Saki	- droga Nr 648,
03 658	droga Nr 648	Miękiszce gr. gminy (Sapowo-Klejniki),
03 659	Łoknica	granica gminy (Leniewo),
03 715	Hołody	granica gminy (Miękiszce - Orla),
03 716	droga Nr 718	- Topczykały - gr. gminy - Podbiele - Mokre - Knorozy - gr. gminy (Starawieś-Boćki),
03 717	Parcewo	- granica gminy (Spiczki-Orla),
03 720	Lewki - Rajki	- Kozły - Podbiele,
03 722	Podbiele - Dubiażyn	- gr. gminy (Oleksze - droga Nr 854),
03 727	Truski	- granica gminy (Koszewo - Kadłubówka),
03 728	droga Nr 689	- Bolesty,
03 729	Pietrzykowo	- granica gminy (Szumki - Olszewo),
03 731	droga Nr 689	- granica gminy (Koszewo - Chojewo).

13.6.3. Drogi gminne.

Struktura funkcjonalno-techniczna i przestrzenna dróg gminnych określona w punkcie 9.1.1.3. „uwarunkowań: studium, może ulec istotnym zmianom w przypadku zaistnienia okoliczności określonych w punkcie 6.1.2. - tj. odpowiedniemu zwiększeniu ilości w przypadku przekazania części dróg wojewódzkich pod zarząd gmin. Dotyczyć to może w pierwszej kolejności dróg wojewódzkich określonych w wykazie punktu 13.6.2.

Zmiany mogą wynikać także z konieczności skorygowania błędów zaistniałych w kwalifikacji dróg gminnych określonych w punkcie 9.1.1.4. „uwarunkowań” studium.

13.7. Komunikacja kolejowa.

Mimo znacznego spadku ilościowego przewozów kolejowych w ostatnich latach, nie można wykluczyć w przyszłości wzrostu przewozów na odcinku kolei: Brześć Białoruski - Czeremcha - Bielsk Podlaski - Białystok i dalej; Grodno, republiki nadbałtyckie i Obwód Kaliningradzki. Zależać to jednak będzie od szeregu zewnętrznych czynników geopolitycznych i gospodarczych międzynarodowych. Skutkiem pośrednim wzrostu znaczenia w/w linii kolejowej mogłoby być: zwiększenie zatrudnienia w obsłudze ruchu kolejowego a także zwiększone

szanse eksportu lokalnej produkcji zwłaszcza żywnościowej na rynek białoruski, republik nadbałtyckich i Obwodu Kaliningradzkiego.

13.8. Komunikacja zbiorowa

Przedsiębiorstwa: PKS Bielsk Podlaski i częściowo PKS Białystok i PKS Siemiatycze mogą obsłużyć całość aktualnych potrzeb gminy w zakresie tego typu transportu. W przyszłości utrzymanie się w/w przedsiębiorstw na rynku transportowym uwarunkowane będzie w szczególności:

- podnoszeniem standardu obsługi pasażerów,
- obniżeniem kosztów eksploatacji taboru, a w efekcie także cen usług transportowych,
- przystosowywaniem cz. dróg do sprawnego kursowania taboru komunikacji zbiorowej, w tym także bezpośredniego obsłużenia niektórych miejscowości znajdujących się dotychczas poza 2,0 km strefą dostępności przystanków.

13.9. Systemy infrastruktury technicznej: wodociągowy, kanalizacyjny, elektroenergetyczny, gazowniczy, ciepłowniczy, telekomunikacyjny i utylizacji odpadów stałych będą sukcesywnie i efektywnie rozwijane - stwarzając podstawy postępu cywilizacyjnego, rozwoju społeczno - gospodarczego oraz zagospodarowania przestrzennego gminy. Rozwój infrastruktury technicznej będzie następował z uwzględnieniem priorytetów wynikających w szczególności ze skali i pilności potrzeb z jednej strony, a spodziewanej efektywności techniczno-ekonomicznej - z drugiej. Z powyższego punktu widzenia podstawowymi kryteriami kolejności realizacji zadań będą:

- konieczność zapewnienia właściwego funkcjonowania istniejących urządzeń infrastruktury technicznej (modernizacje i remonty),
- realizacja nowych urządzeń dla potrzeb jednostek o największej aktywności gospodarczej i inwestycyjnej mieszkańców, gwarantujących opłacalność inwestycji,
- uwarunkowania techniczne realizacji wynikające z przestrzennego położenia jednostek w danym systemie,
- wymogi ochrony środowiska przyrodniczego,
- obniżenie kosztów funkcjonowania i podniesienia standardu większych obiektów komunalnych (np. szkół).

13.9.1. Systemy zaopatrzenia w wodę będą rozwijane w kierunku obsługi docelowo 100% mieszkańców zwartej zabudowy gminy, przy wzrastającym standardzie zużycia jednostkowego od około 12 5 l/d średnio w roku 2000 do ok. 150 l/d śr. w roku 2020, przy współczynniku nierównomierności dobowej $N_r = 1,3$ i godzinowej $N_g = 1,6$. Utrzymane będą istn. ujęcia komunalne w 5-ciu wsiach: Bolesty, Rajsk, Orzechowicze, Ploski oraz P.O.M. Bielsk Podlaski, a także 13 ujęć zakładowych. Rozwój systemu obejmie niezwodociągowane jeszcze wsie, w tym: Deniski, Rzepniewo, Hryniewiczze Duże, Husaki, Malinowo, Jacewicze i Stołowacz, a także podlegające procesom urbanizacyjnym tereny w strefie podmiejskiej m. Bielska Podlaskiego (w. Augustowo i Widowo). Będą również funkcjonować lokalne ujęcia zakładowe.

13.9.2. Systemy odprowadzenia i utylizacji ścieków sanitarnych rozwijać się będą z uwzględnieniem zarówno rozwiązań docelowych trwałych jak i przejściowych – tymczasowych. Można się również spodziewać, iż szybki postęp technologiczny w tej dziedzinie, może zaowocować rozwiązaniami dziś jeszcze nie znanymi. Tempo rozwoju systemów kanalizacji sanitarnej będzie zależne od: wielkości środków jakie będzie mogła na ten cel wydatkować gmina w ramach swego budżetu, uzyskanej pomocy zewnętrznej z różnych funduszy celowych i aktywności inwestycyjnej mieszkańców wsi. Utrzymane i rozwijane będą istniejące systemy kanalizacyjne. Dla rozwoju urbanizacji w strefie podmiejskiej Bielska Podlaskiego wykorzystany będzie jego system kanalizacyjny. Priorytetowo traktowane będą zamierzenia wsi co do realizacji systemów kanalizacyjnych na obszarach objętych ochroną, stwarzających ze względu na wielkość i położenie największe zagrożenia dla środowiska.

13.9.3. System usuwania i unieszkodliwiania odpadów stałych powinien ulec zasadniczym przekształceniom i rozwojowi, by sprostać wymogom: ochrony środowiska, faktycznej skuteczności oraz efektywności inwestycyjnej i użytkowej, zarówno z punktu widzenia gminy jak i użytkowników. Przyszłe działania w tym zakresie będą zmierzać w szczególności do:

- stworzenia wspólnie z miastem Bielsk Podlaski miejsko - gminnego składowiska odpadów stałych w rejonie wsi Augustowo, wyposażonego w pełną technologię utylizacji odpadów,
- wytworzenie nawyku selekcji odpadów w miejscu ich wytwarzania i stworzeniu ku temu skutecznych warunków materialnych,
- sukcesywnego zastępowania nieurządzonych wiejskich składowisk odpadów, urządzeniami przejściowego ich składowania maksymalnie zbliżonymi do miejsc wytworzenia (kontenery, indywidualne pojemniki) i sprawnym transportem odpadów do składowiska miejsko-gminnego,
- stworzenia systemu prawno-ekonomicznego i kontroli wprowadzającego nowe rozwiązania i eliminującego złe skutki i nawyki dotychczasowe, co do usuwania odpadów z terenów wiejskich.

13.9.4. System elektroenergetyczny będzie modernizowany i rozbudowywany pod kątem: sprostania wymogom ilościowym wynikającym ze wzrostu standardu cywilizacyjnego zamieszkania i potrzeb gospodarczych (w tym rolniczych), zwiększenia niezawodności dostaw energii i odporności na sytuacje ekstremalne, oraz rozwoju zagospodarowania na nowych terenach. Modernizacje i rozbudowy obejmować będą w szczególności: budowy nowych odcinków sieci SN 15 kV i tworzenia układów pierścieniowych z dwustronnym zasilaniem, modernizację linii 110 kV Bielsk Podlaski - Adamowo dla zwiększenia pewności zasilania R.P.Z. 110/15 kV, wymianę ze względu na stan techniczny lub przekroje niektórych odcinków linii 15 kV istniejących oraz budowę i wymianę gł. ze względu na stan techniczny stacji transformatorowych napowietrznych. Priorytet w tych działaniach będą miały wsie: zagrożone brakiem ciągłości dostaw energii, z

koncentracją komunalnych urządzeń usługowych i o największym zużyciu dla celów bytowo - gospodarczych.

13.9.5. System gazowniczy - aktualnie w fazie projektowania, będzie jednym z najdynamiczniej rozwijających się systemów infrastruktury technicznej gminy, dla zapewnienia kierunkowo dostaw gazu ziemnego przynajmniej dla wszystkich wsi gminy. System będzie zaopatrywany w gaz z 2 stacji redukcyjno - pomiarowych I stopnia usytuowanych na gazociągu wysokiego ciśnienia Łapy - Bielsk Podlaski - Hajnówka, przy granicach m. Bielsk Podlaski (po stronie wschodniej i zachodniej) i siecią gazociągów średniego ciśnienia doprowadzających gaz do poszczególnych wsi. Priorytety w realizacji sieci gminnej zależą od uwarunkowań techniczno - ekonomicznych rozwoju sieci oraz od przesłanek natury społeczno-gospodarczej (aktywności gospodarczej i inwestycyjnej poszczególnych wsi).

13.9.6. Ciepłownictwo w gminie ewoluować będzie w kierunku: zwiększenia udziału proekologicznych nośników energetycznych (gaz, olej opałowy) oraz modernizacji technologii urządzeń ciepłowniczych dla uzyskania efektów ekonomicznych i zmniejszenia emisji zanieczyszczeń. Priorytet w modernizacji instalacji ciepłowniczych w miarę rozwoju systemu gazowniczego powinny mieć obiekty i urządzenia: komunalne o stosunkowo znacznym zużyciu ciepła, takie jak: szkoły, ośrodki zdrowia, obiekty kultury oraz obiekty o charakterze produkcyjnym.

13.9.7. System telekomunikacji gminy charakteryzujący się wskaźnikiem 10,46 nr/100M - na średnim poziomie krajowym i wojewódzkim będzie się rozwijał pod kątem:

- wymiany przestarzałych central automatycznych linii napowietrznych na urządzenia o nowych technologiach i parametrach technicznych,
- niwelowania różnic w wyposażeniu i funkcjonowaniu urządzeń w poszczególnych jednostkach osaczonych, z zachowaniem jednak zasady priorytetu dla wsi o największym potencjale społeczno-gospodarczym.

14. Struktura zagospodarowania przestrzennego gminy - koncepcja.

Strukturę zagospodarowania przestrzennego gminy Bielsk Podlaski w długofalowym horyzoncie czasowym tworzyć będą:

14.1. Elementy zagospodarowania o charakterze ponadlokalnym, w tym:

14.1.1. Środowiska przyrodniczego i kulturowego:

- a) obszar krajobrazu chronionego doliny rz. Narwi,
- b) kompleksy lasów państwowych w tym lasy ochronne masowego wypoczynku,
- c) lasy o funkcji wodochronnej (proj.) - obszary źródliskowe rzeki Lubki i Wałęgi,
- d) lasy o funkcji rekreacyjnej (proj.) - wypoczynku masowego,
- e) lasy o funkcji krajobrazowej - przy gł. trasach komunikacyjnych,

- f) zieleni urządzona: podworska, cmentarna i parkowa objęta ochroną konserwatorską oraz pomniki przyrody,
- g) obiekty zabytkowe i o wartościach kulturowych,
- h) stanowiska archeologiczne,
- i) kompleksy chronionych gruntów rolnych z przewagą gr. kl. III i IV,
- j) zbiorniki wodne (proj.) na rzekach: Łoknicy i Orłance.

14.1.2. Systemu komunikacji - w tym:

14.1.2.1. Układu drogowego:

- a) droga krajowa ekspresowa nr 19, z obejściem wsi Proniewicze i m. Bielsk Podlaski,
- b) drogi krajowe regionalne: 689 i 692,
- c) drogi wojewódzkie określone w punkcie 9.1.1.2. „uwarunkowań”.

14.1.2.2. Układu kolejowego:

- a) pierwszorzędna jednotorowa linia kolejowa Białystok - Bielsk Podlaski - Czeremch - granica państwa.

14.1.3. Systemów infrastruktury technicznej, w tym:

14.1.3.1. Systemu elektroenergetycznego.

- a) linia 110 kV – G.P.Z. „NAREW” – R.P.Z. Bielsk Podlaski,
- b) linia 110 kV – R.P.Z. Bielsk Podlaski – R.P.Z. Adamowo gm. Mielnik,
- c) linia 110 kV R.P.Z. Bielsk Podlaski – R.P.Z. Hajnówka.

14.1.3.2. Systemu gazowniczego projektowanego.

- a) gazociąg wys. ciśnienia Łapy – Wyszki – Bielsk Podlaski,
- b) gazociąg wys. ciśnienia Bielsk Podlaski – Hajnówka,
- c) stacja redukcyjno – pomiarowa na odc. określonym w punkcie „b”.

14.1.3.3. Systemu telekomunikacji:

- a) pasy linii radiowo-telewizyjnych: Makarki – Bielsk Podlaski
Topczewo – Bielsk Podlaski

14.1.3.4. Składowisko odpadów stałych w Augustowie dla miasta Bielsk Podlaski i gminy.

14.2. Elementy zagospodarowania o charakterze lokalnym, w tym:

14.2.1. Środowisko przyrodnicze.

- a) lokalne ciągi ekologiczne dolin rzek: Orlanki, Białej, Strabelki, Łoknicy, Lubki i Wałęgi,
- b) lasy inne niż określone w punktach 1.1. b,c,d,e,
- c) grunty rolne orne o uregulowanych stosunkach wodnych,
- d) grunty rolne marginalne predestynowane do zalesień,
- e) grunty rolne pozostałe - inne niż wymienione w punktach 1.1. i oraz 2.1 d i e,
- f) złoża surowców mineralnych - udokumentowane i perspektywiczne,
- g) grunty rolne uprawne z zakazem zabudowy rolniczej, wzdłuż drogi ekspresowej nr S 19.

14.2.2. Systemu osadniczego.

- a) tereny zwartej zabudowy wiejskiej - zagrodowej, jednorodzinnej, usługowej istniejącej i projektowanej, wyznaczone na te cele w obowiązującym miejscowym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego gminy z terenami i obiektami predestynowanymi do zmian funkcji użytkowych,
- b) tereny produkcyjne i obsługi rolnictwa wyznaczone na te cele w obowiązującym planie z.p. gminy, w tym predestynowane do zmian funkcji użytkowych,
- c) tereny predestynowane do rozwoju zabudowy mieszkaniowo - usługowej i produkcyjnej, w tym wymagające obligatoryjnego sporządzenia planów miejscowych,
- d) tereny predestynowane do zagospodarowania rekreacyjnego i turystycznego,
- e) tereny predestynowane dla rozwoju urządzeń obsługi turystyki motorowej.

14.2.3. Systemu komunikacji, w tym:

- a) drogi gminne określone w punkcie 9.1.1.3. „uwarunkowań”,
- b) urządzenia obsługi komunikacji.

14.2.4. Systemów infrastruktury technicznej, w tym:

- a) linie elektroenergetyczne SN 15 kV ze stacjami transformatorowymi 15 kV/220 V i linie NN,
- b) gazociągi średniego ciśnienia proj. dla doprowadzenia gazu do poszczególnych wsi,
- c) oczyszczalnie ścieków i systemy kolektorów sanitarnych istniejące i projektowane,
- d) komunalne i zakładowe ujęcia wody ze stacjami uzdatniania z sieciami wodociągowymi istn. i proj.,
- e) wiejskie składowiska odpadów stałych w tym predestynowane do likwidacji,
- f) istn. i proj. linie telekomunikacji.

IV CZĘŚĆ - KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO I ZADANIA.

15. Kierunki zagospodarowania przestrzennego i zadania na rzecz: ochrony, kształtowania i wykorzystania środowiska - cel 1.2.1.

15.1. Realizacja ochrony prawnej obszaru chronionego krajobrazu doliny rzeki

Narwi ustalonego uchwałą Nr XII/84/86 W.R.N. w Białymstoku z dnia 29 kwietnia 1986r. poprzez:

- a) obligatoryjne uwzględnianie zakazów i nakazów dotyczących zasad zagospodarowania obszarów zawartych w załączniku nr 2 do w/w Uchwały W.R.N. wymienionych w punkcie 2.8 a „uwarunkowań” niniejszego studium w planach miejscowych i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania poszczególnych terenów w tym obszarze,
- b) utrzymanie nienaruszalnego przepływu biologicznego 1.25 m/sek. w rzece Narwi u ujścia rzeki Orłanki,
- c) działania na rzecz uzyskania I klasy czystości wód rzeki Narwi i II kl. czystości wód rzeki Orłanki w tym obszarze w sferze realizacji urządzeń: kanalizacyjnych określonych w punkcie 21 i usuwania i utylizacji odpadów stałych określonych w punkcie 22 studium,
- d) priorytetowe zalesienie gruntów marginalnych na zasadach określonych w punkcie 15.3. e studium,
- e) ograniczanie przeznaczania lasów i gruntów leśnych na cele nieleśne wg zasad określonych w punkcie 15.3 studium,
- f) ochronę i tworzenie nowych wartości kulturowych na zasadzie priorytetu wg zasad określonych w punkcie 16,
- g) rekultywację wyrobisk poeksploatacyjnych surowców mineralnych w kierunku „leśnym”,
- h) zaniechanie realizacji stałego i czasowego zagospodarowania na terenach w zasięgu fali powodziowej.

15.2. Ochrona i wzbogacanie walorów przyrodniczych i rekreacyjnych dolin

rzek: Orłanki, Białej, Strabelki, Łoknicy, Branki, Lubki i Wałęgi poprzez:

- a) utrzymanie nienaruszonego przepływu biologicznego rz. Orłanki u ujścia rz. Białej 0,42 m³/sek. oraz działania na rzecz uzyskania II i II kl. czystości wód rz. Białej i Orłanki w sferze realizacji zadań: infrastruktury kanalizacyjnej określonych w punkcie 21 oraz usuwania i utylizacji odpadów stałych określonych w punkcie 22,
- b) utrzymanie głównie rolniczego użytkowania obszarów z wyjątkiem proj. zbiorników wodnych i towarzyszących im urządzeń rekreacyjnych, tj. zaniechanie wyznaczania w nich terenów budowlanych w trybie planów miejscowych i decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenów,
- c) ograniczenie do najniezbędniejszego minimum prowadzenia instalacji infrastruktury technicznej mogących spowodować zagrożenia sanitarne lub utrudnienia funkcjonowania systemów ekologicznych i melioracyjnych,
- d) tworzenie warunków do realizacji retencji wodnej tj. zbiorników wodnych na rz. Łoknicy w rejonie wsi Łoknicy i na rzece Orłance w rejonie wsi Ogrodniki oraz ich przyszłego wykorzystania dla celów rekreacji i turystyki. Sprzyjać temu powinno w szczególności:

- sukcesywne tworzenie zasobów gruntów komunalnych i Skarbu Państwa w obszarach potencjalnej lokalizacji zbiorników i ich zagospodarowania rekreacyjnego,
- priorytet w zalesieniach gruntów marginalnych położonych w sąsiedztwie potencjalnych zbiorników i związanych z nimi terenów rekreacyjnych,
- e) ochronę istniejących zadrzewień i zalesień przed przeznaczaniem na cele nieleśne i wycinkami oraz uzupełnianie zalesień na zasadach określonych w punkcie 15.3 e
- f) objęcie ochroną prawną terenów źródlisk rzek Lubki i Wałęgi określonych w rysunku studium.

15.3. Ochrona, zwiększenie powierzchni i racjonalne użytkowanie lasów poprzez:

- a) zagospodarowanie lasów A.L.P. ustalonych jako lasy masowego wypoczynku decyzją Dyrektora Naczelnego L.P. z 13.09.1991r. w oddziałach nr: 182, 183, 184 i 185 obrębu Piliki oraz w oddziałach nr: 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180 i 181 obrębu Hołody Nadleśnictwa Bielsk Podlaski, w tym w szczególności:
  - dostosowanie w planach urzędniowych gospodarstwa leśnego sposobu gospodarki leśnej w w/w oddziałach do priorytetu funkcji masowego wypoczynku,
  - sukcesywne zagospodarowywanie w/w lasów na potrzeby masowego wypoczynku (realizacja: parkingów na obrzeżach, urządzeń sanitarnych i gromadzenia odpadów stałych, miejsc biwakowania i imprez masowych, dróg i szlaków pieszych itp.) na podstawie uprzednio sporządzonej koncepcji zagospodarowania,
- b) uznanie za lasy ochronne o funkcjach rekreacyjnych - wypoczynku masowego i krajobrazowych, lasów określonych na ten cel w rysunku „kierunków zagospodarowania” studium, oraz określenie zasad gospodarki leśnej uwzględniającej priorytet funkcji rekreacyjnej i krajobrazowej w ich planach urzędniowych,
- c) uznanie za lasy ochronne o funkcji wodochronnej lasów określonych w rysunku „kierunków” studium jako położone w obszarach źródliskowych rzek Lubki i Wałęgi oraz dostosowanie do tej funkcji zasad gospodarki leśnej i ochrony,
- d) ograniczanie do najniezbędniejszego minimum przeznaczania lasów do stałych i czasowych wylesień związanych z celami nieleśnymi - gł. realizacją infrastruktury technicznej i niezwłoczne zalesianie gruntów leśnych, dla których ustała przyczyna ich czasowego wylesienia,
- e) tworzenie warunków do zalesień gruntów marginalnych określonych w rysunku „kierunków” studium oraz szczegółowo w miejscowym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego gminy - na podstawie granic gruntów polno-leśnych z operatu przygotowanego przez Wojewódzkie Biuro Geodezji i terenów Rolnych w Białymstoku, w tym zwłaszcza poprzez stosowanie wymiany i scalenia gruntów komunalnych i Skarbu Państwa,
- f) utrzymanie w pozostałych lasach ich funkcji ekologicznej i produkcyjnej z uwzględnieniem działań określonych w punkcie „d” i „e”.

15.4. Ochrona zieleni urządzonej: parkowej podworskiej i cmentarnej oraz pomników przyrody - określonych w rysunku studium i tekście „uwarunkowań” - punkty 27.3 i 28 b i 3.1 poprzez:

- a) zakaz ich przeznaczania na inne cele w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenów,
- b) zakaz prowadzenia na tych terenach i w ich sąsiedztwie regulacji stosunków wodnych mogących spowodować zniszczenie drzewostanu, a w przypadkach bezwzględnej konieczności poprzedzenia ich stosownymi ekspertyzami,
- c) konserwację i pielęgnację oraz racjonalne udostępnianie użytkownikom - w sposób gwarantujący zachowanie walorów.

15.5. Ochrona i wzbogacanie walorów rolniczej przestrzeni produkcyjnej w szczególności poprzez:

- a) ochronę kompleksów i gruntów rolnych o wysokiej bonitacji (z przewagą kl. III i IV) oraz lokalnych zabagnień i zatorfień przed przeznaczaniem na cele nierolnicze w planach miejscowych, a w przypadkach uzasadnionej konieczności ograniczenie wyłącznej powierzchni do najniezbędniejszego minimum, z zastosowaniem ustawowych przepisów,
- b) ochronę systemów drenażowych przed zakłóceniami ich funkcjonowania na etapie planowania miejscowego (konieczność prognozy skutków wpływu zamierzenia na funkcjonowanie systemu regulacji stosunków wodnych) i decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenów,
- c) rekultywacji zdegradowanych gruntów rolnych, w tym przeznaczonych w studium do eksploatacji surowców mineralnych,
- d) działania na rzecz czystości gleby, wody i powietrza określone w kier. rozwoju systemów infrastruktury technicznej, punkty: 21,24 i 25.

15.6. Ochrona normatywnych warunków sanitarnych środowiska zamieszkiwania ludności w zakresie: hałasu, wibracji i elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego poprzez:

- a) uwzględnienie w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego i następnie decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania następujących norm dopuszczalnego hałasu dla poszczególnych typów zagospodarowania terenów:

L.p.	Typ zagospodarowania lub użytkowania terenu	Równoważny poziom dźwięku		Max. krótkotrwały poziom dźwięku
		od godz. 6 ⁰⁰ -22 ⁰⁰	od godz. 22 ⁰⁰ -6 ⁰⁰	
1	2	3	4	5
1.	Obszary objęte szczególnymi formami ochrony: - obszary chronionego krajobrazu	40 dB(A)	30 dB(A)	65 dB(A)
2.	Tereny upraw rolnych i tereny masowego wypoczynku	45 dB(A)	35 dB(A)	70 dB(A)

3.	a) Tereny zabudowy zagrodowej i mieszkaniowej jednorodzinnej - przy drogach krajowych nr 19, 692 i 689 b) parki, ogrody działkowe, tereny sportowo-wypoczynkowe	55 dB(A)	45 dB(A)	80 dB(A)
4.	Tereny zabudowy zagrodowej i mieszkaniowej jednorodzinnej inne niż w 3a	50 dB(A)	40 dB(A)	75 dB(A)

- b) stosowanie zasady, iż hałas i wibracje przekraczające dopuszczalne normatywne natężenie nie mogą sięgać poza obręb działki, na której są wytwarzane. W szczególnych przypadkach braku możliwości spełnienia tego warunku konieczne może być utworzenie i zagospodarowanie strefy ochronnej wokół obiektu uciążliwego, na podstawie badań rzeczywistej uciążliwości i dokumentacji,
- c) wykonywanie prognoz oddziaływania projektowanej zabudowy i zagospodarowania terenów na etapie sporządzania planów miejscowych i na tej podstawie eliminowanie zamierzeń planistycznych zagrażających otoczeniu,
- d) wykonywanie stosownych ocen oddziaływania na środowisko inwestycji uciążliwych lub mogących pogorszyć jego stan na etapie uzyskiwania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania i na tej podstawie eliminowanie rozwiązań i propozycji niekorzystnych z punktu widzenia możliwości zachowania obowiązujących norm hałasu i wibracji,
- e) zachowanie w planach miejscowych stref ochronnych od linii napowietrznych WN 110 kV tj. min. 14,5 m od skrajnego przewodu, a zalecanych 20 m,
- f) utrzymanie ponadnormatywnego hałasu i wibracji rozdzielni energetycznych w granicach działki własnej obiektu,
- g) ustalenia w planach miejscowych zakazu realizacji wszelkich obiektów w obszarze minimalnej strefy ochronnej tj. 14,5 m a w obszarze między strefą minimalną a zalecaną 20 m zakazu realizacji obiektów przeznaczonych na stały pobyt ludzi. Rodzaje dopuszczalnej realizacji obiektów w tym obszarze (międzystrefowym) wymagać będzie uzgodnień z zarządcą obiektu energetycznego.

16. Kierunki zagospodarowania przestrzennego i zadania na rzecz ochrony, wzbogacenia i racjonalnego wykorzystania środowiska kulturowego - cel 12.1 „c”.

- 16.1.** Utrzymanie w dobrym stanie technicznym stosownym do formy i konstrukcji lub przeznaczenia - użytkowaniu, obiektów zabytkowych określonych w punkcie 3.1 „uwarunkowań” studium, w szczególności poprzez:
- a) odpowiednie ustalenia w planach miejscowych chroniące obiekty zabytkowe przed likwidacją lub dewastacją,
  - b) cykliczne kontrole i przymuszenia administracyjne w ramach nadzoru budowlanego, obligujące właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych do utrzymywania ich w należytym stanie technicznym,
  - c) dokonywanie stosownych zmian w planach miejscowych, co do funkcji użytkowej obiektów zabytkowych pod kątem znalezienia dla nich najlepszego użytkownika (co dotyczy zwłaszcza obiektów o aktualnym przeznaczeniu rolniczym),

- d) wspomaganie uzgodnionych z Woj. Konserwatorem Zabytków remontów i renowacji lub adaptacji obiektów do nowych funkcji: karencjami podatkowymi i ew. dotacjami gminnymi, oraz pomocą organizacyjną i doradztwem technicznym,
- e) w przypadkach szczególnych - przejmowanie lub zakup obiektów przez gminę, a następnie ich wydzierżawienie użytkownikom lub sprzedaż właścicielom gwarantującym najlepsze utrzymanie i wykorzystanie obiektów.

16.2. Ochrona, wykorzystanie i ewentualna likwidacja obiektów o wartościach kulturowych, określonych w punkcie 3.1 „uwarunkowań” studium w szczególności poprzez:

- a) działania jak w punkcie ... 1 b, c i e,
- b) w miarę możliwości ochronę w planach miejscowych przed przeznaczeniem do likwidacji, a w przypadkach koniecznych ze względów planistycznych lub stanu technicznego, przeznaczenia do likwidacji lub relokacji po wykonaniu uprzedniej dokumentacji inwentaryzacyjnej obiektu na zasadach określonych przez Woj. Konserwatora Zabytków,
- c) w przypadku braku możliwości utrzymania obiektu, informowanie potencjalnych nabywców o możliwości zakupu lub dzierżawy obiektu, w tym także z możliwością jego relokacji na inny teren.

16.3. Ochrona stanowisk archeologicznych określonych w punkcie 3.2 „uwarunkowań” studium poprzez:

- a) odpowiednie ustalenia w planach miejscowych chroniące obiekty archeologiczne przed dewastacją lub likwidacją, w tym wykluczenia przeznaczania stanowisk pod formy zagospodarowania mogące zniszczyć je lub uniemożliwić dostępność,
- b) uwzględnianie ochrony stanowisk archeologicznych przed działaniami jw. na etapie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenów,
- c) w przypadku stanowiska o szczególnej wartości archeologicznej, pozyskanie terenu na rzecz Skarbu Państwa lub do zasobów gruntów komunalnych, w celu zabezpieczenia przed dewastacją i udostępnienia do zwiedzania,
- d) w przypadku konieczności przeznaczenia stanowiska archeologicznego pod ważne zadanie publiczne (np. ciąg infrastruktury o znaczeniu krajowym), określenie w planie miejscowym dot. inwestycji i w decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, uzgodnionego z Woj. Konserwatorem Zabytków sposobu postępowania. Może to dotyczyć np. obowiązku wykonania poprzedzających inwestycję badań archeologicznych lub nadzoru archeologicznego w trakcie robót budowlanych.

16.4. Tworzenie nowych wartości kulturowych w realizacji zabudowy i zagospodarowania terenów w szczególności poprzez:

- a) indywidualizowanie form przestrzeni publicznych i ich otoczenia architektonicznego w planach miejscowych większych zespołów zabudowy mieszkaniowo-usługowej (np. we wsi Augustowo i Widowo) lub rekreacyjnej,
- b) egzekwowanie w/w ustaleń planów miejscowych w decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenów oraz pozwoleniach na budowę,

- c) wymóg dostosowywania form architektonicznych i gabarytów zabudowy plombowej do otoczenia i tradycji lokalnych - konstrukcyjnych i materiałowych w planach miejscowych i decyzjach administracyjnych jak w punkcie 16.4 b,
- d) harmonizowanie form i gabarytów obiektów rekreacyjnych z krajobrazem i otoczeniem na etapie tworzenia planów miejscowych bądź decyzji administracyjnych jak w punkcie 16.4 b.

17. Kierunki zagospodarowania przestrzennego i zadania na rzecz tworzenia warunków rozwoju gospodarczego gminy - cel 12.3.

17.1. Tworzenie warunków do intensywnego wykorzystania rolniczej przestrzeni produkcyjnej i majątku produkcyjnego rolnictwa, w tym w szczególności:

- a) wspomaganie zwiększania powierzchni gospodarstw rolnych i poprawy struktury ich rozłogów poprzez:
  - zbywanie na korzystnych dla nabywców warunkach gruntów rolnych Skarbu Państwa i komunalnych, przewidzianych w rysunku „kierunków” studium do upraw rolniczych, z uwzględnieniem kryteriów ich najlepszego wykorzystania przez nabywców do produkcji rolniczej,
  - sukcesywne prowadzenie akcji scaleń i wymian gruntów dla poprawy rozłogów gospodarstw i koncentracji gruntów Skarbu Państwa do celów prywatyzacji i zalesień gruntów marginalnych,
  - wspieranie rozwoju: sfery obsługi rolnictwa i nierolniczej sfery produkcyjnej (przemysłu lokalnego i rzemiosła produkcyjnego) oraz obsługi ludności i rekreacji - jako stwarzającego szansę wchłonięcia nadwyżek siły roboczej powstających wskutek zwiększania się powierzchni gospodarstw dużych poprzez wykup małych, nie mających możliwości utrzymania się w warunkach konkurencji rynkowej. Dotyczyć to powinno w szczególności wsi o dużych różnicowaniach: powierzchni gospodarstw, ich potencjału ekonomicznego i struktury demograficznej (np. obok gospodarstw prężnych ekonomicznie gospodarstwa bez następców),
- b) poprawy jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej poprzez:
  - dalszą regulację stosunków wodnych na gruntach ornych i użytkach zielonych (drenaż i melioracje),
  - ekologizację produkcji rolniczej ((np. zwiększony udział nawożenia organicznego) na obszarach objętych ochroną ekologiczną. oraz produkcyjnych na bezpośrednie potrzeby konsumpcyjne ludności (np. m. Bielska Podlaskiego i rekreantów) oraz przetwórstwa rolniczego - w tym na eksport,
- c) wspieranie rozwoju otoczenia rolnictwa w zakresie: mechanizacji prac rolniczych, zaopatrzenia w środki produkcji, zbytu produkcji rolniczej przetwórstwa rolniczego i obsługi weterynaryjnej poprzez:
  - tworzenie korzystnych warunków do utrzymania i rozwoju urządzeń tam, gdzie są ku temu: warunki materialne, zasadność ekonomiczna i inicjatywy społeczności lokalnych,
  - zbywanie na zasadzie priorytetu terenów i obiektów komunalnych i Skarbu Państwa (zwłaszcza niewykorzystanych) na rzecz podmiotów gospodarczych zamierzających świadczyć usługi na rzecz rolnictwa,

-stosowanie zachęt finansowych w postaci preferencyjnych cen i karencji podatkowych dla podmiotów gospodarczych.

Powyższe działania powinny obejmować w szczególności: młyny w Augustowie i Dubiażynie, bazy GS w Chrańbłach i Łubinie Kościelnym oraz mieszalnię pasz w Widowie. Ich przedmiotem mogą być również: bazy produkcyjne RSP w: Dobromilu, Knorozach, Parcewie, Plutyczach, Płaskach, Pilipkach, Zubowie, Krzywej i Deniskach oraz bazy produkcyjne PGR w Haćkach i Rajsku.

d) podnoszenie poziomu technologii produkcji rolniczej i cywilizacyjnych warunków zamieszkania na wsi w szczególności poprzez:

-rozwój we wsiach wyposażenia w urządzenia infrastruktury technicznej: wodociągowej, kanalizacyjnej, elektroenergetycznej, gazowniczej, telekomunikacyjnej oraz usuwania i utylizacji odpadów,

-utrzymanie urządzeń komunalnych obsługi ludności i podnoszenia ich standardu cywilizacyjnego i technicznego zwłaszcza w zakresie: oświaty, zdrowia, opieki społecznej, kultury i sportu a także bezpieczeństwa przeciwpożarowego.

17.2. Tworzenie warunków do efektywnego wykorzystania niezagospodarowanego majątku trwałego tj. obiektów i terenów w szczególności: byłych baz Kółek Rolniczych, Międzykółkowych Baz Maszynowych, obiektów produkcji zwierzęcej, obiektów Gminnych Spółdzielni „S.CH.” itp. poprzez:

a) dokonanie w miejscowym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego gminy zmian przeznaczenia obiektów i terenów stanowiących własność komunalną, Skarbu Państwa lub innych podmiotów gospodarczych pod kątem rozszerzenia funkcji tych terenów o funkcje nierolnicze np. przemysłu, składów, rzemiosła produkcyjnego i ewentualnie usług dla ludności - co powinno ułatwić ich prywatyzację i znalezienie podmiotów gospodarczych mogących wykorzystać racjonalnie obiekty i tereny oraz ułatwić zagospodarowanie już sprzedanych. Powyższe rozszerzenie funkcji użytkowej może dotyczyć w szczególności: b. Baz SKR w Augustowie (15 RPU wg Ust. Pl. Gminy), Pitrykowie (ZRPO), Knorozach (3 RPU), Kozłach (2RP), Mokrym (3 RPU), Nałogach (2 RPU), Parcewie (2RPU), Pilipkach (7 RPU) i Rajsku (3 RPU), M.B.M. w Pasynkach (10 RPU), brojlerni w Pilipkach (7 RPU), tuczarni w Proniewiczach (2 RPO), obory w Orzechowiczach, garaży i magazynów GS w Sakach (3 RPU), b. Bazy RDP w Dubiażynie (11 TO) oraz rezerwy terenów pod urządzenia obsługi rolnictwa w Łubinie Kościelnym (3 RPU).

Przy wprowadzaniu przedmiotowych zmian do planu miejscowego zagospodarowania przestrzennego gminy należy uwzględnić lokalne uwarunkowania środowiskowe (np. odbiorniki oczyszczonych ścieków, sąsiedztwo zabudowy mieszkaniowej) oraz infrastruktury technicznej (np. możliwość: zaopatrzenia w energię elektryczną, gaz, telekomunikację, odprowadzenie ścieków sanitarnych, produkcyjnych i zaopatrzenia w wodę),

b) przygotowanie prawne w/w terenów i obiektów do prywatyzacji i ich zbycie podmiotom gospodarczym gwarantującym najlepsze wykorzystanie z priorytetu funkcji związanych z rolnictwem i jego otoczeniem.

- c) zastosowanie systemu zachęt finansowych w granicach obowiązującego prawa przy zbywaniu lub dzierżawie obiektów i terenów (np. sprzedaż ratalna, preferencyjne podatki, karencje podatkowe itp.)

17.3. Tworzenie warunków do wykorzystania surowców mineralnych poprzez:

- a) dokumentowanie geologiczne złóż piasków i żwirów oraz poszukiwanie innych kopalin, zwłaszcza surowców ilastych,
- b) sukcesywne - w miarę potrzeb przeznaczanie w planach miejscowych udokumentowanych złóż tych surowców na cele eksploatacji powierzchniowej - z wyłączeniem terenów podlegających ochronie prawnej środowiska przyrodniczego,
- c) wyznaczanie w bezpośrednim sąsiedztwie udokumentowanych złóż surowców mineralnych terenów dla ewentualnego ich przetwórstwa (np. mat. budowlane),
- d) zbywanie lub wydzierżawianie terenów eksploatacji powierzchniowej stanowiących własność gminy - podmiotom gospodarczym na cele eksploatacji z wyłączeniem terenów złóż niezbędnych dla potrzeb gospodarki komunalnej gminy,
- e) ochronę terenów perspektywicznego występowania kopalin przed trwałym zainwestowaniem dla umożliwienia przeszłego poszukiwania, rozpoznawania, dokumentowania i wydobycia kopalin.

17.4. Uelastycznienie ustaleń planów miejscowych tj. przyjęcie zasady, że w ramach terenów zwartej zabudowy wsi oraz innych terenów komunalnych i Skarbu Państwa wskazanych do zabudowy mieszkaniowej w rysunku kierunków „studium”, mogą być realizowane zakłady produkcyjne pod warunkiem spełnienia wymogów sanitarnych oraz ochrony środowiska i gruntów rolnych.

17.5. Wykorzystanie możliwości rynkowych i kooperacji z przemysłem: województwa, przygranicznych terenów białoruskich oraz m. Bielska Podlaskiego poprzez:

- a) prowadzenie lokalnego monitoringu potrzeb rynkowych i kooperacyjnych,
- b) zacieśnienie współpracy istniejących i potencjalnych producentów z instytucjami obsługi biznesu w regionie.

18. Kierunki zagospodarowania przestrzennego i zadania na rzecz poprawy warunków życia ludności w sferze infrastruktury społecznej (mieszkalnictwa i usług) oraz rozwoju rekreacji - cele 12.2.

18.1. Utrzymanie, modernizacja, wymiany i uzupełnienia zabudowy mieszkaniowej, w tym na działkach „plombowych” w zwartej zabudowie wsi, określonej w rysunku „kierunków” studium - poprzez:

- a) systematyczną kontrolę stanów technicznych i sposobów użytkowania obiektów oraz stosowania przymuszeń administracyjnych właścicieli do utrzymania obiektów w dobrym stanie technicznym,
- b) zapewnienie środków budżetowych gminy na utrzymanie w dobrym stanie technicznym i cywilizacyjnym zasiedlonych komunalnych zasobów mieszkaniowych,

- c) przeprowadzenie analizy i oceny komunalnych zasobów mieszkaniowych pod kątem możliwości prywatyzacji i w przypadku popytu stosowne ich przygotowanie do zbycia,
- d) dokonanie zmian w planie zagospodarowania przestrzennego gminy pod kątem przeznaczenia niektórych obiektów mieszkaniowych i działek „plombowych” w zabudowie zagrodowej pod mieszkalnictwo jednorodzinne, usługi, budownictwo letniskowe itp. (uelastycznienie funkcji). Dotyczyć to powinno gł. budynków i działek komunalnych, z innych właścicieli na ich wnioski. Dla uniknięcia ciągłej aktualizacji planu z tego tytułu, celowe wydaje się nadanie tym zmianom charakteru kompleksowego,
- e) zbywanie komunalnych budynków mieszkalnych ich dotychczasowym użytkownikom na warunkach preferencyjnych, a w przypadku budynków niezasiedlonych, zbywanie użytkownikom gwarantującym utrzymanie obiektu w godziwym stanie technicznym. W przypadkach szczególnych może być zastosowana sprzedaż z relokacją lub rozbiórką na materiał,
- f) przyjmowanie do zasobów komunalnych budynków mieszkalnych prywatnych zasiedlonych, których stan techniczny zagraża życiu i mieniu mieszkańców, a którzy z przyczyn obiektywnych nie są w stanie przeprowadzić remontu obiektów. Warunkiem przeprowadzenia takich działań jest zapewnienie właścicielom mieszkań zastępczych z zasobów komunalnych lub miejsc w domach opieki społecznej,
- g) rozwój systemów infrastruktury technicznej: wodno-kanalizacyjnej, elektroenergetycznej, gazowniczej i telekomunikacyjnej, podnoszących standard cywilizacyjny zabudowy, na zasadach określonych w punktach 20 - 26,
- h) pomoc organizacyjna właścicielom obiektów, w tym ewentualne założenie banku informacji ofertowej.

18.2. Utrzymanie, modernizacja i rozbudowa komunalnych urządzeń obsługi ludności gł. w zakresie oświaty, zdrowia, kultury i sportu poprzez:

- a) zapewnienie odpowiednich środków finansowych z budżetu gminy i administracji rządowej na działania j.w. w stosunku do obiektów użytkowanych i stwarzających taką szansę w przyszłości.
Dotyczy to w szczególności następujących urządzeń komunalnej infrastruktury społecznej:
  - szkół podstawowych we wsiach: Augustowo (rozbudowa), Bańki, Bolesty, Chraboły, Knorydy, Krzywa i Łubin Kościelny,
  - ośrodków zdrowia we wsiach: Chraboły, Dubiażyn, Łubin Kościelny i Pasyński,
  - świetlic i klubów wiejskich we wsiach: Dubiażyn, Bańki, Grabowiec, Haćki, Husaki, Jacewicze, Knorydy, Kotły, Kozły, Lewki, Łoknica, Łubin Kościelny, Mięgisze, Mokre, Nałogi, Ogrodniki, Orzechowicze, Parcewo, Pasyński (pkt. bibliot.), Pilipki, Ploski, Proniewicze, Rajsk, Saki, Sierakowizna, Skrzypki Duże, Sobótka, Stryki, Szastały, Truski, Widowo, Zubowo i Krzywa,
  - boisk sportowych we wsiach: Dubiażyn, Grabowiec, Hołody, Łoknica, Mokre, Orzechowicze, Plutycze, Proniewicze, Szastały, Widowo,
  - remiz O.S.P. we wsiach: Augustowo, Bańki, Hołody, Knorydy, Kożyno, Łubin Kościelny, Orzechowicze, Pasyński, Piliki, Stryki, Dubiażyn, Knorozy, Ploski, Mokre i Rajsk oraz istniejących zbiorników przeciwpożarowych, jako awaryjnych źródeł wody.

18.3. Tworzenie warunków do zagospodarowania nieużytkowanych komunalnych obiektów i terenów usługowych - oświaty, kultury, handlu i administracji poprzez:

- a) dokonanie zmian w miejscowym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego gminy pod kątem rozszerzenia funkcji użytkowej w/w obiektów tj. dopuszczenia użytkowania: mieszkaniowego, rekreacyjnego, pomocy społecznej, nieuciążliwych usług dla ludności, produkcyjnych itp.
Rozszerzenie funkcji użytkowej stworzy większą możliwość znalezienia użytkowników obiektów oraz ich prywatyzacji i powinno nastąpić przed rokiem 2000.
- b) przeprowadzenie analizy rynku potencjalnych nabywców ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb administracji rządowej i samorządów sąsiadujących gmin, których to potrzeby winny być traktowane priorytetowo,
- c) przedmiotem zmian określonych w punkcie „a” analiz określonych w punkcie „b” oraz zbycia lub dzierżawy mogą być w szczególności:
-tereny i obiekty szkół podstawowych we wsiach:
Dubiażyn (teren o symb. 5 UO w pl. gminy, Haćki (6 UO),
Hołody (9 UO i 6 AUC), Knorozy (4 UO), Kotły (2 UO), Kożyno (2 UO), Lewki (4 UO), Łubin Kościelny (9 AUC i 10 UO), Parcewo (6 UO), Pasyнки (8UO),
Piliki (6 UOS), Ploski (14 UO), Plutycze (5 UO), Rajsk (8 UO),
-inne tereny i obiekty: Pasyнки - agronomówka (3 RPO), Brześcianka - plac po świetlicy (3 UK) i Malinowo - sklep i świetlica (3 UH).

18.4. Tworzenie warunków do rozwoju zabudowy mieszkaniowej, usługowej i produkcyjnej na nowych terenach, określonych na ten cel w rysunku „kierunków” studium (zgodnie z punktem 5 ust. 5 art. 6 ustawy z dnia 7 lipca 1994r. o zagospodarowaniu przestrzennym) poprzez:

- a) sukcesywnie, dostosowane do: występującego popytu i możliwości przygotowania geodezyjnego i infrastrukturalnego, sporządzanie planów miejscowych dla przedmiotowych obszarów (fragmentarycznie), określonych w rysunku „kierunków” studium we wsi Augustowo i Widowo i ew. POM Bielsk Podlaski, a po wybudowaniu obejścia m. Bielska Podlaskiego drogą Nr S 19 ewent. w Proniewiczach.
- b) dla części potencjalnych terenów zabudowy mieszkaniowo-usługowej i produkcyjnej, zaproponowanych w studium we wsi Widowo, w tym także przeznaczonych na cele budowlane w obowiązującym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego gminy - sporządzenie planu miejscowego (lub planów miejscowych) traktuje się jako obowiązkowe w myśl p.-ktu 7, ust. 5, art. 6 ustawy z dnia 7 lipca 1994r. o zagospodarowaniu przestrzennym - ze względu na istniejące uwarunkowania. Uwarunkowaniami tymi są silne tendencje urbanizacyjne na tym obszarze i skomplikowana podziałami nieruchomości rolniczych struktura własnościowa.
- c) dla pozostałych potencjalnych obszarów zabudowy sporządzenie planów miejscowych podejmowane może być sukcesywnie w miarę potrzeb z inicjatywy własnej Rady Gminy.
- d) przygotowanie infrastrukturalne i ew. geodezyjne terenów objętych planami miejscowymi określonymi w punkcie „a” - np. w trybie terenów budownictwa jednorodzinnego skoncentrowanego lub w innym, jaki będzie określony w przyszłej „ustawie o nieruchomościach”, a stosowny do konkretnej sytuacji terenowo-prawnej.

18.5. Tworzenie warunków do rozwoju rekreacji i turystyki, w tym w szczególności:

18.5.1. masowego wypoczynku codziennego i świątecznego, w szczególności dla mieszkańców m. Bielska Podlaskiego i Aglomeracji Białostockiej, poprzez:

- a) usankcjonowanie formalne lasów wskazanych w „studium” jako „lasy masowego wypoczynku” ustaleniami planów miejscowych i innymi stosownymi trybami prawnymi,
- b) zagospodarowania w/w lasów stosownie do ich funkcji a w szczególności zorganizowanie parkingów na obrzeżach, wytrasowanie ścieżek i szlaków pieszych, urządzenie miejsc biwakowych i imprez masowych, zorganizowanie systemu zaopatrzenia w wodę, energię elektryczną oraz urządzeń sanitarnych i gromadzenia odpadów stałych itp.
- c) wyznaczenie w trybie zmiany w planie z.p. gminy we wsi Deniski terenów rekreacji nad rz. Narew - w tym dla potrzeb wypoczynku masowego.
- d) sukcesywne dostosowywanie zagospodarowania terenów określonych w punkcie „c” oraz wcześniej wyznaczonych w planie z.p. gminy na te cele na obszarze wsi Ploski i Koźyno (wskazanych w „studium”) do potrzeb wypoczynku masowego przywoodnego w miarę możliwości prawnych, łącznie z sąsiadującymi terenami leśnymi. Z trwałego i czasowego zagospodarowania należałoby wyłączyć tereny określone w „studium” jako „tereny w zasięgu fali powodziowej”.

18.5.2. wypoczynku pobytowego poprzez:

- a) utrzymanie i racjonalne wykorzystanie istniejącego w Ploskach n. Narwią zajazdu „Zagłoba” i ewentualna rozbudowa jego bazy noclegowej (domki),
- b) modernizację i rozbudowę z zachowaniem wymogu ochrony lasów, zespołu ośrodków wypoczynkowych w Ploskach,
- c) przeznaczenie części kompleksu proj. terenów rekreacyjnych we wsi Deniski i Koźyno pod zabudowę letniskową w trakcie zmiany planu określonej w punkcie 5.1 c i ich sukcesywne zagospodarowywanie,
- d) przeznaczenie w planie z.p. gminy terenów i zabudowy o charakterze kulturowym zagrożonej degradacją oraz innej bez użytkownikó w na cele wypoczynku pobytowego w tym indywidualnego letniskowego.

18.5.3. Kierunkowo dla wypoczynku pobytowego i masowego codziennego i świątecznego sukcesywne tworzenie zasobów gruntów komunalnych i Skarbu Państwa na terenach określonych w „studium” jako rekreacyjne na obrzeżach potencjalnych zbiorników wodnych na rzece Orłance i Łoknicy.

18.5.4. Turystyki poprzez: sukcesywne zagospodarowywanie terenów przydatnych na ten cel w ramach terenów rekreacji, zwłaszcza przy gł. trasach turystycznych.

19. Kierunki zagospodarowania przestrzennego i zadania na rzecz rozwoju systemu komunikacji - cel 12.4.

19.1. Drogi Krajowe.

19.1.1. Droga Nr S 19 - krajowa, ekspresowa o funkcji międzyregionalnej. Sukcesywne dostosowanie jej parametrów i rozwiązań technicznych do normatywnych wymogów II kl. technicznej, o szybkości 100 km/godz. poza zwartą zabudową i poziomą swobody ruchu „B” oraz wymogów ochrony środowiska i obsługi podróźnych wymaga:

- a) w I etapie modernizacji drogi do parametrów III kl. techn. o szerokości jezdni 7,0 m,
- b) w II etapie modernizacji drogi do parametrów II kl. techn. o szerokości jezdni 7,0 lub 7,5 m z utwardzeniem poboczy po 2,0 lub 2,5 m,
- c) w III etapie realizacja 2 jezdni, co związane będzie ze zwiększeniem szerokości pasa drogowego,
- d) utrzymanie wolnego od zabudowy korytarza dla wykonania po 1999 r. obejścia drogowego określonego w rysunku „kierunków zagospodarowania” niniejszego studium,
- e) konsekwentnego przestrzegania zakazu wyznaczania w sąsiedztwie drogi nowych terenów budowlanych w planach miejscowych, mogących stwarzać nowe włączenia ulic mieszkaniowych lub dróg zakładowych - innych niż określone w studium,
- f) wyznaczania ewentualnych nowych terenów budowlanych tylko z wykorzystaniem istniejących skrzyżowań z drogami wojewódzkimi i gminnymi dla ich obsługi - w miejscach wskazanych w rysunku „studium” oraz dopuszczenia ewentualnych włączeń prawoskrętnych - dodatkowych tylko za zgodą zarządcy drogi,
- g) zastępowania w zwartej istniejącej zabudowie bezpośrednich włączeń do drogi nr S 19 drogami zbiorczymi - „dublerami”,
- h) wykonania na etapie modernizacji oceny oddziaływania drogi na środowisko i otoczenie z uwzględnieniem perspektywicznej prognozy ruchu i równoczesnym ustaleniem zasad i warunków realizacji zabudowy w jej otoczeniu oraz ochrony istniejącej zabudowy zwartej przed uciążliwościami ruchu.
-Powyższe zasady i warunki powinny być uwzględnione przy sporządzaniu miejscowych planów i ich zmian oraz konstruowaniu decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenów.
- i) dokonania kompleksowej zmiany ustaleń obowiązującego miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Bielsk Podlaski przed końcem 1999 r., dotyczącej parametrów drogi nr S 19 z uwzględnieniem ewentualnie nowej szerokości pasa drogowego, przyjmując jego granice co najmniej 2,0 m o zewnętrznej krawędzi wykopu, nasypu i rowu, z uwzględnieniem lokalizacji urządzeń inżynierskich oraz infrastruktury technicznej - za zgodą zarządcy drogi (DODP),
- j) w miarę potrzeb sukcesywnego wyznaczania w trybie planowania miejscowego terenów budowlanych pod urządzenia obsługi komunikacji takie jak: M.O.P-y (stacje paliw, parkingi, stacje napraw, zajazdy, motele itp.) - w

miejscach wytypowanych na te cele w rysunku studium „kierunki zagospodarowania” i ich realizacji,

- k) wprowadzenie urządzeń zabezpieczających w miejscach największych możliwości kolizji ruchu na drodze nr S 19 z ruchem lokalnym, w tym także pieszym,
- l) wykonanie zabezpieczeń istniejącej i projektowanej zabudowy przed uciążliwościami ruchu samochodowego w miejscach wskazanych przez ocenę określoną w punkcie 19.1.1 h,
- m) wyznaczenie w planie zagospodarowania przestrzennego gminy na gruntach rolnych 2 pasów terenów - po obu stronach drogi nr S 19, o szerokości po min. 300 m każdy od linii rozgraniczającej, wskazanych w rys. studium, w tym i projektowanego obejścia m. Bielska Podlaskiego - w których obowiązywać powinien zakaz realizacji nowej zabudowy zagrodowej i innej związanej z produkcją rolniczą oraz wyznaczania nierolniczej.

19.1.2. Droga nr 692 - krajowa, regionalna V kl. technicznej, prowadząca ruch m. innymi z polsko-białoruskiego przejścia granicznego w Połowcach wymaga bieżącego utrzymania stanu technicznego nawierzchni. Po ewentualnej zmianie funkcji przejścia granicznego i związanym z tym ew. wzroście ruchu oraz wyczerpaniu poziomu jego swobody - w perspektywie może zajść potrzeba dostosowania parametrów technicznych drogi do normatywnych wymogów IV kl. technicznej, o szybkości projektowej 70 km/h i poziomie swobody ruchu „D” oraz spełnienia wymogów ochrony środowiska. Wymagać to będzie w szczególności:

- a) stosowania do prognozowego ruchu prowadzenia modernizacji drogi tj. poszerzenia jezdni do 6,0 m zgodnie z wprowadzonymi zmianami do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego,
- b) niewyznaczania bezpośrednio przy drodze nowych terenów budowlanych, z wyjątkiem ewentualnych urządzeń obsługi podróżnych, obligatoryjnie uzgodnionych z zarządcą drogi.

19.1.3. Droga nr 689 - krajowa regionalna IV kl. technicznej, o szybkości projektowej 70 km/h, szerokości jezdni 6,0 i 7,0 m, przepustowości 1050 i 1250 P/h przy poziomie swobody ruchu „D” i o istniejącej szerokości pasa drogowego - wymagać będzie:

- a) opracowania na etapie modernizacji oceny oddziaływania drogi na środowisko i otoczenie jak w punkcie 19.1.1. h dla drogi Nr S 19,
- b) uwzględnienia w/w parametrów drogi w ustaleniach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego łącznie z warunkami zagospodarowania jej obrzeży, wynikającymi z oceny określonej w punkcie „a”,
- c) wprowadzenia urządzeń zabezpieczających i zabezpieczeń określonych w punkcie 19.1.1 k i l,
- d) minimalizowania ilości nowych włączeń ulic i dojazdów, zwłaszcza z lewoskrętami z wyznaczonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego terenów budowlanych i uzgadniania ich z zarządcą drogi,
- e) realizacji urządzeń obsługi komunikacji na zasadach jak w punkcie 19.1.1. j.

19.2. Drogi wojewódzkie

- a) sprawne powiązania zewnętrzne gminy z otoczeniem będą realizowane poza wymienionymi w punkcie 19.1 drogami krajowymi, gł. drogami wojewódzkimi:
 03 614 Bielsk Podlaski – Augustowo – Wyszki – Topczewo,
 03 615 Bielsk Podlaski – Orzechowicze – Stołowce – Malawicze – Strabla,
 03 643 Bielsk Podlaski – Klejniki – Narew,
 03 648 droga nr S 19 – Ploski – Zubowo – Saki – Łoknica – Orla,
 03 656 Bielsk Podlaski – Widowo – Ogrodniki – Łoknica – Podrzeczany – Czyże,
 03 701 Bielsk Podlaski – Parcewo – Orla – Dubicze Cerkiewne – Werstok – droga nr 03 699,
 łączącymi m. Bielsk Podlaski z sąsiednimi gminami wymagać będzie:
- b) utrzymania następujących parametrów technicznych tych dróg:
 V kl. technicznej o szerokości jezdni 5,5, 6,0 i 7,0 m, $V_p = 60$ km/h i przepustowości 800 i 1000 P/h przy poziomie swobody ruchu „D”.
- c) preferencji w bieżącym utrzymaniu tych dróg wśród innych dróg wojewódzkich w gminie,
- d) ewentualnego wykonania ocen jak w punkcie 19.1.1 h i ich stosownego uwzględnienia w planach miejscowych i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania.

19.3. Drogi gminne i pozostałe wojewódzkie.

Wewnętrzne potrzeby transportowe gminy realizowane głównie systemem tych dróg i drogami wojewódzkimi wymagać będą w szczególności:

- a) utrzymania następujących parametrów technicznych:
 -drogi wojewódzkie: V kl. techn. o szerokości jezdni 5,50 i 6,0 m, $V_p = 60$ km/h, o przepustowości odpowiednio 800 i 1000 P/h, przy poziomie swobody ruchu D,
 -drogi gminne: V kl. technicznej o parametrach j.w. oraz VI kl. techn. o szer. jezdni 5,0, 5,50, 6,0 i 3,5 m dla przejazdu gospodarczego o natężeniu ruchu < 200 P/d, $V_p = 50$ km/h,
- b) bieżących remontów i modernizacji z uwzględnieniem priorytetów dla:
 -odcinków obsługujących największą liczbę mieszkańców i obszary o najwyższej w skali gminy aktywności gospodarczej,
 - odcinków o największych zagrożeniach funkcjonowania ruchu, mogących wywołać paraliż życia społeczno-gospodarczego części sieci osadniczej (jednak z min. nakładów),
- c) realizacji nowych dróg gminnych do obsługi komunikacyjnej nowo powstających terenów zabudowanych i zainwestowanych.**

19.4. Podział zadań realizacyjnych wg kompetencji:

- a) do zadań administracji rządowej należeć będą zadania nr: 19.1.1, 19.1.2, 19.1.3, 19.2.1 i zad. 19.2. dot. dróg wojewódzkich,
- b) do zakresu działania administracji samorządowej należeć będą zadania nr: 1.5 - dotyczące dróg gminnych.

19.5. Kierunki rozwoju komunikacji kolejowej.

19.5.1. Zasady ogólne i prognozy rozwoju.

Mimo wynikającego z uwarunkowań wyraźnego spadku przewozów w systemie kolejowym kraju i województwa w tym także i na linii kolejowej Białystok - Bielsk Podlaski - Czeremcha przebiegającej przez gminę w okresie perspektywy i kierunku (ok. 2020 4.) należy się liczyć ze wzrostem przewozów towarowych na odcinku Czeremcha - Bielsk Podlaski - Białystok (dalej - Grodno ew. Obwód Kaliningradzki i Republiki nadbałtyckie). Warunkiem tego jest pomyślny rozwój stosunków gospodarczych Polski z Republiką Białoruską. Powyższa możliwość wynika z przeprowadzonych przez urbanistów polskich i białoruskich analiz układu sieci kolejowej w obszarach przygranicznych i artykułowanych przyszłych potrzeb Republiki Białoruskiej, a także z silnie rozwiniętego układu stacyjnego w Czeremsku i istniejącego w tym rejonie towarowo-osobowego kolejowego przejścia granicznego.

19.5.2. celem większego wykorzystania komunikacji kolejowej jest utrzymanie możliwości potencjalnego rozwoju transportu kolejowego na linii PKP Białystok - Bielsk Podlaski - Czeremcha dla ew. późniejszego wykorzystania szans określonych w punkcie 19.3.1. Linia ta wymagać może modernizacji torów do prędkości 80 - 1000 km/h oraz po perspektywie elektryfikacji.

19.5.3. Modernizacja linii kolejowych należy do zadań rządowych.

19.6. Komunikacja zbiorowa PPKS.

19.6.1. Zasady ogólne i prognozy rozwoju.

Teren gm. Bielsk Podlaski obsługiwany jest przez Przedsiębiorstwo PKS Bielsk Podlaski, jak również częściowo przez linie Przedsiębiorstw PKS Białystok i Siemiatycze. Przedsiębiorstwo PKS Bielsk Podlaski obsługuje 90 liniami autobusowymi, wykonując dziennie 240 kursów z łączną ilością przystanków 285. Posiadany tabor autobusowy zabezpiecza potrzeby w zakresie obsługi pasażerów. Posiada własną zajezdnię i warsztat naprawczy pojazdów. Pomimo ciągłego spadku przewozu pasażerów przedsiębiorstwo jest gotowe obsłużyć wszystkie miejscowości jeżeli będzie zapewniony dojazd oraz ponoszone koszty będą ekonomicznie uzasadnione.

19.6.2. Większe wykorzystanie komunikacji PPKS warunkowane będzie konkurencyjnością w stosunku do indywidualnych środków transportowych. Przedsiębiorstwo powinno zadbać o właściwy standard obsługi podróżnych poprzez wymianę przestarzałych pojazdów na nowoczesne tj. bardziej bezpieczne, wygodne i mniej szkodliwe dla środowiska. Należy poczynić starania do obsłużenia miejscowości Knorozy i Mokre, które znajdują się poza 2,0 km strefą dostępności do przystanku. Na przystankach powinny być estetyczne i funkcjonalne zadaszenia, na bieżąco utrzymywane.

20. Kierunki, działania i zadania na rzecz rozwoju scentralizowanego systemu zaopatrzenia w wodę - cel 12.5.

- 20.1.** Zapewnienie dostawy wody, o jakości zgodnej z obowiązującymi normami sanitarnymi, ze scentralizowanych systemów wodociągowych, docelowo dla 100% mieszkańców zamieszkałych w zwartej zabudowie, w ilości pozwalającej zapewnić w roku 2000 V klasę wyposażenia mieszkań tj. zlew kuchenny, splukiwany ustęp i urządzenia kąpielowe zaopatrzone w ciepłą wodę z piecyka węglowego, a w roku 2020 VI klasę wyposażenia tj. urządzenia jak wyżej lecz z wieloczerpalną instalacją do ciepłej wody ogrzewanej w piecyku gazowym (elektrycznym).
- 20.2.** Wdrożenia stref ochrony pośredniej ujęć wody w Ploskach i Rajsku poprzez wprowadzenia ich do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego i przestrzeganie zakazu lokalizowania w nich obiektów mogących mieć oddziaływanie na jakość wód tj. wysypisk, odpadów, składowania substancji toksycznych, radioaktywnych, wylewisk nieczystości oraz odprowadzenia ścieków nie oczyszczonych do ziemi.
- 20.3.** Utrzymanie ujęć w należyтым stanie technicznym z ewentualną modernizacją:
- a) 4 komunalnych ujęć wody wraz ze stacjami uzdatniania we wsiach: Bolesty, Rajsk, Ploski oraz w d. POM w Bielsku Podlaskim, szczegółowo scharakteryzowanych w „uwarunkowaniach” studium pkt. 8.1.1.6. Zakłada się z przyczyn techniczno-ekonomicznych wyłączenie z eksploatacji 2 ujęć wody i stacji uzdatniania: we wsi Krzywa i jej przyłączenie do wodociągu gminnego w Bielsku Podlaskim poprzez doprowadzenie sieci wodociągowej ze wsi Łoknica oraz we wsi Orzechowicze z podłączeniem do wodociągu w Rajsku.
  - b) 13 ujęć zakładowych szczegółowo określonych w punkcie 8.1.1.6. „uwarunkowań” studium zlokalizowanych w: RSP Dobromil, Zakładach Rolnych w: Plutyczach, Parcewie, Rajsku i Haćkach, BPPL „Las” - Oddział Produkcji Wikliniarskiej w Kotłach, Zajeździe Turystycznym „Zagłoba” w Ploskach, Ośrodku Wypoczynkowym w Ploskach, RSP w Deniskach i Zubowie, Zakładzie Roszarniczym w Augustowie, Kółku Rolniczym w Szasałach oraz Parafii Prawosławnej w Koźynie. Do likwidacji przewiduje się 4 studnie głębinowe po wyłączeniu z eksploatacji wodociągach wiejskich - 2 w Zawadach i 2 Krzywej. Likwidację ujęć każdorazowo należy uzgadniać z punktu widzenia ewentualnych potrzeb obrony cywilnej (tj. czy ma to być tylko wyłączenie z eksploatacji, czy też likwidacja fizyczna) z W.I.O.C. w Białymstoku.
  - c) Istniejących sieci wodociągowych określonych w punkcie nr 8,1,1,7 tekstu „uwarunkowań” studium oraz w jego części graficznej poprzez:
    - niezwłoczne wymiany odcinków sieci wykonanych w rur azbestowych, których stosowanie w tego typu instalacjach jest zakazane,
    - wymiany odcinków wykonanych z materiałów niskiej jakości, które są przyczyną częstych awarii sieci i ubytków wody, co powoduje okresowe pogorszenie jej jakości i straty ekonomiczne,
    - diagnozowania stanu technicznego sieci i wymiany niesprawnej armatury (np. zasuw).

20.4. Rozwój sieci wodociągowej w gminie, z wykorzystaniem istniejących grupowych wodociągów wiejskich, a w szczególności podłączenie do systemu wsi nie posiadających dotychczas wodociągu tj.:

-wsi Deniski i Rzepniewo do wodociągu wiejskiego w Ploskach poprzez przedłużenie sieci wodociągowej z Plosek do Denisek oraz z Knoroz do Rzepniewa,

-wsi Hryniewicze Duże, Malinowo, Stołowacz, Husaki i Jacewicze do grupowego wodociągu wiejskiego Rajsk, poprzez przedłużenie sieci wodociągowej z Proniewicz do Hryniewiczy Dużych, ze wsi Nałogi do Malinowa, z Baniek do wsi Stołowacz i dalej do Husaki oraz z Plutycz do Jacewic.

Powyższe propozycje, pokazane również z części graficznej, są orientacyjne i mogą ulec zmianom w trakcie szczegółowych analiz projektowych opartych o dokładniejsze rozeznanie stanu istniejącego i uwarunkowań realizacyjnych (np. prawo - własnościowych terenu).

20.5. Rozwój sieci wodociągowej na potrzeby przyszłej urbanizacji w strefie podmiejskiej m. Bielska Podlaskiego. Dotyczy to terenów budowlanych we wsi Widowo z wykorzystaniem wodociągu gminnego w Bielsku Podlaskim, a po wybudowaniu zachodniego obejścia miasta drogą nr S 19, także ewentualnie we wsi Proniewiczze z wykorzystaniem komunalnego wodociągu wiejskiego w Rajsku, jak również we wsi Augustowo i kol. Augustowo - osiedle mieszkaniowe „Na Brańskiej” z ujęcia miejskiego w Bielsku Podlaskim.

Ewentualną rozbudowę sieci wodociągowej na potrzeby potencjalnego rozwoju turystyki i wypoczynku przewiduje się we wsiach Ploski, Deniski, Stupniki itp. I w przyszłości w rejonie zbiorników wodnych określonych w punkcie .....

20.6. *Ewentualna realizacja nowych ujęć wody na potrzeby nowo powstających i planowanych inwestycji. Dotyczy to obszarów, gdzie prowadzenie sieci wodociągowej jest nieuzasadnione ze względów technicznych bądź finansowych.*

21. Kierunki działania i zadania na rzecz rozwoju systemu odprowadzania i utylizacji ścieków sanitarnych.

21.1. System kanalizacyjny w gminie będzie typu rozdzielczego, tj. niezależny system kanalizacji sanitarnej do odprowadzenia ścieków bytowo-gospodarczych i przemysłowych oraz oddzielna kanalizacja deszczowa do odprowadzenia wód opadowych - realizowana w miarę potrzeb przy modernizacji dróg na terenach zabudowanych.

21.2. Proces rozwoju do ~ 2020 roku systemów kanalizacji sanitarnej na obszarze gminy powinien umożliwić oczyszczenie ok. 70% wytwarzanych ścieków bytowo-gospodarczych i przemysłowych. W długofalowym procesie rozwoju, szybki postęp technologii w dziedzinie systemów kanalizacyjnych, może zaowocować rozwiązaniami dziś nieprzewidywalnymi, a pozwalającymi oczyścić w ramach tych samych nakładów finansowych znacznie większą ilość ścieków niż założono.

21.3. Priorytety rozwoju scentralizowanej kanalizacji sanitarnej powinny wynikać z następujących kryteriów:

- a) w miejscowościach o największym w skali gminy odsetku ludności w ogóle, a produkcyjnej w szczególności, a także o najprężniejszej gospodarce. Stworzy to większe niż w innych wsiach szanse na uzyskanie stosownych partycypacji finansowych zainteresowanych mieszkańców w kosztach inwestycji, a także szanse najefektywniejszego wykorzystania kanalizacji,
- b) w miejscowościach, w których zlokalizowane są lub będą komunalne urządzenia obsługi ludności, generujące znaczne w skali lokalnej ilości ścieków sanitarnych, takie jak: szkoła, dom kultury, ośrodek zdrowia, zlewnia mleka itp.,
- c) w miejscowościach, w których przewiduje się rozwój mieszkalnictwa i sektora gospodarczego - co dotyczy w szczególności urbanizujących się terenów strefy podmiejskiej m. Bielska Podlaskiego,
- d) w miejscowościach, które mogą być podłączone do istniejących oczyszczalni ścieków w: mieście Bielsku Podlaskim wykorzystanej tylko w ok. 30% i Łubinie Kościelnym.

21.4. Kolejność rozwoju systemu kanalizacji wg kryteriów punktu 21.3:

- a) skanalizowanie w układzie grawitacyjno-pompowym wsi: Widowo, Parcewo, Piliki i kol. Augustowo z przerzutem ścieków do kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni miasta Bielska Podlaskiego oraz wsi Łubin Kościelny i Łubin Rudoły z odprowadzeniem ścieków do istniejącej oczyszczalni ścieków we wsi Łubin Kościelny. Do oczyszczalni tej, po jej rozbudowie, mogą być włączone również ścieki ze wsi Grabowiec,
- b) budowę oczyszczalni ścieków wraz z kanalizacją sanitarną we wsi Chрабоły, do której zostaną podłączone również ścieki zebrane kanalizacją sanitarną w układzie grawitacyjno-pompowym ze wsi Rajsk, Haćki, Proniewicze,
- c) budowę oczyszczalni ścieków i kanalizacji sanitarnej we wsi Augustowo lub alternatywnie przerzut ścieków do kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków m. Bielska Podlaskiego,
- d) wsiami predystynowanymi do rozwoju systemów kanalizacji sanitarnej w następnej kolejności są: Ploski, Deniski i Knorozy - z proponowaną lokalizacją oczyszczalni w Ploskach, Hołody i Ogrodniczki - z proponowaną oczyszczalnią w tej wsi, Knorydy, Krzywa, Dubiażyn i Plutycze - z oczyszczalni w tych wsiach,
- e) dalszy, sukcesywny rozwój scentralizowanych systemów kanalizacji za pośrednictwem ewentualnych przepompowni do innych sąsiadujących miejscowości z zachowaniem sensowności techniczno-ekonomicznej (np. Hryniewiczze Duże można podłączyć do kanalizacji wsi Proniewicze).

21.5. Podjęcie decyzji budowy scentralizowanego systemu kanalizacyjnego wymagać będzie każdorazowo:

- sondażu wśród mieszkańców co do chęci i możliwości ich partycypacji,
- stosownej, szczegółowej analizy techniczno-ekonomicznej,
- rozeznania co do możliwości zewnętrznego wsparcia finansowego,
- wyznaczenia lokalizacji oczyszczalni ścieków i kanałów sanitarnych w trybie planowania miejscowego (wskazane w studium propozycje mają charakter orientacyjny).

- 21.6. Kanalizowanie obszarów zabudowy rozproszonej, w których nieracjonalna jest budowa systemów scentralizowanych przewiduje się poprzez indywidualne przydomowe oczyszczalnie ścieków.
- 21.7. Wywóz ścieków z urządzeń lokalnych, których ilość, w miarę rozwoju scentralizowanych systemów kanalizacyjnych będzie sukcesywnie maleć, w dalszym ciągu będzie odbywać się do punktu zlewnego przy oczyszczalni ścieków w mieście Bielsku Podlaskim. Zajmować się tym będzie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Bielsku Podlaskim na zlecenie mieszkańców lub inna ewentualnie powstała prywatna firma, która będzie prowadzić taką działalność.
- 21.8. ***W przypadku braku możliwości podłączenia do systemu scentralizowanego dopuszcza się realizację nowych urządzeń lokalnych do odbioru ścieków na potrzeby nowo powstających i planowanych inwestycji.***
22. **Kierunki i zadania na rzecz rozwoju systemów usuwania i unieszkodliwiania odpadów stałych - cel 12.5.**

Obecna polityka państwa w dziedzinie gospodarki odpadami stałymi komunalnymi opiera się na następujących zasadach:

- ***oddzielenie odpadów organicznych od pozostałych u źródła,***
- ***zwiększenie masy objętościowej odpadów mineralnych,***
- ***odzysk jak największej ilości surowców wtórnych oraz materiałów możliwych do przetworzenia,***
- ***wykorzystanie odpadów organicznych po przetworzeniu w celach rolniczych,***
- ***unieszkodliwianie odpadów pozostałych nie nadających się do dalszego wykorzystania poprzez spalanie lub składowanie.***

Istniejący system gospodarki odpadami na terenie gminy należy dostosowywać do w/w wymogów.

Zgodnie z przepisami odrębnymi, w szczególności dotyczącymi odpadów, dla osiągnięcia celów założonych w polityce ekologicznej państwa, a także stworzenia w kraju zintegrowanej i wystarczającej sieci instalacji i urządzeń do odzysku i unieszkodliwiania odpadów, spełniających wymagania określone w przepisach o ochronie środowiska, na poszczególnych szczeblach administracji opracowywane są plany gospodarki odpadami.

Gospodarka odpadami na terenie gminy będzie oparta na ponadlokalnym systemie przyjętym w gminnym planie gospodarki odpadami. Zgodnie z wytycznymi gminnego planu gospodarki odpadami do głównych zadań gminy, w aspekcie zagospodarowania przestrzennego, należy utworzenie punktów gromadzenia odpadów wielkogabarytowych, budowlanych, zbiórki odpadów azbestowych, niebezpiecznych oraz wysegregowanych u źródła surowców wtórnych (szkło, makulatura, złom, opakowania plastikowe po napojach). W założeniach gminnego planu gospodarki odpadami jest utworzenie systemu opartego na zakładzie zagospodarowania odpadów (ZZO) w Dubiażynie zagospodarowującego odpady z terenu gmin przynajmniej trzech powiatów: bielskiego, siemiatyckiego i hajnowskiego.

Elementy systemu na rysunku „kierunków zagospodarowania” studium to: wyznaczony obszar pod realizację inwestycji celu publicznego związanych z gospodarką odpadami i inwestycji towarzyszących. Miejsca lokalizacji kontenerów oraz urządzeń związanych z systemem zagospodarowania odpadów przewiduje się na gruntach stanowiących własność lub mienie gminy w poszczególnych miejscowościach w zależności od konieczności wynikającej z systemu.

22.1. Warunki stworzenia efektywnego systemu usuwania i unieszkodliwiania odpadów stałych z punktu widzenia wymogów: ochrony środowiska, cywilizacyjnego, recyklingu surowców wtórnych oraz ekonomicznych, to w szczególności:

- opracowanie specjalistycznego projektu techniczno-organizacyjnego systemu,
- sporządzenie „biznesplanu” uwzględniającego efekty rzeczowe, etapową realizację systemu, wariantowe rozwiązania przejściowe i zasady montażu finansowego,
- podjęcie działań materialno-technicznych i organizacyjnych,
- wdrożenie szerokiej popularyzacji oraz zaostrzonych działań kontrolno-restrukeyjnych w stosunku do łamiących przepisy lokalne dot. usuwania odpadów.

22.2. Specjalistyczny projekt organizacyjno-techniczny przedsięwzięcia wykonany łącznie z „biznesplanem” na zlecenie gminy powinien w szczególności określić:

- mankamenty funkcjonowania dotychczasowego systemu i wstępne opinie mieszkańców co do kierunków jego zmian,
- prognozy co do ilości i struktury fizyko-chemicznej odpadów, w tym ilości i rodzaje odpadów przydatnych do recyklingu,
- możliwości i zasady wstępnej selekcji odpadów w miejscach wytworzenia oraz warunki jej dokonywania,
- celowość ekonomiczna i techniczna bezpośredniego odbioru selekcyjonowanych odpadów z miejsca wytworzenia i transportu na składowisko gminne, lub zastosowania kontenerowych składowisk przy wsiach z okresowo transportowanymi odpadami (w większych ilościach) na składowisko gminne,
- w przypadku wariantu z kontenerami, ich lokalizację z uwzględnieniem maksymalnej dostępności i wykorzystaniem tam gdzie to możliwe i racjonalne dotychczasowych składowisk wiejskich bądź potrzeby wyznaczenia nowych w planie miejscowym,
- zakres modernizacji składowiska gminnego, które winno być urządzone i użytkowane wspólnie z m. Bielsk Podlaski na obszarze wsi Augustowo – w miejscu dotychczas przeznaczonym w planie gminy na ten cel oraz niezbędne środki transportu,
- koszty przedsięwzięcia, sposób jego finansowania z uwzględnieniem środków zewnętrznych i efektywności użytkowej,
- harmonogram realizacji przedsięwzięcia, z uwzględnieniem etapowania i rozwiązań przejściowych.

22.3. Wdrożenie decyzji o realizacji przedsięwzięcia, w tym także:

- a) popularyzacji wśród społeczności lokalnej - łącznie z systemem zachęt ekonomicznych,

- b) ~~rozwięnięcie systemu wzmożonej kontroli usuwania odpadów (sposobu i miejsc) łącznie z systemem kar za ich wyrzucanie w miejscach na ten cel nieprzeznaczonych,~~
- c) ~~zorganizowanie zbytu lub lokalnego przetwarzania surowców wtórnych.~~

~~22.4. Elementy systemu na rysunku „kierunków zagospodarowania” studium to: lokalizacja miejsko-gminnego składowiska odpadów oraz miejsca ewentualnej lokalizacji kontenerów przy wsiach, na bazie gruntów komunalnych. Pozostałe miejsca lub zmiany zaproponowanych mogą wynikać z koncepcji projektowej określonej w punkcie 4.2.~~

23. Kierunki i zadania w zakresie rozwoju systemu elektroenergetycznego - cel 12.5.

Dostosowanie systemu do potrzeb wynikających z długofalowego rozwoju zagospodarowania gminy oraz dostarczenie energii w normatywnym standardzie jakościowym i ilościowym w sposób ciągły wymagać będzie:

23.1. modernizacji systemu poprzez:

- a) modernizację linii WN 110 kV GPZ „NAREW” - Bielsk Podlaski RPZ 1 - Adamowo,
- b) modernizację linii SN 15 kV relacji Bielsk Podlaski - Boćki,
- c) modernizację linii SN 15 kV w miejscach wymiany stacji transformatorowych na nowe jednostki,
- d) wymianę istniejących stacji transformatorowych napowietrznych określonych w punkcie 8.2.2.3 „uwarunkowań”, ze względu na zły stan techniczny we wsiach: Dobromil, Hryniewicze Małe, Kol. Knorozy I, Kol. Knorozy II, Kożyno Małe, Łoknica, Ogrodniki Kol. II, Proniewicze, Rajki, Rzepniewo, Sierakowizna, Skrzypki Duże, Skrzypki Małe, Sobótka, Stryki I i II, Stupniki i Truski,
- e) stosownej do potrzeb modernizacji linii nn.

23.2. rozbudowy systemu poprzez:

- a) budowę stacji transformatorowo-rozdzielczej RPZ II 110/15 kV w południowo-wschodniej części m. Bielsk Podlaski,
- b) wyznaczenie w planie miejscowym korytarza i budowę linii WN 110 kV zasilającej w/w stację, jako „wcięcia” do istn. linii WN 110 kV Bielsk Podlaski - Hajnówka,
- c) wyznaczenie w planie miejscowym i budowę wyjść linii SN 15 kV z RPZ I i RPZ II - jako „czysto” terenowe, z oddzieleniem odbiorców m. Bielsk Podlaski,

- d) budowę nowych odcinków linii SN 15 kV dla włączenia poszczególnych projektowanych stacji transformatorowych w całej gminie,
- e) zarezerwowanie terenów i budowę nowych stacji transformatorowych:
- we wsiach: Dobromil, Knorozy I i II, Łoknica, Kol. Ogrodniki 2 i Truski - głównie ze względu na zwiększone zapotrzebowanie mocy i energii elektrycznej,
  - we wsiach: Widowo, Augustowo i POM Bielsk Podlaski - na potrzeby wyznaczonych w planach miejscowych i planowanych do wyznaczenia terenów zabudowy mieszkaniowo-usługowej, niskiej i średniej intensywności,
  - dla terenów potencjalnej działalności gospodarczej, produkcyjno-usługowej i rekreacyjno-turystycznej, określonych w „kierunkach zagospodarowania” studium.

23.3. Przyjęcia priorytetów rozwoju systemów dla:

- miejscowości o największym zużyciu energii elektrycznej,
- miejscowości zagrożonych brakiem ciągłości dostaw energii,
- terenów z koncentracją komunalnych urządzeń usługowych (szkoły, ośrodki zdrowia, zlewnie mleka) i produkcyjnych,
- przygotowywanych infrastrukturalnie przez gminę terenów budowlanych zwłaszcza komunalnych.

24. Kierunki i zadania w zakresie rozwoju systemu gazowniczego.

24.1. Zapewnienie dostaw gazu ziemnego do roku 2020 dla wszystkich wsi gminy jest podstawową przesłanką rozwoju systemu. Orientacyjnie roczne zapotrzebowanie gazu na jednego mieszkańca w poszczególnych wsiach, a także dla poszczególnych wsi na podstawie „Koncepcji gazyfikacji gminy Bielsk Podlaski” z horyzontem do 2010 r. wykonanej przez Biuro Projektów Budownictwa Komunalnego w Białymstoku określa tabela nr 38 w punkcie 8.4.3. „uwarunkowań” ... studium. Ogólne zapotrzebowanie gazu ziemnego dla ok. 3100 mieszkań planowanych do podłączenia do sieci gazowej do 2010 r. szacuje się na 7.495 tys. m³ w skali rocznej.

24.2. Główne elementy realizacji systemu gazowniczego w gminie zapewniającego dostawę w/w ilości gazu ziemnego, to budowa:

- a) gazociągu magistralnego: Wyszki - m. Bielsk Podlaski - m. Hajnówka 200 mm i P.= 6,4 MPa,
  - b) 2 stacji redukcyjno-pomiarowych I stopnia we wschodniej i zachodniej części m. Bielsk Podlaski,
  - c) wewnątrz gminnej sieci średniego ciśnienia.
- Rozmieszczenie lub przebieg w/w gł. elementów systemu gazowniczego określono w rysunku „kierunków zagospodarowania” ... studium. wprowadzenia do planu miejscowego lub wydawania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania w przypadku braku planu miejscowego

24.3. Priorytety w etapowej realizacji sieci gazowej średniego ciśnienia to:

- pierwszeństwo wsi o największym zadeklarowanym przez mieszkańców zapotrzebowaniu na gaz i ew. partycypacji, w tym położonych najbliższej stacji redukcyjno-pomiarowych i tworzących ciągi liniowe,
- pierwszeństwo wsi, w których będą względnie duże odbiory gazu na potrzeby ciepłowniczych urządzeń obiektów komunalnych (np. szkoły, ośrodki zdrowia itp.) oraz obiektów gospodarczych,
- pierwszeństwo terenów istniejącej i projektowanej zwartej zabudowy mieszkaniowo-usługowej w strefie podmiejskiej, np. Widowo, Augustowo i P.O.M. Bielsk Podlaski.

24.4. Główne zadania szczegółowe w realizacji systemu to:

- a) zakończenie koncepcji gazyfikacji gminy wyk. przez B.P.B.K.
- b) wprowadzenie do planu zagospodarowania przestrzennego gminy części trasy gazociągu magistralnego m. Bielsk Podlaski - m. Hajnówka wraz ze „wschodnią” stacją redukcyjno-pomiarową,
- c) ew. wprowadzenie do w/w planu tras gazociągów średniego ciśnienia lub w przypadku, gdyby realizacja odbywała się po roku 1999 wydawanie stosownych decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania na poszczególne odcinki,
- d) organizacja montażu finansowego przedsięwzięcia z ew. pozyskaniem środków zewnętrznych.

24.5. Projektowanie sieci gazowych średniego ciśnienia winno uwzględniać tam, gdzie jest to racjonalne z techniczno-ekonomicznego punktu widzenia i możliwe do koordynacji czasowej - obsługę położonych blisko sieci miejscowości gmin sąsiadujących.

Powyższe działanie wymaga stosownych uzgodnień z władzami zainteresowanych gmin i ludności wsi.

25. Kierunki i zadania w zakresie rozwoju ciepłownictwa.

25.1. Podstawowe kierunki rozwoju ciepłownictwa w gminie to:

- a) sukcesywne zwiększanie udziału proekologicznych nośników energetycznych dla zmniejszenia zanieczyszczeń środowiska, takich jak: gaz, energia elektryczna, olej opałowy, oraz energia słoneczna i wiatr,
- b) zmniejszenia strat ciepłych w konstrukcji nowych budynków i poprzez modernizację starych o złych warunkach termoizolacyjnych,
- c) wprowadzanie nowych rozwiązań technicznych i technologicznych dla nośników energetycznych określonych w punkcie a, zwiększających efektywność ich wykorzystania i ułatwiających obsługę i zmniejszających w efekcie koszty eksploatacji. Dotyczy to instalacji wewnętrznych grzewczych, a w szczególności sprawności kotłów energetycznych i różnych rodzajów instalacji grzewczych, a także stopnia automatyzacji obsługi oraz sprawności dostaw nośników energetycznych.

25.2. Ekologizacja nośników energetycznych powinna być wprowadzona w pierwszej kolejności (o ile to możliwe ze względów technologicznych) w większych źródłach

tj. komunalnych obiektach użyteczności publicznej (np. szkoły) i większych zakładach produkcyjnych, w których występują lokalne systemy ogrzewania scentralizowanego.

25.3. Główne zadania w zakresie ciepłownictwa to :

- kontrola i restrykcje w stosunku do emiterów największych ponadnormatywnych zanieczyszczeń energetycznych,
- rozwój systemu gazowniczego i elektroenergetycznego z uwzględnieniem potrzeb ciepłownictwa,
- propagowanie stosownych dociepleń budynków istniejących i projektowanych,
- propagowanie najnowszych osiągnięć techniki ciepłowniczej w zakresie instalacji wewnętrznych dla: gazu, oleju opałowego itp.,
- propagowanie i ew. wzorowa realizacja przy pomocy śr. zewnętrznych organizacji proekologicznych rozwiązań ciepłowniczych niekonwencjonalnych (baterie słoneczne, elektrownie wiatrowe itp.).

26. Kierunki i zadania w zakresie rozwoju systemu telekomunikacji - cel 12.5.

26.1. Dostosowanie systemu telekomunikacyjnego do potrzeb wynikających z rozwoju zagospodarowania przestrzennego gminy wymagać będzie:

- pełnego wykorzystania istniejących urządzeń telekomunikacyjnych,
- budowy nowych powiązań telekomunikacyjnych między sąsiednimi centralami w ośrodkach gminnych i wewnątrz gminnymi, w tym linii światłowodowych relacji Bielsk Podlaski - Pasyнки, Bielsk Podlaski - Hołody - Orla, Bielsk Podlaski - Piliki - Boćki.

26.2. Tworzenie warunków sprawnego i niezawodnego funkcjonowania systemu poprzez: redukcję różnic stanu technicznego urządzeń telekomunikacyjnych w całej gminie, w tym wymiany (docelowo) przestarzałych central na cyfrowe w miejscowościach: Augustowo, Łubin Kościelny, Piliki, Hołody i Pasyнки.

26.3. Zmniejszenie uciążliwości urządzeń systemu telekomunikacyjnego dla otoczenia poprzez budowę ich w sposób niekolizyjny z rozwojem osadnictwa, zwłaszcza z wykorzystaniem istn. linii WN i SN (podwieszanie przewodów światłowodowych).

26.4. Zmniejszenie uciążliwości urządzeń systemu telekomunikacyjnego dla otoczenia poprzez budowę ich w sposób niekolizyjny z rozwojem osadnictwa, zwłaszcza z wykorzystaniem istn. linii WN i SN (podwieszanie przewodów światłowodowych).

27. Elastyczność rozwiązań systemów infrastruktury technicznej w „studium”.

Rozwiązania oparto na aktualnym rozeznaniu bieżących i przyszłych potrzeb. Dopuszcza się możliwość wprowadzenia nowych elementów i rozwiązań systemów, bez konieczności zmiany treści studium pod warunkiem, iż nie zostaną naruszone istotne jego elementy.

28. Współpraca między gminą a miastem Bielsk Podlaski.

Harmonijna współpraca i koordynacja zamierzeń i działań jest podstawowym warunkiem realizacji większości celów rozwoju społeczno-gospodarczego i kierunków zagospodarowania obu jednostek, a dotyczyć powinna: komunikacji, infrastruktury technicznej, ekologii i przygotowania terenów budowlanych w sytuacjach stykowych, a w szczególności:

- a) koordynacji kolejności przygotowywania rozwiązań planistycznych sąsiadujących terenów budowlanych w mieście i strefie podmiejskiej. Koordynacja ta dotyczyć powinna tworzenia spójnych rozwiązań uwzględniających możliwość zainwestowania sąsiadujących terenów budowlanych miejskich i gminnych w różnym czasie.
Jej przedmiotem powinny być w szczególności:
  - spójne rozwiązania układów ulicznych,
  - zachowanie ciągłości lokalnych systemów ekologicznych,
  - spójne rozwiązania systemów infrastruktury technicznej: wodno-kanalizacyjnej, energetycznej i telekomunikacyjnej oraz urządzeń obsługi ludności z zakresu usług podstawowych komunalnych,
- b) tworzenia warunków dla rozwoju istotnych dla obu elementów systemu komunikacji ponadlokalnej, a w szczególności utrzymania korytarza dla budowy obwodnicy miasta i wsi Proniewicze w ciągu krajowej drogi ekspresowej Nr S 19,
- c) utrzymania spójnych przestrzennie korytarzy i ciągów linii elektroenergetycznych WN i SN oraz gazociągów,
- d) wykorzystania miejskich systemów: wodociągowego i kanalizacji sanitarnej dla obsługi sąsiadujących z miastem jednostek osadniczych gminy,
- e) ~~urządzenia i utrzymania wspólnego dla miasta i gminy składowiska komunalnych odpadów stałych z pełną technologią ich utylizacji na gruntach wsi Augustowe,~~
- f) świadczenia usług ponadpodstawowych przez urządzenia zlokalizowane w mieście Bielsku Podlaskim na rzecz ludności gminy, a podstawowych na rzecz mieszkańców wsi podmiejskich,
- g) urządzenie i utrzymanie komunalnych terenów wypoczynku codziennego i świątecznego gł. dla potrzeb mieszkańców miasta Bielska Podlaskiego,
- h) najracjonalniejszego zagospodarowania nieużytków majątku trwałego gł. usługowego i produkcyjnego oraz prowadzenie wspólnego monitoringu potrzeb podmiotów gospodarczych w tym zakresie,
- i) tworzenie warunków organizacyjnych do rozwoju: rynku żywnościowego, działań eksportowych i kooperacji produkcyjnej podmiotów gospodarczych miasta i gminy.

29. Współpraca gminy Bielsk Podlaski z pozostałymi sąsiadującymi gminami dotyczyć powinna w szczególności:

- a) utrzymania w „studiach gminnych” ciągłości korytarzy systemów ekologicznych (dolin rzek i lasów),
- b) współdziałania w tworzeniu warunków do realizacji potencjalnych zbiorników retencyjnych położonych na obszarach 2 gmin (zbiornik na rz. Łoknicy),

- c) spójnego projektowania i realizacji systemów infrastruktury technicznej w obszarach stykowych z uwzględnieniem wspólnego korzystania z niektórych urządzeń, co dotyczy zwłaszcza: wodociągów, kanalizacji, elektroenergetyki i gazownictwa,
- d) koordynacji działań na rzecz racjonalnego zagospodarowania nieużytkowanego majątku trwałego - usługowego i produkcyjnego z uwzględnieniem priorytetu komunalnych potrzeb gmin,
- e) koordynacji działań modernizacyjnych i konserwacyjnych dot. układu dróg wojewódzkich łączących siedziby gmin i niektórych dróg gminnych,
- f) koordynacji działań w sferze rozwoju systemów kanalizacyjnych w układach zlewniowych.

30. Kierunki działań w zakresie obrony cywilnej.

- 30.1.** Istniejące studnie, zwłaszcza głębinowe należy zabezpieczyć przed likwidacją i przystosować do sprawnego uruchomienia w sytuacjach kryzysowych.
- 30.2.** Dla potrzeb zabudowy mieszkaniowej każdego typu i innych zgrupowań ludności należy zarezerwować tereny komunalne lub Skarbu Państwa pod budowę awaryjnych studni wody pitnej z zachowaniem normy: 7,5 l na osobę i odległości studni od budynków mieszkalnych lub zgrupowań ludności nie przekraczającej 800 m - oznaczonych orientacyjnie w rysunku studium gminy.
- 30.3.** Oświetlenie zewnętrzne istniejących uli i zakładów pracy przystosować należy do zaciemniania i wygaszania, a w odniesieniu do projektowanych egzekwować na etapie sporządzania planów miejscowych, projektów budowlanych i realizacji.
- 30.4.** Uwzględnić system alarmowania poprzez syreny alarmowe i powiadamianie mieszkańców w wypadku zagrożeń - przyjmując promień słyszalności syreny do 300 m - wykorzystując do tego celu w szczególności istniejące obiekty komunalne.
- 30.5.** Układ i parametry projektowanych i modernizowanych dróg i ulic winny spełniać następujące warunki:
  - a) mieć odpowiednią szerokość uniemożliwiającą ewentualne zagruzowanie,
  - b) posiadać połączenie z traktami przelotowymi - zapewniające sprawną ewakuację ludności w okresie zagrożenia,
  - c) mieć wyznaczone bezpieczne trasy przejazdu dla pojazdów z toksycznymi środkami przemysłowymi.
- 30.6.** W zespołach budownictwa wielorodzinnego należy zaplanować rezerwy terenów pod budowle ochronne (schrony, ukrycia, szczeliny).
- 30.7.** W budynkach przemysłowych, usługowych, użyteczności publicznej, mieszkalno-usługowych i mieszkalnych - na etapie sporządzania planów realizacyjnych należy przewidzieć schrony i ukrycia.

- 30.8.** W rejonach budownictwa jednorodzinnego przewidzieć ukrycia typu II wykonane w podpiwniczeniu budynków przez mieszkańców we własnym zakresie w okresie podwyższonej gotowości obronnej państwa.
- 30.9.** Na etapie sporządzania planów miejscowych poszczególnych zespołów zabudowy: mieszkaniowej, rekreacyjnej lub produkcyjno-usługowej należy na w/w przedsięwzięcia OC wykonać aneks do planu.
- 30.10.** Przy opracowywaniu planów obejmujących tereny, gdzie przewidziano do realizacji lub występują przedsięwzięcia OC budowle i urządzenia ochronne nie wolno dopuścić do likwidacji tych obiektów, a ich prawidłowe rozmieszczenie należy ponownie uzgodnić z WIOG.
- 30.11.** Plany miejscowe zagospodarowania przestrzennego, przed ich uchwaleniem przez Radę Gminy powinny być uzgodnione z zakresie spełnienia warunków OC z WIOG w Białymstoku.